

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA

**LOKALNE AKCIJSKE GRUPE „ZRINSKA GORA – TUROPOLJE“
2012.-2014.**

Studeni, 2011./revidirano, veljača 2013.

Lokalna akcijska grupa/LAG Zrinska Gora-Turopolje, Donja Baćuga 108c, 44 250 Petrinja
Tel/fax:+385 (0)44 826 096, Gsm:+385 (0)98 490 902/+385 (0)91 9384 443

Sadržaj:

1	Uvod.....	3
2	Značajke područja LAG-a.....	6
2.1	Opće zemljopisne značajke područja	6
2.1.1	Veličina i osnovne prostorne značajke.....	6
2.1.2	Položaj i granice područja LAG-a	7
2.1.3	Geomorfološke značajke.....	8
2.1.4	Klimatske značajke	9
2.1.5	Prirodna baština.....	9
2.1.6	Kulturno-povijesna i tradicijska baština.....	10
2.1.7	Kvaliteta života i stanje infrastrukture	12
2.1.8	Minski sumnjivi prostor	15
2.2	Gospodarske značajke područja.....	16
2.3	Demografske i socijalne značajke područja.....	21
2.3.1	Demografski trendovi	22
2.3.2	Civilno društvo.....	23
3	SWOT analiza područja.....	24
4	Razvojna vizija.....	28
4.1	Razvojni ciljevi	29
4.1.1	Sažetak razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera (aktivnosti)	30
4.1.2	Jačanje i razvoj organizacije LAG-a i potpora razvoju (RC1).....	33
4.1.3	Jačanje prepoznatljivosti poticanjem udruživanja, promocije i inovacija (RC2).....	34
4.1.4	Razvoj poljoprivrede s dopunskim djelatnostima i selektivnih oblika turizma (RC3) .	36
4.1.5	Razvoj diverzifikacije djelatnosti s poboljšanjem kvalitete života (RC4)	37
4.1.6	Razvoj ljudskih resursa područja (RC5)	38
4.1.7	Usklađenost razvojnih ciljeva i prioriteta s prioritetima ruralnog razvoja	40
4.1.8	Ciljane skupine i očekivani rezultati razvojnih ciljeva i prioritetnih mjera	41
4.1.9	Horizontalni strateški ciljevi LAG-a	44

5	Strategija izrade i provedbe.....	44
5.1	Značajke partnerstva i izrada Lokalne razvoje strategije	44
5.1.1	Aktivnosti formiranja i struktura partnerstva LAG-a.....	45
5.1.2	Priprema LRS primjenom načela “ <i>odozdo prema gore</i> ”	46
5.2	Plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarenju ciljeva.....	49
5.3	Postojeće (tradicionalne) i nove (inovativne) aktivnosti.....	50
5.4	Utjecaj provedbe Strategije na okoliš	51
5.5	Održivost Strategije bez sredstava javne pomoći.....	51
5.6	Procjena broja projekata i potrebnih sredstava IPARD programa	54
5.7	Praćenje provedbe Strategije i mjerjenje učinaka	55
5.7.1	Procedura i kriteriji odabira projektnih ideja te davanje Pisma preporuke	59
6	Usklađenost Strategije s nacionalnim i županijskim razvojnim programima	63
7	Karta LAG-a u mjerilu 1:100 000.....	65
8	Dodaci.....	66
8.1	Dodatak 1 – Indikativan finansijski plan provedbe LRS u 2013. - Mjera 202	66
8.2	Dodatak 2 – Popis JLS i naselja u TUG područjima	69
8.3	Dodatak 3 – Nacionalna ekološka mreža i NATURA 2000	73
9	Popis literature	83

1 Uvod

Provedbom reforme Zajedničke poljoprivredne politike, 1991. godine, Europska unija počela je primjenu **LEADER** programa (*Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale*), kao krovnog sveobuhvatnog programa razvoja ruralnih područja. Ciljevi programa su poboljšanje kvalitete života i diverzifikacija gospodarstva na ruralnih prostorima. On je prvenstveno usmjeren na poboljšanje potencijala razvoja ruralnih područja, uvažavanjem prirodnih preduvjeta i aktiviranjem lokalnog stanovništva. Primarni cilj LEADER programa i njegove metodologije je izgradnja lokalnih kapaciteta, poboljšanje zaposlenosti, diverzifikacija djelatnosti te promicanje integralnog razvoja, kao i poboljšanje razvoja lokalne demokracije na načelima „dobrog upravljanja“ i širenje inovacija. LEADER pristup otvoren je svim osobama u ruralnim područjima koje žele razviti lokalne inicijative za razvoj svog mesta i sudjelovati u njihovoј provedbi. On aktivno uključuje sve sudionike razvoja, predstavnike javnih i civilnih institucija i organizacija, privatne poduzetnike, ali i sve druge zainteresirane članove ruralnih zajednica.

LEADER pristup oslanja se na izradu i provedbu lokalnih razvojnih strategija koje prate jasne i transparentne procedure. Lokalne razvojne strategije omogućuju integralnu provedbu gospodarske i socijalne kohezije, prepoznavanjem i potporom detaljnih intervencija prema prepoznatim lokalnim potrebama te jačanje razmijene iskustava i znanja između područja koje provode LEADER program putem javno-privatnih partnerstva. Sedam osnovnih načela LEADER-a usmjerava sveobuhvatan razvoj ruralnih područja. Načela se međusobno nadopunjaju i djeluju pozitivnom sinergijom kroz cijeli proces provedbe te imaju trajne posljedice na dinamiku ruralnih područja i sposobnost rješavanja razvojnih problema.

Dugoročnim programom „Socio-gospodarskog oporavka na području od posebne državne skrbi – Banovina i Kordun“ UNDP-a, odnosno projektom „Potpora nerazvijenim područjima u Hrvatskoj kao pripreme za Zajedničku poljoprivrednu politiku EU te politiku ruralnog razvoja, istovremeno smanjujući osjetljivosti na klimatske promjene“ koji su financirali Kraljevina Nizozemska i GEF (Global Environmental Fund), omogućena je izrada prve **Lokalne strategije razvoja (LRS) LAG „Zrinska Gora-Turopolje“ 2012-2014** putem koje se provode smjernice pravnog okvira za pripremu provedbe LEADER-a u Hrvatskoj tijekom predpristupnog razdoblja, i to Strategije ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2008.-2013., i IPARD programa 2007.-2013., a koje su uskladene s LEADER programom za razvoj ruralnih područja Europske unije. Ujedno ova LRS planira i razvoj i programe prilagođene postojećim spoznajama smjernica ruralnog razvoja Europske unije od 2014-te, za koje se Hrvatska, kao njezina punopravna članica, mora pripremiti.

Moto LAG-a Zrinska Gora -Turopolje:

Neka nas naše šume i vode do zdravlja vode

Dugoročnim participacijskim procesom, odabirom ključnih pojmoveva karakterističnih za prostor LAG-a, kao i nalazima osnovne i SWOT analize nastala je dugoročna vizija:

**Šume i vode - srne i rode, povjesne hiže i drvene kapelice naše su prepoznatljivo lice.
S dlana naših gorja i polja piju se vina ponajbolja.
U našim venama krv graničara teče, multikulturalnost dio je naše sreće.**

Usmjerenost ostvarenju razvojne vizije LAG-a, **Lokalna razvojna strategija sadrži dugoročne razvojne strateške ciljeve i prioritetne aktivnosti** koje je potrebno provesti kako bi se ostvario razvoj osmišljen **dugotrajnim procesom sastanaka i konzultacija s relevantnim razvojnim dionicima iz sva tri razvojna sektora, javnim, privatnim i civilnim, a stvorena je kroz, gotovo, 2 godine već zajedničkog rada i djelovanja.** Tijekom procesa izrade strategije, sudionici su se prvenstveno vodili **načelima LEADER pristupa:**

- **Uravnotežen razvoj cijelog područja** (Strategija je izrađena analizom relevantne literature i ulaznih podataka o stanju u području te realnoj percepciji prednosti i razvojnih ograničenja definiranih (utvrđenih) od strane ključnih razvojnih dionika, osmišljene su aktivnosti koje utječu na ujednačen razvoj cjelokupnog prostora LAG-a i dodatno određene prema prikupljenoj i analiziranoj Bazи razvojnih projektnih ideja)
- **Pristup „odozdo prema gore“** (tijekom cjelokupnog procesa izrade Strategije, uz radnu grupu, javnim pozivima uključen je i širok krug razvojnih dionika koji nisu bili članovi LAG-a nego su to tek željni postati; uključivanje dionika i njihovi prijedlozi nisu se uvažavali prema snazi utjecaja pojedinog dionika već prema mogućnosti primjene na cjelokupnom području LAG-a i utjecajem na ukupnu populaciju)
- **Javno-privatno partnerstvo/međusektorsko povezivanje** (od same inicijative, pa tijekom procesa formiranja LAG-a i izrade Strategije, iznimna pažnja se posvećivala željama i potrebama svih razvojnih sektora; Strategija je nastala kao rezultat dugoročnog osnaživanja i zajedničkog rada predstavnika sva tri razvojna sektora, sukladno strukturi LAG-a; time je postignuta svijest svih dionika o njihovoj aktivnoj ulozi, međusektorskom udruživanju i zajedničkom upravljanju budućim razvojem područja LAG-a)
- **Inovativnost** (već sama primjena participacijskih procesa dionika iz svih sektora odnosno, primjena LEDAER metodologije i načela pri izradi ove strategije, bila je inovacija na prostoru LAG-a; takva metodologija, po prvi puta je motivirala ključne sektorske razvojne dionike na zajedničko djelovanje i dogovor o razvojnim prioritetima područja; Strategija je dala poseban naglasak umrežavanju dionika, primjeni novih znanja i tehnologija kao i prioritetnoj potrebi usvajanja načela održivog razvoja; isto tako, Strategija je dala poseban naglasak uvođenju uporabe obnovljivih izvora energije, čime je omogućila razvoj gospodarske samoodrživosti ali i povećanja kvalitete života svih stanovnika LAG-a)
- **Integralni pristup** (participacijskim procesom, prikupljanjem projektnih ideja i detaljnog analizom razvojnih mogućnosti i ograničenja, osmišljene su aktivnosti i projekti koji su integrirani u sveobuhvatne razvojne projekte cijelog prostora LAG-a, a koji povezuju gospodarski razvoj, kulturu i povijest, tradiciju i društvo u cjelini, čuvaju okoliš i uvažavaju rodnu jednakost, kao i dobne i obrazovne mogućnosti stanovnika te stvaraju razvojne mogućnosti za poboljšanje života stanovnika cjelokupnog područja LAG-a)
- **Umrežavanje i suradnja među područjima/LAG-ovima** (Strategijom su osmišljeni projekti kao i aktivnosti povezivanja LAG-a Zrinska Gora s drugim LAG-ovima, ali i organizacijama civilnog društva te nadležnim i stručnim institucijama i organizacijama na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, posebno u aktivnostima koje razvijaju sustav dobrog upravljanja, te prijenos novih znanja,

informacija i tehnologija, čime će se iznimno doprinjeti smanjenju izoliranosti nerazvijenih područja prostora LAG-a i njihovih stanovnika)

- **Lokalno financiranje i upravljanje** (aktivnosti planirane Strategijom poboljšavaju mogućnosti lokalnog financiranja povezivanjem izvora finansijskih sredstava, kao i poboljšanjem provedbe načela dobro upravljanja, programskog planiranja i praćenja financiranja razvojnih programa i projekata; također ona je pridonijela povećanju razvoja svijesti i znanja lokalnih dionika o potrebi transparentnosti i odgovornosti svih razvojnih dionika za razvoj prostora na kojem žive i stvaraju)

Strategija LAG-a prvi je dokument koji mobilizira ukupne razvojne kapacitete vlastitih resursa i razvojnih dionika, uvažavajući prostorne preduvjete i ograničenja, ali i kapacitete lokalnih stanovnika koje je potrebno dalje razvijati, te otvara nove razvojne mogućnosti privlačenja novih stanovnika na prostore LAG-a s inovativnim projektima i razvojnim programima koji će omogućiti brži i veći održivi razvoj cjelokupnog područja. Lokalna razvojna strategija donijela je porast svijesti lokalnih razvojnih dionika o potrebi međusobne suradnje u procesu planiranja, pripreme i provedbe strateškog razvoja. Omogućila je uvažavanje različitih mišljenja kao i njihovu artikulaciju, ali je i omogućila dogovor svih sektora o razvojnim ciljevima i prioritetnim aktivnostima koji se moraju postići međusobnim sinergijskim djelovanjem i razmjenom znanja i iskustava. U procesu izrade Lokalne razvojne strategije posebna pažnja posvećena je očuvanju i revitalizaciji kulturno-povijesne, tradicijske i prirodne baštine prostora LAG-a s ciljem razvoja prepoznatljivosti područja, s posebnim naglaskom na razvoj zaštićenih proizvoda s geografskim porijekлом zasnovanih na tradicijskom nasljeđu i prirodnim prednostima, te su uvažene potrebe uključivanja svih stanovnika, posebno iz marginaliziranih ili ugroženih društvenih skupina.

Provedba Lokalne strategije razvoja prioritetni je zadatak članova provedbenih tijela lokalne akcijske grupe (LAG-a). Oni pred sobom imaju ne samo složenu zadaću već i primjenu novih radnih načela i metodologija, moraju uvjek imati pregled nad potrebama cjelokupnog prostora LAG-a i njegovih stanovnika te dalje razvijaju projektne ideje i provode projekte koji doprinose ostvarenju strategije, njezinih prioriteta i ciljeva u svrhu postizanja Vizije razvoja LAG-a Zrinska Gora-Turopolje.

Slika 1.0: Tradicijska drvena arhitektura LAG-a. (Fotografija: Boris Krstinić)

2 Značajke područja LAG-a

2.1 Opće zemljopisne značajke područja

2.1.1 Veličina i osnovne prostorne značajke

LAG Zrinska Gora-Turopolje nalazi se u središnjem dijelu Republike Hrvatske i obuhvaća općinu Lekenik, te Gradove Glinu i Petrinju, jedinice lokalne samouprave koje administrativno pripadaju Sisačko-moslavačkoj županiji. Prostor LAG-a pripada statističkoj regiji Kontinentalna Hrvatska. Područje LAG-a prostire se na 1.153,39 km², što predstavlja 2,03% kopnenog teritorija Republike Hrvatske i 25,8% prostora Županije. Prema popisu stanovništva 2001., imao je 39.451 stanovnika, kada je na njegovu prostoru živjelo 0,88% ukupnog stanovništva Republike Hrvatske, odnosno 21,47% stanovnika Sisačko-moslavačke županije. Broj stanovnika se, od zadnjeg popisa, povećao za 535 stanovnika ili 1,3%, tako da 2011. na prostoru LAG-a živi 39.986 stanovnika, odnosno 0,9% od ukupnog broja stanovnika u Republici Hrvatskoj, te 23,1% stanovnika Županije. Također, iz Tablice 1.1 vidljivo je kako se broj kućanstava, u samo 10 godina, povećao za 1,7%, gotovo jednakom kretanjem i broju stanovnika, dok se gustoća stanovnika malo povećala. Velike su razlike između jedinica lokalne samouprave koje se nalaze u sastavu LAG-a, kako po broju stanovnika, broju naselja tako i po površini koju obuhvaćaju.

Tablica 1.1 Osnovni statistički podaci o LAG-u Zrinska Gora-Turopolje.

Općina/ Grad	Površina /km ²	Broj naselja	Broj kućanstava		Broj stanovnika		Gustoća stanovnika/ st/km ²	
			2001	2011	2001	2011	2001	2011
GLINA	544,1	69	4012	3611	9868	9.283	18	17
LEKENIK	228,64	18	2097	2134	6170	6.032	27	26
PETRINJA	380,65	55	8119	8736	23413	24.671	62	65
LAG	1.153,39	142	14.228	14.481	39.451	39.986	35,6	36

Izvor: ARKOD, DZS RH, Popis stanovništva 2001/2011.

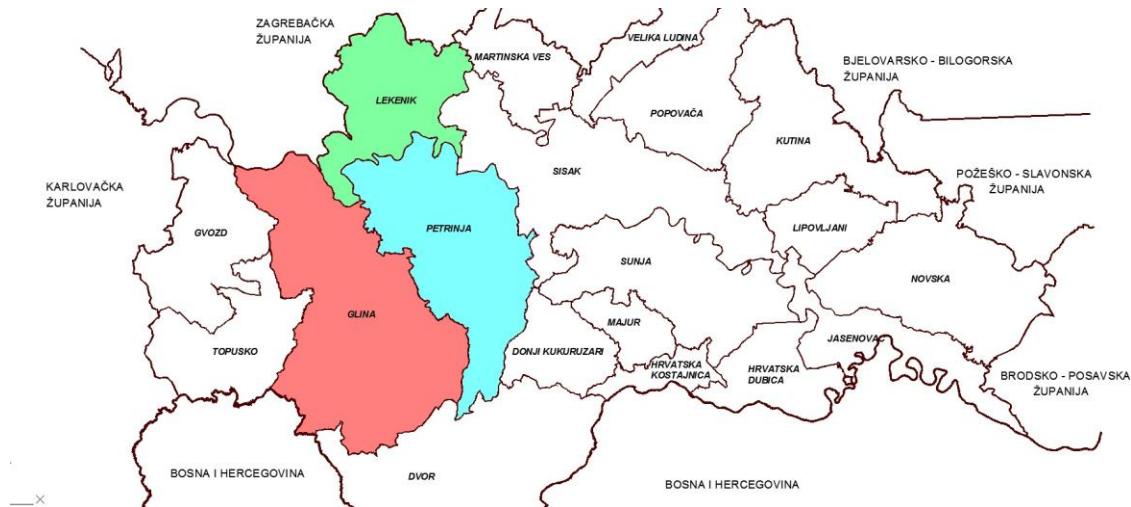
Već u samom pogledu na osnovne zemljopisne značajke, izdvaja se nekoliko zanimljivosti ovog LAG-a, primjerice, površina područja grada Glina je čak 58,67% veća od površine općine Lekenik. Glina administrativno obuhvaća 51 naselje više od Lekenika, na prostorno najvećem području u LAG-u. Područje Lekenika i Gline, u razdoblju od 2001. do 2011.-te, bilježi pad broja stanovnika za oko 4%, dok administrativno područje grada Petrinja bilježi porast broja stanovnika za 5%. Također, prostor LAG-a karakterizira i vidljiva koncentracija stanovnika u urbanijim središtima, 2011.-te čak 17,42% više stanovnika živi u naseljima Lekenik, Glina i Petrinja, nego 2001., dok u ruralnim naseljima LAG-a živi 12,34% manje stanovnika nego 2001. što razvidno ukazuje na ubrzanoj depopulaciju značajno ruralnih prostora LAG-a.

Stanovništvo LAG-a živi u čak 142 naselja (Dodatak 2) u 1 općini i 2 grada. Obzirom na veličinu i geografsku raznolikost područja, naselja su najčešće malena i vrlo raštrkana po prostoru LAG-a, što je jedan od otežavajućih faktora ujednačenog razvoja ukupnog prostora, ali može biti i velika prednost za razvoj ruralnog turizma, posebno selektivnih oblika turizma koji se odvijaju u prirodnom okruženju. Naselja LAG-a imaju povijesnu, prostornu i demografsku, povezanost te stoljetnu tradiciju suradnje i zajedništva.

Zemljopisnu specifičnost ovog područja karakterizira blaga brdovitost starog gorja Zrinske Gore, s najvišim vrhom - Cepeliš na 415 mnv, i Vukomeričkih gorica ispresjecanim brojnim vodotocima i rijekama, te pokupska dolina s ravnicama Turopolja i Odranskog polja, što LAG-u daje iznimnu prostornu odnosno krajobraznu raznolikost.

2.1.2 Položaj i granice područja LAG-a

Cijelo područje LAG-a gravitira u nekoliko lokalnih urbanijih cjelina, prvenstveno lokalnim administrativnim središtima, naseljima Glina i Petrinja te naselju Lekenik. Budući se LAG, cjelokupnim svojim prostorom, nalazi unutar granica Sisačko-moslavačke županije, stanovnici područja gravitiraju i gradu Sisku, kao administrativnom županijskom središtu. Stanovništvo područja Lekenika i Petrinje, za ispunjavanje svojih potreba, gravitira i gradu Zagrebu, dok stanovništvo Glinskog prostora uglavnom gravitira gradu Sisku.

Slika 1.1 LAG Zrinska Gora-Turopolje u širem okruženju. (Izvor: Dvokut-Ecro d.o.o.)

Svojom S, SZ i SI granicom, LAG graniči s područjem Zagrebačke županije, odnosno područjem Grada Velika Gorica, općinom Orle, i općinom Pokupsko, dok na zapadu graniči s općinama Gvozd i Topusko. Na istoku LAG graniči s Općinama Donji Kukuzari, Gradom Siskom, Općinom Martinska Ves, dok na jugu LAG graniči s Općinom Dvor i Unsko – sanskim kantonom u Bosni i Hercegovini, što mu omogućuje razvoj projekata prekogranične suradnje. Također, LAG Zrinska Gora-Turopolje graniči i sa već osnovanim LAG-ovima, s područjem LAG-a Petrova Gora, LAG-a Četiri Rijeke te LAG-a Una.

Zemljopisni položaj prostora LAG-a pruža mu velike komparativne prednosti u odnosu na druga područja, posebno u kontekstu razvoja integriranog europskog i svjetskog gospodarstva, prvenstveno radi njegova velikog značaja u povezivanju sjevernog i južnog dijela Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, budući se nalazi na prostorno-geografskom području unutar peripanonskog prostora Banovine, Korduna, Pokuplja i Bosanske Krajine. Njegov geografski položaj jedan je od najvažnijih prirodnih razvojnih resursa budući se u njegovoј neposrednoj blizini nalaze cestovni i željeznički koridori koji povezuju Zapadnu i Središnju Europu s Jugoistočnom Europom i dalje prema Bliskom Istoku – Paneuropski prometni koridor br. 10. a gradi se i autocesta koja će cijeli prostor LAG-a spojiti sa Bosnom i Hercegovinom te skratiti put prema jugu Hrvatske i spajanje na Jadransko-Jonski cestovni koridor.

2.1.3 Geomorfološke značajke

Područje LAG-a, geomorfološki, iznimno je raznoliko. **Južni dio LAG-a** karakteriziraju **Zrinska i Hrastovička Gora** koje predstavljaju tipičan primjer starog masivnog gorja, razgranatog reljefa s brojnim dugačkim kosama i vrhovima obraslim gustom šumskom vegetacijom. U geomorfološkom smislu, Zrinska Gora predstavlja mezogeomorfološku cjelinu u okviru makrogeomorfološke regije međugorske zavale sjeverozapadne Hrvatske. Zrinska Gora pripada skupini remobiliziranih rasjedno-boranih gorskih masiva u zoni unutrašnjih Dinarida. Zrinska Gora nema jasno izražene uzvisine i bila već predstavlja širok splet uzvisina i kosa. **Hrastovička (još se naziva i Petrinjska) Gora** predstavlja sjeverozapadni izdanak Zrinske Gore od koje je oštro odvojena tektonski predisponiranom dolinom rijeke Petrinjčice. Proteže se od sjeverozapada prema jugoistoku odnosno, od meandra Kupe, nizvodno od ušća rijeke Gline, kod sela Vratečkog, pa sve do potoka rijeke Sunje. Njezin **najviši vrh, Cepeliš (415 mnv)** izdiže se iznad sela Hrastovica. U geomorfološkom smislu, Hrastovička Gora je niska ali strma gorska kosa, pošumljenih strana i zaravnjenog bila. Za razliku od središnjeg trupa Zrinske Gore, manje je pošumljena jer su njezini obronci plodniji i samim tim obrađeniji. Prirodni su prolazi doline potoka i riječica Utinje, Petrinjčice, Blinje i Sunje. U **geološkom** pogledu, to je područje heterogene građe i sastava. Veći dio građen je od eocenskog fliša i magmatsko-sedimentnog sklopa jurske i donjokredske starosti. Središnji dio Zrinske Gore građen je od paleolitskih naslaga te bogat foslinim ostacima starijim i od 65 milijuna godina (područje Bačuge i Miočinovića). Hrastovičku Goru karakteriziraju mlađi neogeni ili kvartarni sedimenti, uglavnom klasiti. Radi svoje geološke građe, područje Zrinske Gore **obiluje izvorima pitke vode, ali i termalne mineralne vode.**

Općenito, na području Banovine značajna je raširenost stijena jurske starosti koje se sastoje od vapnenaca lijasa i stijena tektoniziranog magmatsko-sedimentnog (ofiolitnog) kompleksa, raspona starosti doger-malm s prijelazom u najdonju kredu. Banovina pripada dijelu jugozapadnog graničnog ruba Dinarida. To je heterogen kompleks izgrađen od sedimenata (pješčenjaci, šejlovi, vapsenci, rožnjaci), bazičnih do neutralnih magmatita (spiliti, keratofiri, dijabazi i gabri), ultramafita (peridotiti i serpentine) i metamorfita (orto i para stijene). Takva geološka raznolikost šireg područja Zrinske Gore uvjetovala je **velika ležišta i pojavu različitih mineralnih sirovina** radi kojih je ovaj prostor bio **kolijevka rudarstva i obrade metala još u vrijeme Ilira i Rimskog carstva**, dok je svoj najveći procvat doživjelo u 15. i 16. stoljeću. Unutar ovdašnjih naslaga nalazi se i više vrsta tehničkog kamena koji se i danas eksploatira i to većinom litotamnijski vapsenci. Na području LAG-a nalaze se i velike sedimentne naslage pogodne za proizvodnju cigle i crijeva, odnosno, ciglarske gline, koji se danas eksploatiraju na području Petrinje, dok se ugljene zone eocensko-pliocenske starosti nalaze na potezu Nebojan-Taborište.

Sjeverni dio LAG-a karakteriziraju dvije osnovne geomorfološke cjeline, prostor **Vukomeričkih Gorica i doline rijeke Kupe i Odre s Turopoljskom ravnicom**. Blage i plodne padine Vukomeričkih gorica izgrađuju stijene široke stratigrafske pripadnosti. Prostor Vukomeričkih Gorica nastao je u neogenu (mlađi tercijar) uzdizanjem Panonske ploče i povlačenjem Panonskog mora. Mladost tektonike ovog područja karakterizira značajna seizmička aktivnost koja svoje centralno područje ima u Pokuplju, što često uzrokuje klizišta i odrone na prostoru blagih i plodnih padina Gorica. Nizinski krajobraz rijeka Kupe i Odre, kao južnog dijela prostrane Turopoljske ravnice, karakteriziraju plodna poplavna polja, očuvane vegetacije nizinskih poplavnih šuma, livadama i pašnjacima, čija je geološka podloga fluvijalnog porijekla, izuzev manjih eolskih naslaga na prostoru sjevernog dijela turopoljske

ravnice. Geologija prostora ukazuje na činjenicu kako je razina podzemnih voda u prošlosti bila daleko viša nego danas. Radi toga, područje Pukuplja i Odranskog polja te vlažnih ravnica Turopolja, obiluje velikom biološkom raznolikosti i plodnosti poljoprivrednih površina.

2.1.4 Klimatske značajke

Područje LAG-a karakterizira topla, umjereno **kišna klima s izrazito kontinentalnim odlikama**, cijelo područje, u smislu klasifikacije Waltera pripada glavnom klimatskom tipu VI, odnosno, **umjereno humidnom području s izrazitim, ali ne vrlo dugim, hladnim razdobljem godine**. Godišnje kolebanje amplituda srednje **godišnje temperature** izrazito je veliko. Prosječna temperatura najtoplijeg mjeseca, srpnja, iznosi 20-22°C, no ljetne temperature mogu se popeti i do 38,5°C. Srednja temperatura zraka za najhladniji mjesec (siječanj) je oko -1°C, dok je minimalna zabilježena temperatura na području LAG-a iznosila čak -29,5°C. Važno je istaknuti lokalne **geografsko-morfološke mikroklimatske zone**, tako je npr. u dolinama rijeka vrlo česta temperaturna inverzija, osobito zimi, kada je zemlja pod snijegom, a iznad porječja je razvijeno područje visokog tlaka. Isto tako, u riječnim dolinama, poput Gline, Kupe i Petrinjčice, često se javlja mraz i magla (rujan-svibanj), dok je na vrhovima brda vedro. Mikroklimatske razlike su uvelike utjecale na razmjestaj poljoprivrednih kultura koje su se tradicionalno užgajale na ovim prostorima.

Prema **bioklimatskim karakteristikama**, uvažavajući geografski položaj, makroreljef i zonalni vegetacijski pokrov, područje dolina rijeke Gline, Maje, Petrinjčice, Kupe i Odre ima karakteristike podneblja ravnica i riječnih dolina, odnosno, pripada području bioklimata hrasta lužnjaka i drugih higrofilnih fitocenoza unutar klimatskozonskog područja kitnjaka i običnog graba. Riječne doline i poplavne ravnice karakteriziraju vlažni i močvarni travnjaci. Najmanje naoblake ima u kolovozu i općenito u ljetnim mjesecima, dok je najviše ima tijekom studenog. Raspored naoblake odgovara rasporedu **padalina** kojih najviše ima tijekom proljeća (lipanj) i u jesen (studeni). Prosječna godišnja količna padalina na području LAG-a kreće se od 1030-1100 mm/m², dok snijeg uglavnom pada u razdoblju od listopada do svibnja (najčešće u siječnju i veljači) i na tlu se prosječno zadržava oko 30 dana. Cijelo područje LAG-a ima stalne **vjetrove**, dok su najčešći iz sjevernog, sjeveroistočnog i sjeverozapadnog smjera. Na području LAG-a Zrinska gora-Turopolje prevladavaju vjetrovi iz sjevernog, sjeveroistočnog i sjeverozapadnog kvadranta.

2.1.5 Prirodna baština

Jednu od najvećih prednosti LAG-a predstavlja **visoko vrijedna prirodna baština**. Na području LAG-a nalazi se **područje koje je u prijedlogu zaštite u kategoriji regionalnog parka (Zrinska Gora)**, dok je 6 područja već zaštićeno na nacionalnoj razini. Prema važećoj prostorno planskoj dokumentaciji JLS LAG-a, Dolina rijeke Petrinjčice i šuma Šamarica zaštićene su kao posebni rezervati (dolina rijeke Petrinjčice s mlinovima zaštićena je i kao značajni krajobraz), Špilja u Šušnjaru spomenik je prirode, Zrinska Gora, Odransko polje, Doline rijeke Kupe s Mokričkim lugom, dolina rijeke Utinje te područje pritoka rijeke Sunje u gornjem toku, zaštićeni su kao značajni krajobrazi. Park šuma Kotar i park šuma „Pogledić“ u Glini zaštićene su u kategoriji park šume, Strossmeyerovo šetalište u Petrinji zaštićeno je u kategoriji spomenika parkovne kulture, dok je park bana J. Jelačića u Glini zaštićen u kategoriji nepokretnog spomenika kulture.

Veliki prostori LAG-a, čak **17.555 ha** (15,29% površine), pripadaju ekološkoj nacionalnoj mreži kao i međunarodnoj mreži prirodne baštine **NATURA 2000**, koja je i najveća koordinirana mreža područja očuvane prirode u svijetu (Dodatak 3).

Tablica 1.2 Površina LAG-a u prijedlogu ekološke mreže NATURA 2000.

Općina/Grad	Površina JLS (ha)	Površina NATURA 2000 (ha)	% JLS u prijedlogu NATURA 2000
LAG	114800	17.555	15,29%

Izvor: DZZP, 2011.

Očuvana prirodna baština LAG-a Zrinska Gora-Turopolje, uz kulturno-povijesnu i tradicijsku baštinu, najveći je razvojni resurs ovog jedinstvenog prostora Republike Hrvatske.

2.1.6 Kulturno-povijesna i tradicijska baština

Naseljenost na području LAG-a traje od prapovijesti do danas. Cijelo područje obiluje mnogobrojni arheološkim lokalitetima i vrijednim nalazištima. **Prve tragove naseljavanja na ovim prostorima možemo pratiti od bakrenog doba (3.500-2.200 g.p.K.).** Na lokalitetu Brekinjova kosa, na području Gline nađeni su ostaci eneolitičkih stanovnika koji su pripadali Lasinjskoj kulturi (3.500-3.000 g.p.K.). Razlog tomu su bila bogata rudna nalazišta na obroncima Zrinske Gore, jer je bakar, razvojem metalurgije i pojmom serijske proizvodnje, postao vrlo tražena sirovina. Metalurška djelatnost nastavila se i tijekom željeznog doba kada se razvijaju i prva utvrđena naselja na gradini kod sela Begovići, Budimu u Malom Gradcu, Velikom Šušnjaru i Klincu, te nalazišta u Stankovcu, Velikom Gradcu i Martinovićima, kada su stanovnici ovih prostora bili Segestani. Ostaci njihovih naselja iz 13. i 11. st.p.K pronađeni su na prostoru Gornjeg Vukovjevca. U isto vrijeme, **u 4. stoljeću prije Krista, zapadni dio Banije i prostor oko rijeke Kupe, naseljavaju Kolapijani**, čiji su materijalni tragovi naselja (sojeničkog tipa) nađeni u koritu rijeke Kupe. U antičko doba, na ovim prostorima su živjeli i Kelti sve do 1. stoljeća, kada su, osvajanjima, asimilirani u rimsku kulturu. **Brojna su nalazišta iz antičkog doba.** Trase antičkog vodovoda još su vidljive na području Čuntića, on je bio ukopan u zemlju i zidan kvalitetnom opekom. Antički putevi od sjevera prema jugu (Saloni) prolazili su područjem Mošćenice, pa dalje prema Dubici, o čemu svjedoče i brojni miljokazi. Tada se Budim spominje kao rimsко naselje, odnosno, odmorište "Ad Fines", što znači "na granici, na kraju", kao posljednje odmorište u Panoniji na putu prema Dalmaciji. Značajno antičko nalazište noričko-panonskih tumula pronađeno je u Donjem Vukovjevcu, gdje su pronađeni i ostaci rimske ceste koja je vodila od *Siscie* (Siska) do *Emone* (Ljubljana), kasnije nazvane "Petrinjski put", dok su na području Peščenice pronađeni ostaci rimske ceste koja je vodila prema *Poetoviu* (Ptuj), zajedno s ostacima rimskog naselja. Važno je istaknuti kako nalazi pronađeni u Donjem Vukovjevcu, na trasi buduće autoceste Zagreb-Sisak, pripadaju savskoj **halštatskoj kulturi** koja je trajala od **800.-400.-te g.p.K.** i obuhvaćala je brojna plemena i narode poput Segestana i Kolapljana, dok su na ovom nalazištu pronađeni ostaci plemena Jaza, koje je obitavalo na sjevernom području Turopolja. Halštatska kultura, dolaskom Kelta, prerasta u **keltsko – latensku kulturu s kojom, ova velika plemena prapovijesti, ulaze u povjesno razdoblje Rimskog carstva (razdoblje antike)**, kada se na njihovim područjima grade utvrđeni gradovi.

Provale **Slavena i Avara obilježile su ove prostore u vrijeme ranog srednjeg vijeka**, no iz tog razdoblja nema puno poznatih nalaza sve **do razvijenog srednjeg vijeka (13.-14. St.).** Tada nalazimo i prve zapise o Lekeniku, naime, 1217. godine Ugarsko-hrvatski kralj Andrija II Zagrebačkom kaptolu potvrđuje imanja, pri čemu se Lekenik spominje kao gornja granica kaptolskog posjeda Dužica.

U razdoblju od **15.-17. stoljeća**, radi stalnih prodora turaka, na prostoru LAG-a podižu se **i utvrđeni kašteli.** Od arheoloških nalazišta iz srednjevijekovnog razdoblja važno je istaknuti

nalazište 15 km južno od današnje Petrinje (1240. godine Petrinja je dobila povlastice samostalnog Grada), te fortifikacijske arheološke lokalitete: Vinodol, kaštel Blinja, kula Čuntić, utvrda Pecki i burg Klinac (svoj današnji oblik dobio je krajem 16. stoljeća), koji su međusobno bili povezani; zatim stari grad Komogovina, burg Gora, utvrda Hrastovica (14. stoljeće), lokalitet Jabukovac, utvrda Petrinja, kaštel Bojna i utvrda Brubno (14. stoljeće), utvrda Degoj, utvrda Mali (Gornji) Gradac, utvrda Sračica, stari grad Veliki Gradac, utvrda Dragotina i sama utvrda banske kraljičke vojske Glina.

Nakon **austro-turskog rata između 1683. i 1699. godine, mirom u Srijemskim Karlovcima, današnje područje LAG-a Zrinska Gora pripalo je Habsburškoj Monarhiji.** Vojna posada u Petrinji kao i grad Petrinja, pripadali su Varaždinskom Generalatu, dok su svi stanovnici imali status slobodnih vojnika-seljaka. Sredinom 1695. godine utvrda Petrinja predana je Kraljevini Hrvatskoj. Od 17. stoljeća, Banska krajina (područje između Une i Kupe, koje se od 1595.-1703. naziva i Pokupskom krajinom) sastojala se od dvaju kapetanija, Letovanić i Sredičko. Carskom diplomom iz 1703. godine cijela Banska krajina stavljena je pod upravu Bana, odnosno, pod jurisdikciju Kraljevine Hrvatske. **Banska krajina (vojna krajina) razvojačena je 1881. kada se ovo područje po prvi puta naziva Banovina, a prostor sjevernije od rijeke Kupe, Turopolje.** U tom razdoblju intenzivno se razvijaju i gradska naselja Petrinje i Gline. Zbog svog strateškog položaja, 1753. Petrinja postaje vojno i upravno središte Banske krajine, a 1777. dobiva carske povlastice kao vojni komunitet, te ostaje sjedište II. banske pukovnije i brigadnog generala cijele Banske krajine. U Glini, u vrijeme hrvatskog narodnog preporoda, djeluju mnogi napredni "Ilirci". Grof Ivan Drašković je 1773. godine u Glini osnovao prvu poznatu slobodnozidarsku ložu, dok je **Josip Runjanin, 1846. uglazbio Hrvatsku himu „Lijepa naša domovino“ Antuna Mihanovića**, u kući Petra Peleše, glinskog trgovca i zastupnika u Hrvatskom saboru koju danas zovu i „kuća hrvatske himne“.

Tablica 1.3 Zaštićena kulturno-povijesna baština. (Izvor: Registar kulturnih dobara Ministarstva kulture, prosinac 2012)

Vrsta kulturnog dobra	Pokretno kulturno dobro			Nepokretno kulturno dobro			Nematerijalno kulturno dobro
	Pojedinačno	Zbirka	Muzejska zbirka	Pojedinačno	Kulturno-povijesna cjelina	Kulturni krajolik/krajobraz	
LAG	7	2	0	69	3	0	0

Tradicijska, posebno, drvena graditeljska baština LAG-a iznimne je vrijednosti. To su drvene građevine, uglavnom od hrastovine i tlocrtno uvijek izduženog oblika. Ispred ulaza uvijek je natkriven otvoreni tijem, najčešće po cijeloj dužini građevine. U prizemnicama, trijem je uvijek zatvoren daščanom oplatom, dok je na katnicama, u pravilu, otvoren iznad daščane ograde. Ova arhitektura predstavlja hrvatsko predajno graditeljstvo i karakterizira tipološku poveznicu Pokuplja, Banije i Posavine, u narodu ju zovu **hrvatskom korabljom**. Posebnu, izdvajenu i najznačajniju skupinu tradicijske graditeljske baštine čine male drvene kapele karakterističnog oblika i načina gradnje. One su ujedno i najstarije sakralne građevine na području sjevernog dijela LAG-a, i karakteristične su za lekeničko područje. **Sve drvene kapele na prostoru LAG-a zaštićeno su kulturna dobra Republike Hrvatske.** Najznačajnije drvene kapelice su: kapela sv. Josipa u Cerju Letovaničkom (sagrada 1717. godine), kapele Sv. Duha u Lekečkoj Poljani i Sv. Petra u Gradcu izgrađene 1668. godine i kapela Sv. Fabijana i Sebastijana u Letovaniću iz 1729. te kapela Sv. Bartola u Vrhu Letovaničkom iz 1886. godine. Najstarija drvena kapela je ona Sv. Martina u Starom brodu, izgrađena još davne, 1624. godine i do danas je sačuvana u izvornom obliku.

Prostor LAG-a Zrinska Gora-Turopolje iznimno je bogat kulturno-povijesnom i tradicijskom baštinom. U cijelom području **zaštićeno je ili u postupku zaštite čak 445 spomenika graditeljske baštine, 40 ruralnih i 1 urbana cjelina, 4 spomenička kompleksa i 75 arheoloških lokaliteta.** Kulturno-povijesno i tradicijsko nasljeđe, uz velike biološke i krajobrazne vrijednosti, predstavlja značajnu resursnu osnovu za kvalitetan održiv razvoj selektivnih oblika turizma, posebno ruralnog turizma koji, stručno vođenom obnovom tradicijskih objekata, može prerasti u jedinstven turistički brand.

2.1.7 Kvaliteta života i stanje infrastrukture

Područje LAG-a bilo je naseljeno još u predpovijesno doba radi svojih visoko vrijednih prirodnih resursa i strateškog položaja na razmeđi kultura. Kvalitetna infrastruktura bila je jedan od razvojnih temelja kvalitete života stanovnika i gospodarskog razvoja kako antičke kulture prije nekoliko tisućljeća, tako i danas. Bez dobre fizičke infrastrukture, prometne, komunalne, informacijsko-komunikacijske, razvoj je uvelike otežan. Pri tome se ne gleda samo opremljenost lokalnih središta, već udaljenih i izoliranih naselja, čije napuštanje se, razvojem infrastrukture, mora zaustaviti. Ekonomski infrastruktura važna je za gospodarski razvoj LAG-a, poput poslovnih zona za razvoj poduzetništva, poljoprivredne i turističke infrastrukture bez kojih nema razvoja ruralnih područja. Radi promjenjive prirode sela kao životne sredine, česta je pojava neusklađenost za razvoj različitih djelatnosti, te vrlo često dolazi do sukoba različitih interesa, tako da je važno posvetiti posebnu pažnju planskom ruralnom razvoju područja LAG-a obzirom na prostorno planiranje, te sinergijom i zajedničkim radom svih razvojnih sektora, pronaći adekvatna rješenja na zadovoljstvo svih stanovnika.

2.1.7.1 Prometna infrastruktura

Cestovna mreža najvažniji je dio prometne infrastrukture na području LAG-a. Geprometni položaj LAG-a, u središnjoj Hrvatskoj, važan je na nacionalnoj i međunarodnoj razini u povezivanju sjevernog i južnog dijela Hrvatske jednako kao što je bio i u prošlosti. Ovaj prostor ima važno mjesto u povezivanju velikih prostornih cjelina Europe: Mediterana, Podunavlja, Alpskog prostora i Balkana. Državnim cestama, cijeli prostor je spojen sa velikim administrativnim središtima i Siskom. Udaljenost LAG-a od Paneuropskog koridora br. 10, koji povezuje Zapadnu i Središnju Europu s Jugoistočnom Europom i Bliskim Istokom, samo je 20 kilometara. Cijelim prostorom LAG-a prolazi autocesta u izgradnji (tzv. „Turopoljsko – banovinski cestovni smjer“ koji se nalazi u I. skupini prioriteta prema Strategiji prometnog razvitka Republike Hrvatske), koja Paneuropski koridor spaja s Jadransko-Jonskim koridorom i vodi prema Bosni i Hercegovini. Planiran broj izlaza s autoceste na prostoru LAG-a je 3. Dalnjim razvojem cestovnog prometa državne razine, već su utvrđeni koridori brzih cesta koje prolaze područjem LAG-a, Sisak-Pokupsko-Karlovac, te Sisak-Petrinja-Glina-Topusko. Osnovnu mrežu cestovnih pravaca u LAG-u čine: glavna državna cesta D6 (Jurovski Brod, Slovenija-Ribnik-Karlovac-Glina-Dvor (granica s BiH), sabirne državne ceste D30 čvor Buzin (D3) – V. Gorica - Petrinja - Hrvatska Kostajnica – GP H. Kostajnica (gr.R.BiH), D31 Velika Gorica (D30) - G. Viduševac - D6, D36 Karlovac (D1) - Pokupsko - Sisak – čvor Popovača (D4), D37 Sisak (D36) - Petrinja - Glina (D6), spojne i priključne državne ceste D224 Mošćenica (D37) – Blinjski Kut – Hrv. Dubica – GP Hrv. Dubica (gr.R.BiH), te županijske i lokalne ceste. Prometna povezanost većine naselja unutar LAG-a je vrlo dobra, i to državnim, županijskim i lokalnim cestama. Prosječna udaljenost naselja od administrativnih središta je oko 15 km. Većina prometnica je asfaltirana dok su neASFALTIRANE prometnice uglavnom u kategoriji nerazvrstanih cesta.

Javni prijevoz putnika i školske djece na području LAG-a je složen prometni podsustav u kojem se interakcijski isprepliće mnoštvo subjekata, od kojih su najvažniji državna i županijska uprava, kao davatelj koncesije i vlasnik infrastrukture, prijevoznici – koncesionari, vlasnici kolodvora te putnici. U prijevozni proces uključena su, uz županijsku, i tijela Ministarstva unutarnjih poslova RH, ispostave Hrvatskih cesta, županijskih uprava za ceste te općine i mjesni odbori. Postoje značajni problemi u funkcioniranju linijskog prijevoza u LAG-u. Putnici i potencijalni korisnici autobusni prijevoz ocjenjuju skupim, nekonkurentnim i neutraktivnim. Posebno se ističe: premali broj polazaka u danu, loša povezanost autobusnom mrežom linija, nekvalitetan vozni park, predugo putovanje do administrativnih središta i dr. (*Izvor: PP SMŽ, 2001.*) Također, javni prijevoz je iznimno važan radi dnevnih migracija lokalnog stanovništva radi školovanja ili zaposlenja u Sisku i Zagrebu i obrnuto ili urbanijim središtima LAG-a (90% svih putovanja).

Željeznički promet vrlo je značajan za sjeverni dio LAG-a kuda prolazi magistralna pruga Novska-Sisak-Zagreb, te pruga Sisak-Caprag-Sunja-Volinja-drž. gr. s BIH, koja rubno prolazi sjeverozapadnim dijelom LAG-a, dok pruga Sisak-Caprag-Karlovac više nije u funkciji jer je djelomično demontirana. Njezina obnova bi bila iznimno značajna za ujednačen razvoj cijelog prostora LAG-a.

Riječni promet. Bez obzira što je cijeli prostor LAG-a karakteriziran rijekama, posebno Kupom, ona na cijelom području LAG-a nije plovna, tako da ne možemo govoriti o riječnom prometu, no važno ga je spomenuti u kontekstu razvoja turizma. U bliskoj prošlosti, rijekom Kupom prometovalo se pokretnim mlinovima i manjim brodovima te je bila centar razvoja i komunikacije cijelog okolnog područja, što bi trebalo revitalizirati.

Zračni promet na prostoru LAG-a zastavljen je međunarodnom Zračnom lukom „Pleso“ koja je smještena u Velikoj Gorici. Prosječna udaljenost svih naselja od Zračne luke je oko 41 kilometar. Prostorno-planskom dokumentacijom jedinica lokalne samouprave LAG-a, planiran je i sportski aerodrom na području Grada Petrinje.

2.1.7.2 Telekomunikacijska infrastruktura

Područje LAG-a gotovo **je potpuno pokriveno fiksnim telefonskim linijama i mobilnom telefonijom**, time je omogućeno i spajanje računala na brzu internetsku mrežu, što je važno za razvoj gospodarstva, posebno turizma, ali i kvalitete života stanovnika. Ukupna **pokrivenost brzim internetom je oko 80%** no ta mreža se sustavno i brzo razvija. Sjeverni dio LAG-a djelomično je pokriven javnom širokopojasnom internetskom mrežom (dijelovi općine Lekenik i naselje Glina).

2.1.7.3 Opskrba energijom

Područjem LAG-a prolazi **trasa Jadranskog naftovoda od tankerskog terminala u Omišlju do Rafinerije Sisak. Distribucijska plinska mreža je tek u razvitu**. Za potrebe razvoja plinske distributivne mreže projektirani su plinski sustavi za veće urbane centre LAG-a. **Elektroenergetska mreža** je dobro razvijena i pokrivena su sva naselja LAG-a izuzev naselja Brubanj (administrativno područje Gline). No važno je istaknuti kako **cijelo područje LAG-a ima veliki potencijal razvoja korištenja obnovljivih izvora energije**. Gospodarski potencijal sunca ima velike razvojne mogućnosti dok je potencijal vodnih resursa također velik i upravo je pri završetku izgradnja privatne hidrocentrale u Glini. Mogućnosti korištenja **biomase** su velike, tako je u Brestu kod Petrinje u pripremi privatna elektrana na biopljin iz ostatka stočne proizvodnje snage 300kW, dok je još jedna planirana u

Glini, koja će koristiti ostatke prerađe drveta. Važno je napomenuti kako prostor LAG-a ima velik **potencijal** korištenja **geotermalne energije**, no još je potrebno provesti dodatna istraživanja ležišta. Prosječni geotermalni gradjeni na ovom području kreću se, prema dosad obavljenim mjeranjima i izrađenim kartama geotermalnih gradjenata, od 0,03 do 0,055°C/m. U Petrinji je, u blizini Srednje škole, pronađen geotermalni vodonosnik iz kojeg je uz protok od 15 m³/h moguće osigurati vodu temperature od 43°C.

2.1.7.4 Vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Bez obzira što područje LAG-a obiluje izvorima, vodonosnicima, rijekama i potocima, jedan od **velikih ograničavajućih razvojnih faktora je nerazvijen sustav vodoopskrbe**. Samo **48,3% prostora LAG-a pokriveno je kontroliranom javnom vodoopskrbnom mrežom**. Sjeverni i središnji dio LAG-a nalaze se u vodoopskrbnom sustavu „Sisak-Petrinja“, no njime se opskrbљuje samo stanovništvo od Siska do Lekenika, područje od Mošćenice do Petrinje te naselje Petrinja. Na području Grada Glina, u sustavu kontrolirane vodoopskrbe, nalazi se samo 12 naselja. LAG ima izgrađeno i funkcionalno 9 vodosprema i 1 javnu cisternu. Sva ostala naselja imaju lokalne vodovode spojene na sustav lokalnih izvorišta (na području LAG-a ima ih više od 45). Većina stanovnika spojena je na lokalne vodovode ili na individualne izvore i plitke kopane zdence čiju kvalitetu je nemoguće sustavno kontrolirati. Problem kontrolirane opskrbe kvalitetnom pitkom vodom prepreka je za buduću revitalizaciju i daljnji ujednačen razvoj LAG-a te predstavlja jedan od osnovnih razvojnih prioriteta. **Stanje odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda u LAG-u izuzetno je loše** promatrano i prema kriteriju kvalitete stanovanja i prema kriteriju negativnog/onečišćujućeg utjecaja na okoliš (u prvom redu površinske i podzemne vode). **Pokrivenost LAG-a kanalizacijskom mrežom** (koja je na području Gline i Petrinje izgrađena još u vrijeme austro-ugarske) je samo **31%** jer područje Lekenika uopće nema kontroliranu odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda (Gлина 25%, Petrinja 70%). Na cijelom prostoru **LAG-a nema niti jednog prečistača otpadnih voda** već se one direktno ispuštaju u vodotoke.

2.1.7.5 Gospodarenje otpadom

Prostor LAG-a ima djelomično uspostavljen komunalni sustav gospodarenja otpadom. Od 147 naselja u LAG-u, njih 105 nije obuhvaćeno komunalnim sustavom gospodarenja otpadom, radi svoje velike udaljenosti od administrativnog središta. **Svega 26% prostora LAG-a nalazi se u sustavu organiziranog prikupljanja otpada**. Nema sustavnog zbrinjavanja opasnog otpada nastalog iz proizvodnje, dok se nekoliko poduzeća bavi otkupom korisnog otpada. 2 jedinice lokalne samouprave imaju odlagališta komunalnog otpada na koja se odlažu sve vrste otpada. Općina Lekenik nema svoje komunalno odlagalište jer se otpad odvozi na odlagalište u Sisku. **Niti jedno od odlagališta ne ispunjava zakonom predviđene uvjete** i, kao takva, odlagališta predstavljaju opasnost za ljudsko zdravlje, biljni i životinjski svijet te onečišćuju okoliš. Prikupljanje otpada provode 2 komunalna poduzeća u vlasništvu JLS LAG-a, dok na području općine Lekenik otpad prikuplja tvrtka u vlasništvu Grada Siska.

2.1.7.6 Poslovna infrastruktura

Na području LAG-a postoji **5 poslovnih zona**, od kojih je funkcionalna Poslovna zona Željezara Glina, veličine 5,9 ha, predviđena za 5 korisnika. Danas u njoj radi 3 poduzeća sa 20 zaposlenih. U Glini su u pripremi još 2 poslovne zone. Poslovna zona poduzeća Elgrad (jedina poslovna zona u privatnom vlasništvu na području LAG-a) u Lekeniku, veličine 24,68 ha, i gotovo je potpuno opremljena. U njoj danas djeluje samo 1 poduzeće sa 15 zaposlenih.

Druge 3 poslovne zone, Marof u Lekeniku (veličine 46 ha), Mošćenici (10 ha) i Maloj Gorici (85 ha), u fazi su izrade ili imaju potrebnu dokumentaciju i dozvole, ali nisu izgrađene.

2.1.7.7 Društvena i zdravstvena infrastruktura

Iz podataka navedenih u Tablici 1.3, vidljivo je kako područje LAG-a ima **razvijen sustav ustanova za opći društveni razvoj zajednice**, koje su neophodne za održavanje tradicionalnog načina života stanovnika uz druženja, kao i za ukupan razvoj.

Tablica 1.4 Društvena i zdravstvena infrastruktura LAG-a.

	Društveni razvoj zajednice	Predškolski odgoj	Osnovna škola	Srednja škola	Više obraz.	Zdravstvo		
						Dom zdr.	Stomatol. ambul.	Ljekarna
LAG	3	3	7	2	1	4	4	3

Izvor: JLS i PP LAG-a (2011.)

Ustanove za predškolski odgoj i osnovno obrazovanje su dobro raspoređene i odražavaju potrebe lokalnih stanovnika. **Zdravstvena skrb** u LAG-u je pravilno raspoređena i adekvatna potrebama stanovnika. Sve JLS imaju svoje opće ambulante, stomatološke ambulante i ljekarne, ali također, **nemaju adekvatnu službu hitne zdravstvene pomoći**. U LAG-u postoje i 3 javna i 2 privatna **doma umirovljenika**, te **organiziran sustav pomoći u kući** (4 programa u sve 3 JLS) kako za starije osobe tako i za osobe s posebnim potrebama, a provode se u suradnji s nadležnim državnim tijelima, uz potporu jedinica lokalne samouprave. Na području LAG-a, 1965 osoba su korisnici nekog od oblika **socijalne skrbi**, što predstavlja **4,89% ukupne populacije** LAG-a. O njima brinu stručnjaci Centara za socijalnu skrb Petrinja, Glina i Sisak. Na prostoru LAG-a, za marginalne/osjetljive i socio-ekonomski ugrožene skupine brinu se i dvije organizacije Crvenog Križa (Glina i Petrinja). Posebno je važno istaknuti činjenicu kako na području LAG-a djeluju **dvije nacionalno značajne organizacije sa stručnjacima i pratećom infrastrukturom**, SOS dječje selo u Lekeniku i Dječji istraživački centar u Prnjavoru Čuntićkom.

2.1.8 Minski sumnjivi prostor

Nakon Domovinskog rata minama onečišćena područja LAG-a bila su na području svih jedinica lokalne samouprave u LAG-u. Nedavno je potpuno očišćen minsko-sumnjivi prostor na području općine Lekenik, koja ga više nema. No samo postojanje minski sumnjivih prostora (**0,5% ukupne površine LAG-a**) ograničavajući je faktor za život lokalnih stanovnika, no posebno za razvoj poljoprivrede, šumarstva i aktivnog turizma budući se velik dio MSP-a nalazi na atraktivnim prostorima LAG-a (riječne doline). Uloga LAG-a bi morala biti senzibilizacija nadležnih institucija, privlačenje sredstava te lobiranje potrebno za potpuno uklanjanje minsko-ubojnih sredstava sa svog prostora. Razminiranje je ujedno i jedan od horizontalnih strateških ciljeva koji mora biti sveprisutan u razvojnim projektima LAG-a.

Tablica 1.5 Stanje MSP-a na području LAG-a „Zrinska Gora“.

Općina/Grad	Broj stanovnika 2011.	Površina (km ²)	MSP 2011. / m ²
GLINA	9341	544,1	19.066.636
LEKENIK	6043	228,64	0
PETRINJA	24786	380,65	39.203.695
LAG	40170	1.153,39	58.270.331

Izvor: HCR, 2011.

2.2 Gospodarske značajke područja

Index razvijenosti predstavlja najbolji pokazatelj ukupnog razvoja lokalnih područja i ključan je pri planiranju strateškog razvoja.

Tablica 1.6. Indeks razvijenosti JLS LAG-a. (Izvor: IMO, 2011.)

Ime grada/ općine	Prosječni dohodak per capita	Prosječni prihodi proračuna per capita	Prosječna stopa nezaposlen osti	Kretanje stanov.	Udio obraz. stan. u stan. 16-65 godina	Indeks razv. 2011.
	2008.-2010.	2008.-2010.	2008.-2010.	2010./2001.	2001.	
Glina	78,22%	35,85%	54,59%	54,94%	60,97%	58,69%
Lekenik	81,20%	43,66%	94,86%	100,84%	67,98%	80,63%
Petrinja	87,18%	34,17%	77,69%	104,50%	94,47%	80,07%
LAG	82,20%	37,89%	75,71%	86,76%	74,47%	73,13%

Sukladno podacima iz tablice, vidljivo je kako se 2 JLS nalaze u III skupini razvijenosti (Lekenik i Petrinja), odnosno u kategoriji između 75%-100% nacionalnog prosjeka razvijenosti, dok se Glina nalazi u II kategoriji, odnosno 50%-75% nacionalnog prosjeka razvijenosti. **Cjelokupni LAG**, po svojim kumulativnim pokazateljima, **nalazi se u III kategoriji, odnosno u kategoriji između 50%-75% nacionalnog prosjeka razvijenosti**. Prema *Cities* indexu (indeks uspješnosti hrv. gradova), u skupini C gradova s brojem stanovnika od 8001 – 15000, Grad Glina je, u godinama 2007. i 2009., zauzeo mjesto najuspješnijeg grada.

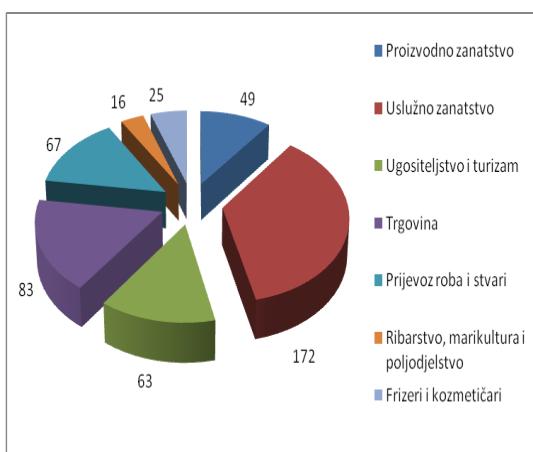
Razvoj gospodarstva LAG-a određen je prirodnim predispozicijama poput geografskog položaja, prirodnih resursa i klime, dok je, s druge strane, određen tržišnim uvjetima, tehničko-tehnološkim napretkom i razinom razvoja infrastrukture, ali i činjenice kako se **cijelo područje LAG-a još oporavlja od ratnih posljedica** koje su gotovo uništile gospodarski sektor. Prema ovim predispozicijama, prostor LAG-a **karakterizira razvoj prerađivačke djelatnosti, trgovine i usluga**.

Od ukupnog broja registriranih gospodarskih subjekata, **prema obliku registracije**, poseban segment predstavljaju **obrti** kojih je na području LAG-a aktivno čak 475 (**65,60% poslovnih subjekata**), dok **vrlo mali** dio gospodarskog sektora čine **zadruge**, svega 27, koje imaju iznimno veliku važnost u razvoju ruralnih područja. Uzrok toj činjenici leži uglavnom u nepovjerenju ljudi za udruživanjem u zadruge koji ima svoje povijesne korijene. Na području LAG-a svega je **30,66% trgovackih društava** (Izvor: HOK, HGK, HSZ, 2011.) Prema podacima HOK-a u Glini, Petrinji i Sisku, te HGK, podružnice u Sisačko-moslavačkoj županiji, na području LAG-a aktivno djeluje **724 gospodarska subjekta** i to najviše na području grada Petrinje (515 ili 71,1%), zatim grada Gline (127 ili 17,5%), dok općina Lekenik ima 82 gospodarska subjekta (11,3%). Iz navedenih podataka razvidna je **neujednačenost razvoja gospodarskog sektora unutar LAG-a**, te dokazuje tradicionalni poduzetnički duh Petrinje koji se nalazi u direktnom gospodarskom krugu utjecaja grada Siska, ali je i u direktnoj korelaciji s većim brojem stanovnika na tom području LAG-a.

LAG će morati posvetiti pažnju jačanju zadruga, posebno proizvodnih i turističko-uslužnih kako bi jačao individualne proizvođače putem udruživanja. Velik broj obrta ukazuje na opstanak obrtničke tradicije na prostoru LAG-a. Važno je napomenuti kako na prostoru LAG-a, kod trgovackih subjekata, prevladava trgovina, prerađivačka industrija, uslužne

djelatnosti i poljoprivreda i šumarstvo, dok su obrti većinom orijentirani na usluge i trgovinu. Također, iznimno je važno napomenuti kako se na prostoru LAG-a nalazi i **18 tradicijskih obrta** koji bi se aktivnim djelovanjem LAG-a morali održati, ali i proširiti njihov broj revitalizacijom tradicijskih obrta kojima su se stanovnici bavili, poput lončarstva i obrade drveta koji su gotovo nestali. Danas, na prostoru LAG-a, imamo još samo 1 lončara te 1 obrtnika koji se bavi ručnom obradom drva.

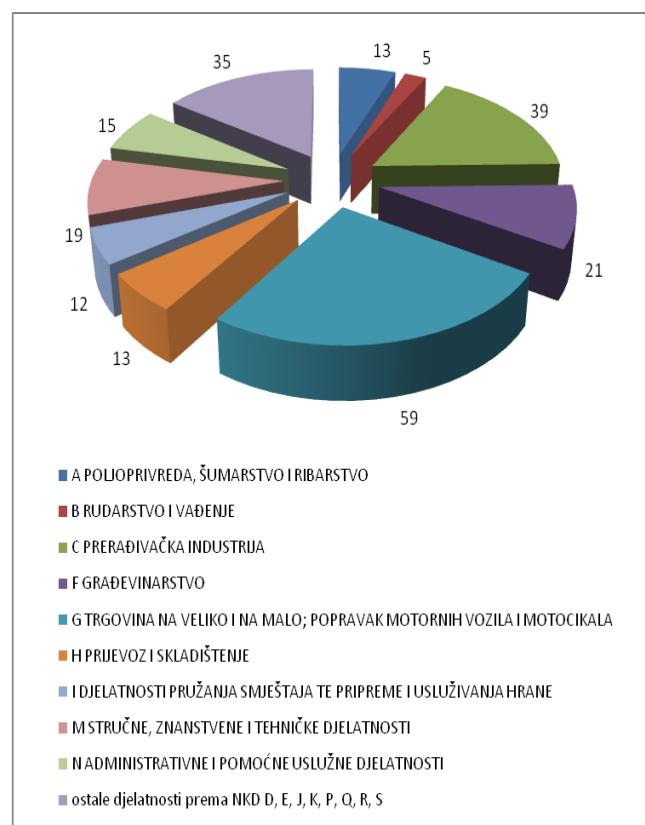
Bolji pregled gospodarskog sektora LAG-a, odnosno sliku snage gospodarstva daju prihodi koje pravni subjekti ostvaruju budući ostvareni prihodi pokazuju doprinos vrste djelatnosti u prihodu JLS-a te time i razvoju područja LAG-a. Detaljnim **prikazom prihoda** poslovnih subjekata registriranih u LAG-u značaj određenih djelatnosti se mijenja i dobiva se realna slika razvojne uloge određene djelatnosti. Iz Slike 2.2 jasno je vidljivo kako su **najznačajnije djelatnosti preradivačka industrija i trgovina** koje čine čak **76,72 % prihoda** u LAG-u. Udio **poljoprivrede i šumarstva** je **8,1 %** dok sve ostale djelatnosti čine 15,1 % udjela u strukturi prihoda poduzetničkog sektora.

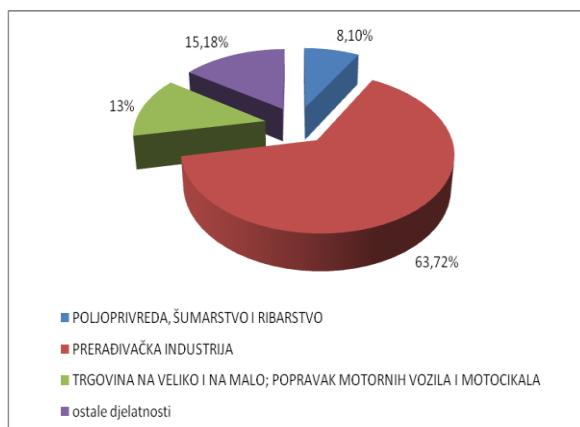
Slika 2.1 Broj obrta u LAG-u prema njihовоj djelatnosti. (Izvor. HOK, 2011.)

Također, snaga gospodarskog sektora za razvoj prostora LAG-a ugleda se i u **broju zaposlenih osoba prema sektorima**, pri čemu nisu obrađeni podaci za obrtnike budući su oni uglavnom u svrhu samozapošljavanja, odnosno, možemo računati na odnos 1 obrt-1-1,5 zaposlen, kao i kod zadružnog sektora koji uglavnom nema zaposlenih osoba.

Vidljivo je kako je **prerađivačka industrija najznačajnija** i prema broju zaposlenih, dok ju slijede komunalne djelatnosti, ali one imaju prividni poduzetnički karakter budući su to javna poduzeća u vlasništvu JLS-a, te velik broj zaposlenih u tom sektoru nije pozitivan pokazatelj. No, prema broju zaposlenih izdvaja se **sektor prijevoza i skladištenja** koji je u 2010-toj zapošljavao čak 137 osoba, uglavnom radi činjenice kako veliki prerađivači ugovorno koriste usluge privatnih prijevoznika, ali i blizine granice s Bosnom i Hercegovinom gdje djeluje nekoliko prijevozničkih i špeditorskih poduzeća.

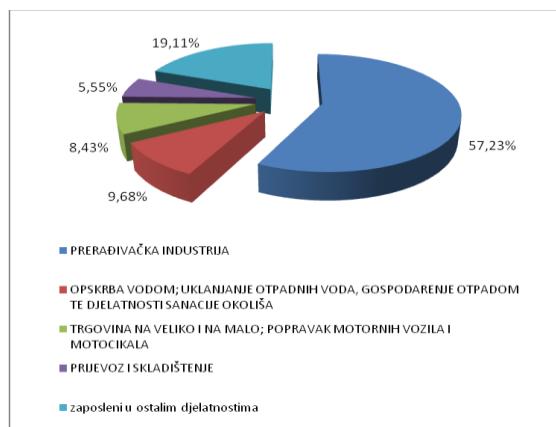

Slika 2.2 Broj gospodarskih subjekata prema NKD djelatnostima u LAG-u. (Izvor: HGK, 2011.)

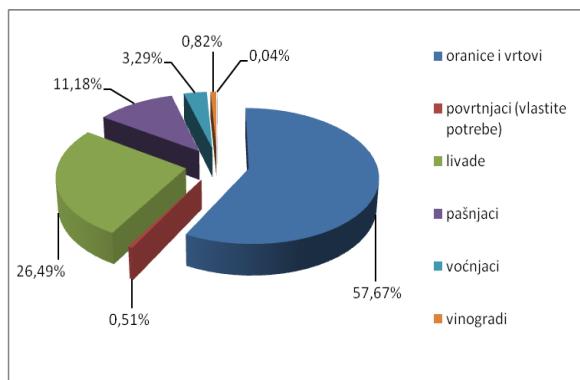
Slika 2.3 Udeo glavnih razvojnih poduzetničkih djelatnosti u ukupnim prihodima poduzetničkog sektora u 2010.

(Izvor: HGK, 2011.)

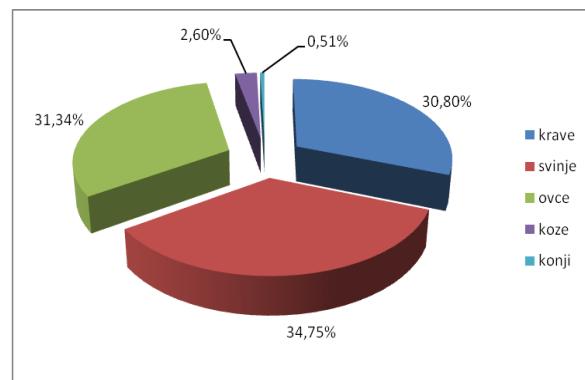

Slika 2.4 Udeo zaposlenih prema poduzetničkim djelatnostima u LAG-u, 2010. (Izvor: HGK, 2011.)

Iz navedenih podataka vidljivo je kako su **poljoprivreda i prerada poljoprivrednih proizvoda** **glavne gospodarske djelatnosti** područja LAG-a. Važno je napomenuti kako se na prostoru LAG-a nalazila i Prva hrvatska tvornica salame, sušenog mesa i masti (1792.), što dokazuje dugu proizvodnu tradiciju, posebno izrade mesnih prerađevina. Cijeli prostor tradicionalno se bavio poljoprivrednom proizvodnjom i to uglavnom stočarstvom (svinjogradnjom i govedarstvom), ratarstvom, voćarstvom i vinogradarstvom u brdskim područjima južnog i zapadnog LAG-a (Banija i Vukomeđičke gorice), dok na prostranim ravnicama Pokuplja i Turopolja, uz tradicionalno stočarstvo, prevladavaju ratarske kulture. Prema Popisu poljoprivrede iz 2003. godine, samo 11,16% (11.670,28 ha) površine LAG-a bilo je u sustavu poticane poljoprivredne proizvodnje.

Slika 2.5 Struktura obrađenih poljoprivrednih površina u LAG-u, 2003. (Izvor: DZS, Popis poljoprivrede 2003.)

Slika 2.6 Struktura stočarstva u LAG-u, 2011.
 (Izvor: HPA, 2011.)

Trenutno je **vodeća grana** proizvodnje **govedarstvo** i to **proizvodnja mlijeka**. Od 980 OPG-a i poduzeća LAG-a, koji se bave govedarstvom, njih 39,31% proizvodi mlijeko (335 OPG-a i 3 poduzeća u 2011.-toj). Razlog tomu je sređeno stanje na tržištu otkupa mlijeka. Zanimljivo je kako broj proizvođača mlijeka pada, dok količina isporučenog mlijeka raste, što je pokazatelj okrugnjivanja proizvodnje i podizanja količine i kvalitete po pojedinom proizvođaču, što prati trendove strateškog razvoja poljoprivrede Republike Hrvatske. Također, važna grana stočarstva je **svinjogradstvo** kojim se danas bavi 242 OPG-a i 11 obrta koji imaju čak 63,45% grla ukupne proizvodnje svinja LAG-a. Ovčarstvo i kozarstvo su u ekspanziji, no i u ovim granama stočarstva stalno se pojavljuje isti problem neosiguranog tržišta.

Od ratarskih kultura najviše se uzgajaju kukuruz, ječam, tritcale i zob pretežno za **ishranu stoke**. U uzgoju voća najviše su zastupljene **šljiva, kruška** (stara autohtona sorta – tzv. tepka) i **jabuka, orah i lješnjak** za koje postoje izvrsni uvjeti proizvodnje, a razvija se **povrtnarstvo** i revitalizira tradicionalno **vinogradarstvo** (posebno uzgoj i proizvodnja autohtonog škrleta).

Pčelarstvo ima **dugu tradiciju** na prostoru LAG-a i intenzivno se razvija, no kapaciteti u pčelarstvu iskorišteni su svega 5%, stoga se posebna pažnja pridaje edukaciji uzgajivača pčela i kontroli proizvoda (ovo područje poznato je po proizvodnji visoko kvalitetnog meda). **Ekološka poljoprivreda** zauzima sve značajnije mjesto u poljoprivrednoj proizvodnji LAG-a. U 2011-toj bilo je registrirano 13 ekoloških proizvođača, od kojih su 2 poslovna subjekta (poduzeće i zadruga).

Glavni smjerovi gospodarskog razvoja cijelog LAG-a idu prema oporavku i razvoju poljoprivrede i prerađivačke industrije te ruralnog i lovnog turizma, koji se, na ovom području, mogu međusobno nadopunjavati. Ukupan broj poljoprivrednih proizvođača LAG-u raste iz godine u godinu. U 2011-toj ih je 2999, od kojih većinu čine OPG-i, njih 2983, dok je samo 16 registriranih poduzeća/obrta koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom. Od ukupnog broja OPG-a u Sisačko-moslavačkoj županiji, na području LAG-a nalazi ih se 27,54% odnosno, 1,5% od ukupnog broja OPG-a u Republici Hrvatskoj. Udio poslovnog sektora u poljoprivredi s područja LAG-a u Sisačko-moslavačkoj županiji je 20,77%. U LAG-u se nalazi 0,6% ukupnog poslovnog poljoprivrednog sektora Republike Hrvatske.

Šumarstvo i prerada drveta tradicionalne su djelatnosti područja. Šume zauzimaju čak 38,86% ukupne površine LAG-a (45.760 ha). Državnim šumama, na prostoru od 27.919 ha ili 24,31% ukupne površine LAG-a upravljaju Hrvatske šume d.o.o. podružnice Petrinja, Glina i Lekenik, dok privatnim šumama, ukupne površine 17.841 ha, upravljaju sami šumovlasnici. Kvaliteta šumskega sastojina je iznimno velika. Sve državne šume imaju FSC certifikat što znači da se šumom gospodari po najvišim ekološkim, socijalnim i ekonomskim standardima. Šumske sastojine većinom čine različite vrste hrasta, bukve i crne johe, dok posebno moramo istaknuti značaj velikih površina kestenovih šuma, po kojima je prostor LAG-a nadaleko poznat. Upravo radi ekonomskog jačanja korištenja **kestenovih šuma** na održiv način, ali i razvoja ukupne poljoprivrede, formirana je i posebna stručna javna ustanova Centar za šljivu i kesten, kao jedinstvena institucija koja se znanstveno bavi očuvanjem i zaštitom kestena, te njegovom ekonomskom valorizacijom i razvojem u prepoznatljiv brand ovog prostora. Preradom drveta bavi se nekoliko poduzeća na području LAG-a, od kojih će jedno imati i kogeneracijsko postojenje na biomasu kako bi, od ostataka, proizvodilo proizvodila električnu energiju od 1 MW struje te cca 4 MW toplinske energije.

Tablica 2.1 Turistička kategorizacija naselja u LAG-u.

Općina/Grad	Ukupan broj naselja	Turistički razred po naseljima				
		A	B	C	D	Bez kategorije
GLINA	69	0	0	1	0	68
LEKENIK	18	0	0	3	0	15
PETRINJA	55	0	1	0	0	54
LAG	142	0	1	4	0	137

Izvor: Ministarstvo turizma RH, Pravilnik o proglašavanju turističkih općina i gradova o razvrstavanju naselja u turističke razrede, NN 122/09

Turizam, posebno ruralni turizam, značajan je pokretač razvoja ruralnih područja. No on je na prostoru LAG-a još tek u svojim začetcima. Trenutno možemo govoriti o nešto bolje razvijenom lovnom turizmu, u kojem 17 lovačkih društava upravlja s 22 lovna područja. Ribolovnim turizmom bave se ribolovna društva. Oba oblika turizma imaju utjecaj na razvoj smještajnih kapaciteta, no ne i na ukupnu turističku potrošnju, odnosno prihode iz turizma, budući prihod iz boravišne pristojbe na području cijelog LAG-a, tijekom 2010-te nije bio veći od 11.000 kn. Ukupan broj noćenja, u 2010-toj, iznosio je 3.354, dok je broj registriranih dolazaka bio 906, što ukazuje na boravak vikend turista (prosječan boravak po osobi na području LAG-a bio je 2,5 dana). Sva noćenja su ostvarena u privatnom smještaju, u kućanstvima registriranim za turizam (12 registriranih smještajnih kapaciteta/ 6 seoskog turizma), budući na cijelom području ne postoji niti jedan hotelski smještajni kapacitet.

No ovo područje, radi svojih prirodnih, kulturno-povijesnih i tradicijskih osobitosti ima velik potencijal za razvoj, prvenstveno, selektivnih oblika turizma zasnovanih na održivom korištenju baštinske osnove. Posebnu razvojnu prednost mu pruža i činjenica kako se čak 137 naselja LAG-a nalazi u nerazvijenim turističkim područjima koja nisu kategorizirana, što poduzetničkom sektoru omogućuje korištenje poticajnih sredstava za razvoj ruralnog turizma iz IPARD programa. Važno je napomenuti kako se na području LAG-a, uz lov i ribolov, već razvijaju i drugi oblici aktivne turističke ponude poput jahanja, biciklizma, veslanja i dr. što mu, uz prednost blizine emitivnih tržišta, poput Zagreba, daje velike razvojne perspektive. Jedna od prioritetnih aktivnosti LAG-a biti će prvenstveno **razvoj prepoznatljivih poljoprivrednih i obrtničkih proizvoda u svrhu razvoja turističke ponude**, kako bi se postigla najveća sinergija tih važnih gospodarskih sektora, osigurala diverzifikacija djelatnosti i ujednačen razvoj cjelokupnog prostora LAG-a i svih njegovih stanovnika.

Radno aktivno stanovništvo, koje čine žene u dobi od 15-59 godina i muškarci u dobi od 15-65 godina, prema Popisu stanovnika 2011., obuhvaća 26.052 osobe, odnosno **65,1% stanovnika**, to čini 23% radnog kontingenta Županije. Na prostoru LAG-a, prema podacima DZS iz 2010.-te, od ukupne populacije **zaposleno je 12,78% stanovnika**, dok ih je **12,46%** bilo nezaposleno (HZZ, prosinac 2010.), što ukazuje na **74,76% inaktivne populacije** koja je u mirovini ili nije prisutna u evidencijama. Ako to usporedimo s brojem radno sposobnih stanovnika, vidimo kako je **svega 20,76% radno sposobnih stanovnika zaposleno**. Važno je istaknuti kako je na prostoru LAG-a izrazito nepovoljan odnos zaposlenih muškaraca i žena, prema podacima DZS (2010.), **udio žena u zaposlenima iznosi samo 20,59%**. Također, moramo naglasiti kako je i izrazito nepoduzetnička struktura zaposlenih u odnosu javnih službi, koje uključuju ubrazovni i socijalno-zdravstveni sektor, u kojima je zaposleno čak 51,04% od ukupnog broja zaposlenih u LAG-u.

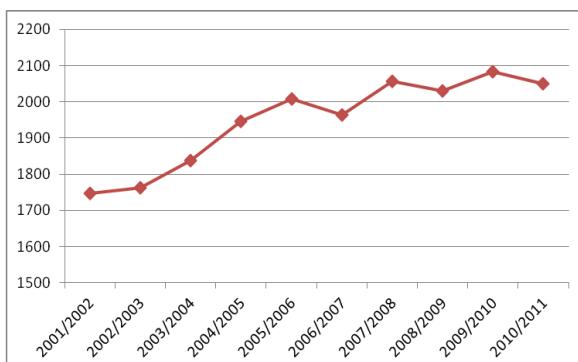
Prema podacima HZZ-a u studenom 2012-te, u 3 JLS LAG-a evidentirano je 5.053 **nezaposlena** odnosno čak 19,3% radno aktivnog stanovništva, što je više od državnog prosjeka. U ukupnom broju nezaposlenih 54,2% čine žene (2.739 osobe). Izuzetno velik udio u ukupnom broju nezaposlenih čine mladi, 28,5% (od toga je 50,5% mladih žena), te stariji od 45 godina, 40,7% (od kojih je 50,3% žena).

Obrazovna struktura nezaposlenih je loša, čak 38,5% ima završenu samo osnovnu školu, dok 56,4% ima završeno samo srednješkolsko obrazovanje, što predstavlja jedan od ozbiljnijih ograničavajućih faktora razvoja područja LAG-a, odnosno, usmjerava njegove mjere, odnosno aktivnosti, na razvoj cjeloživotnog obrazovanja lokalnog stanovništva.

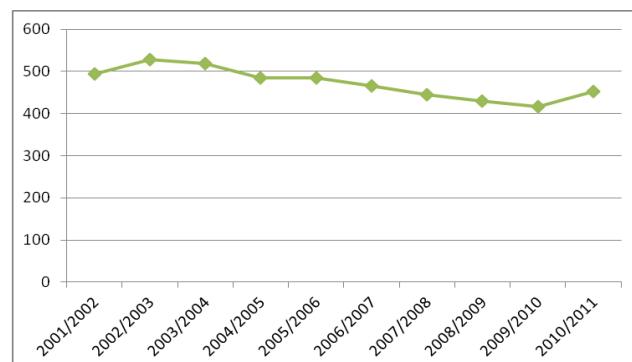
2.3 Demografske i socijalne značajke područja

Prema popisu stanovništva 2001., imao je 39.451 stanovnika, kada je na njegovu prostoru živjelo 0,88% ukupnog stanovništva Republike Hrvatske, odnosno 21,47% stanovnika Sisačko-moslavačke županije. Broj stanovnika se, od zadnjeg popisa, povećao za 535 stanovnika ili 1,3%, tako da 2011. na prostoru LAG-a živi 39.986 stanovnika, odnosno 0,9% od ukupnog broja stanovnika u Republici Hrvatskoj, te 23,1% stanovnika Županije.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, **odnos muškaraca i žena u LAG-u je gotovo podjednak**, 49% je muškaraca, dok je žena 51%. **Dobna struktura je izrazito nepovoljna, čak 22,43% stanovnika starije je od 60 godina**, što je ispod prosjeka Županije (26,2%). Tako velik udio starije populacije dokazuje da stanovništvo LAG-a stari, posebno u ruralnim prostorima, što je jedan od uzroka izražene **depopulacije ruralnih naselja**. Prosječna starost stanovnika, odn. prosječna životna dob koja označava srednje godine života ukupnog stanovništva, je 43,2 godine (što je iznad prosjeka i Županije, 43,0, i Republike Hrvatske, 41,7). Prosječna starost ženske populacije od 45,6 godina veća je od prosječne starosti muškaraca koja iznosi 40,7 godina, što je unutar državnog prosjeka. **Index starenja stanovništva LAG-a** (odnos broja stanovnika, odnosno udio (%) starijih od 60 godina prema broju stanovnika od 0-19 godina) je **138,8**, što je daleko iznad državnog prosjeka koji je, 2011. godine iznosio 115,0 i Županije, 131,1. Najveći index starenja je na području Gline gdje iznosi čak 190,6, dok općina Lekenik ima najmanji index starenja od 109,9. Iste relacije vidljive su i koeficijentu starosti unutar LAG-a. Glina ima najveći koeficijent starosti od 32,7 do Lekenik ima najmanji, 23,2. Prosječan koeficijent starosti stanovnika u LAG-u je 26,9, što je iznad prosjeka Sisačko-moslavačke županije od 26,2 i Republike Hrvatske, 24,1.

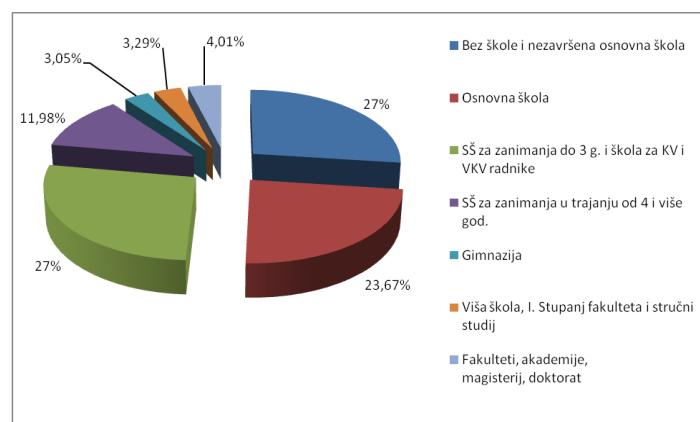

Slika 3.3 Osnovno-školska populacija 2001-2011.

Slika 3.4 Srednje-školska populacija 2001-2011.

Izvor: JU za obrazovanje u LAG-u, 2011.

Slika 3.2 Grafički prikaz obrazovne strukture stanovnika LAG-a 2001.

(Izvor: DZS, Popis stanovništva 2001.)

Iz Slike 3.2, prema Popisu stanovnika iz 2001., vidljiva je i izrazito nepovoljna obrazovna struktura stanovnika LAG-a, čak **50,67% stanovnika opće nije završilo osnovno obrazovanje ili ima završenu samo osnovnu školu**. Važno je napomenuti kako je upravo **multikulturalnost** jedna od ključnih **komparativnih prednosti područja LAG-a** u kojem živi **15,32% manjinskog stanovništva**.

Tablica 3.1 Obrazovna struktura stanovništva LAG-a.

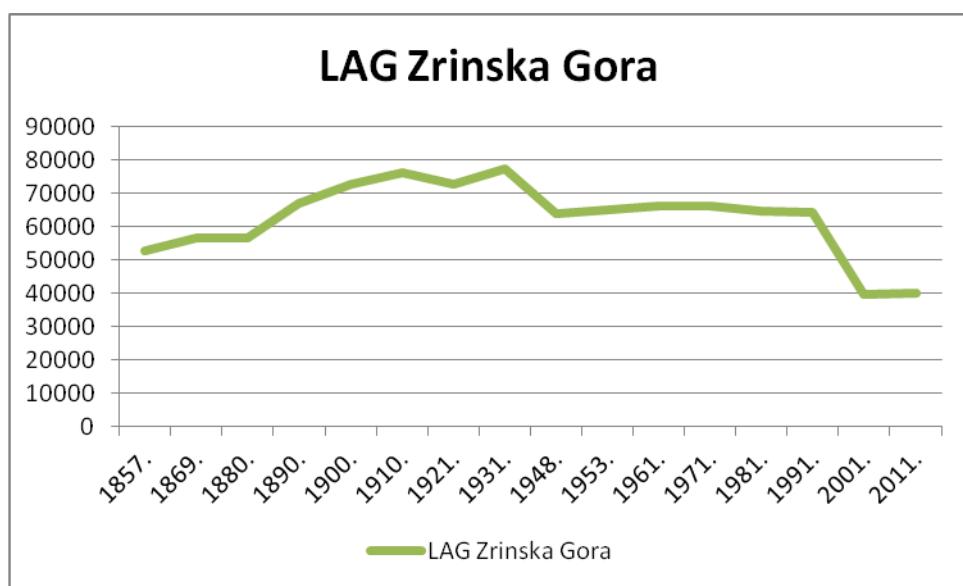
LAG	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	SŠ za zanimanja do 3 g. i škola za KV i VKV radnike	SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više god.	Gimnazija	Viša škola, I. stupanj fakulteta i stručni studij	Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat
Ukupno	8502	7455	8503	3774	963	1039	1249
Žene	5808	4058	2693	2220	604	570	655
Muškarci	2694	3397	5810	1554	359	469	594

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2001.

Na prostoru LAG-a, čak **12,15% stanovnika su invalidi ili osobe s posebnim potrebama**, od kojih je 36,64% žena i 63,36% muškaraca, i predstavljaju 23,21% ove, osjetljive i potrebite, populacije cijele Županije. O njima se brinu nadležne institucije županijske i lokalne razine, ali i organizacije civilnog društva (njih 29), kao nadopuna javnom sektoru. Prema podacima **Centara za socijalnu skrb u Petrinji, Glini i Sisku**, 929 obitelji prima socijalnu pomoć za uzdržavanje, a čak 1307 osoba je bez ikakvih prihoda. To su posebno osjetljive društvene skupine LAG-a prema kojima je usmjeren čitav niz aktivnosti kako bi se što više i kvalitetnije uključili u ukupan razvoj zajednice.

2.3.1 Demografski trendovi

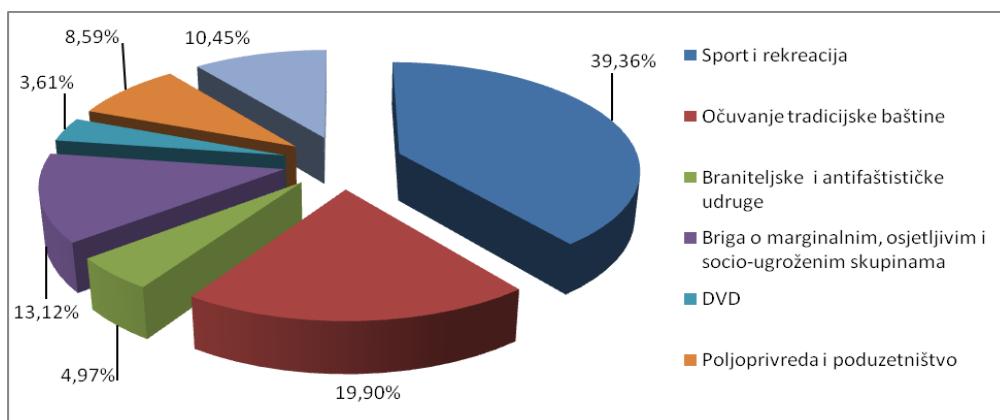
Na prostoru LAG-a broj stanovnika od 1857., od kada postoje popisi stanovništva na području Republike Hrvatske, bio je vrlo neujednačen, što je bilo uzrokovano brojnim društvenim poremećajima, posebno ratnim razaranjima i njima uzrokovanim, iseljavanjem stanovnika. Jednako tako, veliko smanjenje broja stanovnika uzrokovao je i Domovinski rat, budući je područje LAG-a, posebno prostor Petrinje i Lekenika, bio jedno od žarišta ratnih sukoba.

Slika 3.5 Broj stanovnika na području LAG-a Zrinska Gora 1857. -2011.(Izvor: DZS)

2.3.2 Civilno društvo

Na području LAG-a registrirana je **221 organizacija civilnog društva**, što čini čak 73,66% ukupnog broja udruga Sisačko-moslavačke županije. Organizacije civilnog društva iznimno su značaj razvojni sektor LAG-a jer **osiguravaju opći društveni razvoj ali i razvoj poljoprivrede i poduzetništva**. Posebno su značajne organizacije koje se bave **očuvanjem i revitalizacijom prirodne, kulturno-povijesne i tradicijske baštine, te sportske organizacije** koje, u sinergiji s turističkim zajednicama i poduzetničkim sektorom u turizmu mogu biti nositelji turističke ponude. Na području LAG-a najviše je sportsko-rekreacijskih udruga, njih 86, od kojih posebno moramo istaknuti udrugu Sokolarstvo Petrinja koja je, 2010.-te, sokolarstvo zaštitila pri UNESCO-u kao dio svjetske nematerijale baštine i međunarodno je poznata organizacija. Većina organizacija civilnog društva bavi se sportom i rekreacijom, 44 udruge bave se zaštitom i revitalizacijom prirodne i kulturno-povijesne baštine te tradicijskog nasljeđa, dok se njih 29 bavi brigom o starijim osobama, osobama s posebnim potrebama, marginaliziranim skupinama te brigom o osjetljivim skupinama društva poput djece, žena i mladih, iako je vrlo teško povući strogu granicu između djelatnosti organizacija civilnog društva budući se njihove aktivnosti i ciljane skupine često isprepliću. Na području LAG-a postoji i **8 aktivnih vatrogasnih društava** koji su stoljetna **tradicija ovih prostora** i važni za opći razvoj zajednice. Sve ove organizacije, svojim aktivnostima pridonose općem razvoju cijelog prostora i kvalitetu života svih stanovnika LAG-a.

Slika 3.6 Struktura organizacija civilnog društva LAG-a prema djelatnostima kojima se bave.
(Izvor: Registar Udruga RH, 2011.)

Sve te udruge zahtjevaju podizanje razine profesionalnog pristupa ali kvalitete ljudskih resursa s ciljem apliciranja projektnih ideja na moguće izvore financiranja budući lokalni izvori nisu dostatni za sveobuhvatnije i značajnije aktivnosti. One se moraju više povezivati i surađivati, kako unutar tako i izvan područja LAG-a. Značaj udruga leži u činjenici kako su one čuvari duhovne i materijalne baštine te kulturnog identiteta zajednice i lokalnih sredina od kojih svaka ima vlastite posebnosti. Razvoj udruga, kao dio razvoja socijalnog kapitala zajednice, jedan je od najvažnijih elemenata ruralnog razvoja.

3 SWOT analiza područja

SWOT analiza (*Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats*) predstavlja kvalitativnu ocjenu snaga i slabosti te prilika i prijetnji važnih za razvoj LAG-a u cjelini. Snage LAG-a su vlastiti prostori, resursi i sposobnosti na koje se LAG može osloniti ili ih koristiti u svom dalnjem razvoju, te koje imaju najveće mogućnosti za uspjeh, a daju mu i komparativnu prednost pred drugim LAG područjima, dok slabosti ukazuju na ograničavajuće faktore unutar samog LAG-a koje mora riješiti vlastitim snagama koristeći prilike koje mu se pružaju, ali i paziti na prijetnje koje mogu ugroziti razvojne planove i projekte te se pripremiti za njih i uvažavati ih, jer su izvan njegova obuhvata djelovanja, ali utječu na sve aktivnosti, a time i ostvarenje ciljeva i vizije.

SWOT analizu izradila je Radna grupa za izradu LRS-a temeljeno na nalazima osnovne analize stanja u prostoru LAG-a, trendova, odnosno razvojnih pokazatelja, podataka prikupljenih iz literature i nadležnih institucija, te kroz nekoliko savjetodavnih sastanka definirala realne prednosti i slabosti, kao i definirala prilike koje se pružaju za otklanjanje slabosti i jačanje prednosti, ali se i pripremila na uvažavanje prijetnji koje mogu usporiti ostvarenje dugoročnih ciljeva. Radna grupa prvenstveno je izradila detaljnu SWOT analizu prema glavnim razvojnim sektorima i to: geoprometni položaj, prirodni resursi i baština, kulturno-povijesno i tradicijsko nasljeđe, gospodarstvo, kvalitetu života zajednice i njezinih stanovnika te stanje infrastrukture. Pri izradi konačne SWOT analize korištena su i 2 pomoćna analitička modela: PRIMO-F, te PESTLE model, te je provedena i evaluacija svih ulaznih podataka.

U SWOT analizi posebno se ističu prirodne prednosti područja LAG-a koje se zasnivaju na velikoj biološkoj i krajobraznoj raznolikosti i prostorima zaštićene prirodne baštine, kao i velikom broju lokaliteta vrijedne kulturno-povijesne baštine i tradicijskih vrijednosti, posebno tradicijske drvene arhitekture koja ovaj prostor čini jedinstvenim u širem okruženju i predstavlja njegovu prepoznatljivost ali i velik potencijal za razvoj selektivnih oblika turizma s posebnim naglaskom na ruralni turizam. Prostor ima i velike mogućnosti korištenja obnovljivih izvora energije koji mogu omogućiti energetsku samodostatnost cijelog područja. Također, posebno se ističe činjenica postojanja velikih prehrambeno-prerađivačkih kapaciteta s dugom tradicijom, kao i poljoprivredne proizvodnje i drvorerađivačke industrije.

No s druge strane, ograničavajuće faktore jačanja prednosti LAG-a predstavljaju prvenstveno nedostatni razvojni ljudski resursi, stanovništvo je starije, posebno u ruralnijim prostorima LAG-a, i manje obrazovano. Seoske ruralne sredine se napuštaju i mlađe stanovništvo seli u urbane cjeline. Izoliranost naselja, klimatske promjene te zapuštanje poljoprivrednih površina, kao i nedostatak udruživanja proizvođača i ponuditelja usluga dovodi do neiskorištenja postojećih kapaciteta LAG-a, te može predstavljati dugoročnu opasnost ostvarenja razvojne vizije.

Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Područje povoljnih klimatskih uvjeta – izražena sva 4 godišnja doba ✓ Krajobrazna raznolikost – brdovit krajolik, bogat prirodnim izvorima, vodotocima i šumom ✓ Značajna područja zaštićene prirode – NATURA 2000, ekološka mreža 	<ul style="list-style-type: none"> ≈ Nedovoljna prepoznatljivost područja kao i proizvoda s područja LAG-a ≈ Nedovoljno iskorištene prirodne i klimatske prednosti područja i energetski potencijal ≈ Nedostatno poznavanje i svijest o očuvanju i održivom korištenju

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zrinska Gora i Odransko polje – valorizirana vrijedna prirodna područja ✓ Rijetka naseljenost – velika područja očuvane prirode ✓ Geomorfološka raznolikost područja ✓ Postojanje zaliha geotermalne mineralne vode ✓ Dobar geostrateški položaj područja – središnji položaj u Republici Hrvatskoj i pogranično područje s BiH ✓ Dobra tranzitna prometna pozicija – koridori sjever-jug/istok-zapad RH ✓ Velik broj valoriziranih/zaštićenih kulturno-povijesnih znamenitosti i arheoloških lokaliteta, sakralne i tradicijske arhitektonske baštine ✓ Značajna nematrijalna baština - sokolarstvo UNESCO-va zaštita ✓ Velik broj KUD-ova i udruga u kulturi – čuvara tradicijske baštine ✓ Kulturno nasljeđe Templara i Vojne Krajine ✓ Lokalno stanovništvo – poznavatelji kulturno-povijesne i tradicijske baštine ✓ Tradicijska multikulturalna gastronomija ✓ Postojanje proizvođača ekoloških poljoprivrednih proizvoda ✓ Tradicija u stočarstvu i proizvodnji mlijeka i mliječnih prerađevina ✓ Stoljetna poznata tradicija prerade mesa/suhomesnatih proizvodi ✓ Tradicija u voćarstvu i preradi voća (rakije, džemovi..) ✓ Tradicija u vinogradarstvu i vinarstvu, trend povećanja površina pod vinogradima ✓ Postojanje autohtonih sorata (tepka, škrlet..) ✓ Tradicija poljoprivredne edukacije – srednja škola i JU za obrazovanje odraslih „Centar za šljivu i kesten“ s verificiranim programom za ekološku poljoprivredu ✓ Postojanje velikih prehrabreno-prerađivačkih kapaciteta s razvijenom 	<ul style="list-style-type: none"> biološke i krajobrazne raznolikosti područja ≈ Nedostatak mjera za očuvanje okoliša i krajobraza, na lokalnoj razini, s operativnim programima ≈ Neadekvatno gospodarenje otpadom i otpadnim vodama ugrožava biološku raznolikost i vode ≈ Neravnjena mreža opskrbe pitkom vodom, posebno izoliranih naselja, te odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda. ≈ Nedovoljno iskorištena prednost geoprometnog položaja i mogućnosti pograničnih područja ≈ Nedostatna suradnja lokalnih razina s nadležnim institucijama ≈ Nedostatak finansijskih sredstava za očuvanje i zaštitu prirodne i kulturno povijesne baštine ≈ Nedostatno valorizirana i nezaštićena materijalna i nematrijalna baština ≈ Nedovoljno iskorištena kulturno-povijesna i tradicijska baština u svrhu razvoja turističke ponude ≈ Nedostatno proučavanje predajne baštine (mitovi i legende) ≈ Odumiranje tradicijskih obrta ≈ Nedovoljno iskorištena i neprepoznatljiva tradicijska gastronomска baština ≈ Nedostatak i nedovoljna kvaliteta smještajnih kapaciteta ≈ Nedostatak i nepovezanost turističke ponude i dodatnih sadržaja u turizmu ≈ Neorganizirani i neudruženi proizvodno- uslužni sektori ≈ Neumreženost proizvođača poljoprivrednih proizvoda ≈ Nedostatak organiziranih i održivih strojnih prstena i lanaca nabave ≈ Radna snaga – nedostatna i niske kvalifikacije ≈ Slabo poznавanje i uporaba modernih tehnologija ≈ Slaba educiranost poljoprivrednih proizvođača ≈ Nedostatak prerađivačkih kapaciteta i
---	---

<ul style="list-style-type: none"> ✓ distribucijom ✓ Postojanje poduzetničke i obrtničke tradicije ✓ Postojanje poduzetničkih zona ✓ Programi i potpore JLS-a za razvoj poljoprivrede i poduzetništva ✓ Visoka kvaliteta šuma, prirodne šume – FSC / kestenove šume ✓ Drvoprerađivačka proizvodnja u porastu ✓ Korištenje tehnologija obnovljivih izvora energije (biomasa, hidrocentrala...) ✓ Postojanje ponude selektivnih oblika turizma zasnovanih na prirodnim prednostima područja ✓ Turističke zajednice kao potpora razvoju turizma ✓ Postojanje mreže javno-zdravstvenih ustanova i usluga ✓ Razvijena mreža osnovnih obrazovnih ustanova ✓ Izražene pretpostavke za kvalitetno mjesto življenja: nezagađen okoliš, povoljni klimatski uvjeti, bogatstvo prirodnih resursa ✓ Postojanje kulturnih i sportskih sadržaja ✓ Multikulturalnost ✓ Pojedinci entuzijasti / pokretači razvoja, ✓ Dobro razvijen civilni sektor ✓ Iskustvo u EU fondovima 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ objekata za preradu poljoprivrednih proizvoda i ekološku poljoprivrednu proizvodnju i finalizaciju proizvoda ≈ Male poljoprivredne površine pojedinačnih proizvođača ≈ Nedostatak okrugnjivanja, standardizacije i povećanja kvalitete poljoprivredne proizvodnje → nema povezanosti s domaćim velikim prehrambeno-preradbenim kapacitetima ≈ Velike neiskorištene poljoprivredne površine u javnom i privatnom vlasništvu ≈ Nedovoljan marketing lokalnih poljoprivrednih i tradicijskih proizvoda i usluga ≈ Nezadovoljavajuća hitna zdravstvena zaštita ≈ Izoliranost zaselaka i naselja, slaba lokalna prometna povezanost/nedostatak adekvatnog javnog prijevoza – otežan život stanovnika i razvoj gospodarstva unutar područja LAG-a ≈ Koncentriranje stanovništva u urbanijim cjelinama i odumiranje ruralnih zajednica ≈ Nedovoljan broj centara i programa za društveni razvoj zajednica ≈ Slaba umreženost pojedinaca entuzijasta / pokretača razvoja ≈ Nedovoljna umreženost civilnog sektora ≈ Nedostatak kadrova za izradu i provedbu razvojnih projekata na lokalnoj razini LAG-a
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Velik broj naselja u TUG područjima (79,5%) • Rastući interes emitivnih turističkih tržišta i potencijalnih korisnika za selektivne oblike turizma zasnovanog na prirodnim vrijednostima područja, kulturno-povijesnoj i tradicijskoj baštini • Rastući interes šire domaće i 	<ul style="list-style-type: none"> • Nesređeno i nejasno zakonodavstvo i preklapanje nadležnosti različitih institucija • Neriješeni imovinsko-pravni odnosi i zemljišne knjige • Prostorno-planska dokumentacija viših razina – odlagalište nuklearnog otpada i regionalno odlagalište • Klimatske promjene

<p>međunarodne javnosti o potrebi zaštite okoliša i očuvanja krajobraza te valorizacije, očuvanja i održivog korištenja kulturno-povijesne i tradicijske baštine.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rastući interes tržišta za poljoprivredne proizvode koji u svom tehnološkom postupku koriste prirodne karakteristike područja • Rastući interes ulagača u obnovljive izvore energije i obnovu tradicijske baštine. • LEADER program – za razvoj projekata od značaja za zajednicu • Nacionalne i međunarodne mreže LAG-ova i programi prekogranične suradnje • Fondovi za razvoj infrastrukture, zaštitu okoliša i prirode / Program mreže NATURA 2000 • Fondovi za zaštitu, razvoj prerađivačkih kapaciteta i plasman zaštićenih proizvoda – zasnovanih na tradicijskim vrijedostima područja • Fondovi za poticanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije na međunarodnoj, nacionalnoj i regionalnoj razini • Fondovi EU na raspolaganju za obnovu i održivo korištenje tradicijske baštine – fondovi za razvoj ruralnih područja - IPARD program/Županija • Fondovi i programi za razvoj ljudskih resursa i cjeloživotno obrazovanje • Postojanje izvora financiranja projekata valorizacije i očuvanja pitkih voda • Članstvo u EU otvara mogućnost korištenja fondova specijaliziranih za valorizaciju, očuvanje i održivo korištenje kulturno-povijesne baštine (materijalne i nematerijalne) • Poticajne mjere za marketinške aktivnosti razvoja destinacija i novih turističkih proizvoda • Poticajne nacionalne mjere za umrežavanje poljoprivrednih 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje kontrole uvoza i korištenja GMO sjemena • Djelovanje javnih poduzeća nacionalne razine na prostoru LAG-a • Nedostatak sredstava za sufinanciranje projekata i finaciranje razvojnih projekata javnog i gospodarskog sektora – neosjetljivost finansijskog sektora • Nedovoljno podložnih studija klimatskih karakteristika (analiza potencijala), tala, voda, za izradu investicijskih i poslovnih planova/cost-benefit analiza • Nepostojanje analize tradicijskih proizvoda područja zasnovanih na klimatskim karakteristikama kao niti tehnologiju prerade i plasmana takvih proizvoda na tržište • Nedostatak podložnih studija za razvoj selektivnih oblika turizma temeljenih na održivom korištenju prirodnih resursa • Nedostatak jasnih smjernica za gospodarski razvoj s nacionalne razine • Minsko sumnjivi prostor • Nekontroliran uvoz poljoprivrednih proizvoda i sivo tržište • Sukcesija – zapuštanje poljoprivrednih površina • Nedostatak potpornih institucija za razvoj poljoprivrede koji uvažavaju komparativne prednosti i karakteristične probleme područja LAG-a • Sivo tržište u domeni privatnog smještaja • Pomanjkanje novih tehnologija i nedostatak kadrova koji znaju raditi s novim tehnologijama • Socijalna isključenost ugroženih skupina društva • Odumiranje stanovništva – starenje i depopulacija
---	--

<p>proizvođača i zajedničke marketinške i promidžbene aktivnosti te razvoj malog i srednjeg poduzetništva, te zadružarstva i poduzetništva žena i mladih</p> <ul style="list-style-type: none">• Poticajne mjere nacionalne i lokalne razine za certifikaciju i zaštitu proizvoda• Sredstva i poticajne mjere za umrežavanje i udruživanje poduzetnika te uvođenje novih tehnologija, razvoj turizma, regionalne konkurenčnosti i sl. regionalne i lokalne razine (prioriteti ŽRS 2011-2013, te NSRO i OP RH 2007-2013, Europa 2020)• Doseđavanje obrazovanijeg i neautohtonog stanovništva	
---	--

4 Razvojna vizija

Prostor LAG-a vrlo je raznolik, od prostranih blagih brda Zrinske gore i Vukomeričkih gorica, preko riječnih dolina Kupe, Petrinjčice, Gline, Maje do Turopolja i poplavnog Odranskog polja. Između članova Radne grupe postignut je dogovor/suglasnost koji stvara **novi identitet i prepoznatljivost područja** za njegovo pozicioniranje u kontekstu modernih razvojnih zahtjeva. Strategijom se mora **postići ravnoteža između urbanog i ruralnog te između seoskog i gradskog načina života**. Novi identitet se mora stvoriti na kvalitetama područja koje pruža: bjeg iz urbane sredine u gotovo potpunu divljinu i nedirnutu prirodu u ozračju tradicije i tisućljetne kulture ovog područja. Razvojna vizija područja LAG-a je jasno viđenje cjelokupnog prostora u dugoročnom razdoblju. Ona se zasniva na osnovnoj analizi stanja u prostoru, realnim razvojnim mogućnostima, nalazima SWOT analize i razvojnih trendova, kao i idejama razvojnih dionika o budućnosti prostora LAG-a. Razvojna vizija temeljena je i na dosadašnjim iskustvima lokalnih dionika razvoja, tradiciji i potencijalima područja i nadograđena osobnim smjernicama i trendovima u LAG-u i širem okruženju, koji utječe i na razvoj područja LAG-a. Stvorena je zajedničkim radom Radne grupe za izradu Strategije i vanjskog stručnjaka, te konzultacijama s javnosti, a u okviru ključnih razvojnih potencijala i želja razvojnih dionika.

Razvojni koncept obuhvatio je nekoliko ključnih značajki koje su dovele do definiranja vizije i strateških (razvojnih) ciljeva kao i razvojnih prioriteta i aktivnosti (mjera) kojima se dostiže:

- očuvanost područja, krajobrazna raznolikost, priroda, zdrav život, ruralnost
- prepoznatljivost, jedinstvenost, različitost, potražnja tržišta, organizacija i povezanost proizvođača i pružatelja usluga
- kulturno-povijesna i tradicijska baština, razvoj selektivnih oblika turizma
- uvođenje novih tehnologija, energetska samoodrživost, nova znanja, razvoj i privlačenje ljudskih resursa, jednake mogućnosti

Ključna razvojna tema LRS: **Razvoj konkurentne poljoprivrede, malog gospodarstva i ruralnog turizma, uz očuvanje okoliša i revitalizaciju tradicijskih vrijednosti**, koja je rezultirala definiranom vizijom, zasnivala se i na sloganu LAG-a: **Neka nas naše šume i vode do zdravlja vode**, pri čemu su članovi Radne grupe vidljivo istaknuli činjenicu provedbe ukupnog gospodarskog razvoja područja vođenih načelima održivog razvoja uz veliku pažnju očuvanja prirodnih resursa. U sloganu i viziji vidljiva je želja za jačanjem ljudskih resursa i kretanje prema novim razvojnim mogućnostima. Potencijali LAG-a dio su svakodnevnog života stanovnika ali pružaju i velike mogućnosti razvoja, omogućujući kreativnost i napredak. Uz definiranje pravilnih razvojnih smjernica, dobrih programa i provedbu prioritetsnih aktivnosti, cijeli prostor LAG-a omogućuje temelj kvalitetnog života i razvoja, kao što je i razvidno iz cjelokupne osnovne i SWOT analize.

Definirana Vizija LAG-a je „*Šume i vode - srne i rode, povijesne hiže i drvene kapelice naše su prepoznatljivo lice. S dlana naših gorja i polja piju se vina ponajbolja. U našim venama krv graničara teče, multikulturalnost dio je naše sreće.*“

4.1 Razvojni ciljevi

Za dugoročno ostvarenje razvojne vizije LAG-a potrebno je:

- Organizirati i provoditi aktivnosti koje omogućuju razvoj cjelovitog područja LAG-a te postati primjer uspješnog LAG-a u Republici Hrvatskoj i širem okruženju svojim radom ,
- Uspostavljati razvojna partnerstva unutar LAG-a, na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini,
- Organizirati i prikupljati sredstva za razvoj i realizaciju projekata za razvoj identiteta područja LAG-a usmjerenih ostvarenju potreba širokog kruga ciljanih skupina, temeljenih na prirodnim karakteristikama, kulturno-povijesnoj i tradicijskoj baštini,
- Razvijati i provoditi koncept održivog razvoja i očuvanja prirodne baštine,
- Čuvati i razvijati raznolike i konkurentne gospodarske aktivnosti s ciljem očuvanja i razvoja novih mogućnosti zapošljavanja i samozapošljavanja,
- Organizacija cjeloživotnog učenja i osposobljavanja za ciljane skupine korisnika i prema strateškim potrebama područja LAG-a, a s posebnim naglaskom na usvajanje novih znanja i tehnologija,
- Priprema i provedba razvojnih programa i projekata područja LAG-a za razvoj postojećih i stvaranje novih proizvoda u svim proizvodnim i neproizvodnim ekonomskim aktivnostima, s posebnim naglaskom na razvoj mikro i malog poduzetništva,
- Razviti nove poljoprivredne i nepoljoprivredne djelatnosti, povezivati proizvođače i pružatelje usluga u kreiranju robnih marki, povećanju količine i kvalitete proizvodnje i usluga, distribuciji i marketingu, uporabi novih tehnologija i održivih izvora energije kako bi se povećala i diverzificirala proizvodnja,
- Provedba aktivnosti za povećanje prihoda stanovnika LAG-a,
- Razvoj i potpora revitalizaciji i izgradnji potrebne infrastrukture za razvoj poslovanja i ukupnu kvalitetu života zajednice, uključujući i obnovu kulturno-povijesne i tradicijske baštine, s posebnim naglaskom na očuvanje i održivo korištenje prirodne baštine,

4.1.1 Sažetak razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera (aktivnosti)

Razvojni ciljevi	Prioriteti	Mjere (aktivnosti)
1. Jačanje i razvoj organizacije LAG-a i potpora održivom razvoju	<ul style="list-style-type: none"> • Restruktuiranje i organizacija vođenja LAG-a • Informiranje i animacija stanovništva • Provedba LRS • Razvoj međuregionalne i međunarodne suradnje 	<ul style="list-style-type: none"> • Formiranje novog partnerstva i ureda LAG-a s operativnim timovima stručnjaka • Razrada vizualnog identiteta LAG-a sa sustavom informiranja javnosti • Organizacija i provedba radionica i izrada promidžbenih materijala LAG-a s ciljem informiranja javnosti za jačanje provedbe LRS • Odabir prioritetnih projektnih ideja, izrada i odabir prioritetnih projekata s provedbom • Sudjelovanje i poticanje partnerskih odnosa s drugim LAG-ovima, organizacijama civilnog društva i nadležnim tijelima • Izrada, apliciranje, provedba i monitoring projekata LAG-a kao, partnera ili nositelja, na regionalnoj, međuregionalnoj i međunarodnoj razini
2. Jačanje prepoznatljivosti poticanjem udruživanja, promocije i inovacija	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj integralnog identiteta i povećanje prepoznatljivosti područja • Poticanje udruživanja lokalnih razvojnih dionika u svrhu razvoja zajedničkih proizvoda, marketinga i promocije, uvođenja novih znanja, tehnologija, obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj identiteta i promocija područja LAG-a • Definiranje regulative, imena i znaka proizvoda LAG-a • Definiranje i provedba projekata promocije proizvoda LAG-a s naglaskom na proizvode udruženih i umreženih proizvođača / pružatelja usluga • Organizacija zajedničkog nastupa na tržištu i

		<p>organizacija infrastrukture za potrebe marketinga umreženih lokalnih proizvođača / ponuditelja usluga</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jačanje ekološke, autohtonе proizvodnje i marketinga proizvoda • Jačanje i razvoj uporabe novih znanja i tehnologija, obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti
3. Razvoj poljoprivrede s dopunskim djelatnostima i selektivnih oblika turizma	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj konkurentne i održive poljoprivrede, s naglaskom na potporu i razvoj selektivnih oblika turizma • Očuvanje i zaštita krajobrazne raznolikosti i prirodnih vrijednosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj održive poljoprivrede s dopunskim djelatnostima • Razvoj ekološke poljoprivrede i uzgoja autohtonih vrsta i sorata • Organizacija i potpora uvođenju i provedbi Zajedničke poljoprivredne politike i ruralnog razvoja EU te korištenja mjera NATURA 2000 kao razvojnih mogućnosti • Poticanje razvoja ruralnog turizma i razvoj smještajnih kapaciteta • Revitalizacija i promocija kulturno-povijesne i tradicijske baštine kao podloge razvoju turističke ponude • Razvoj turističke infrastrukture i organizirane/umrežene ponude područja, razvoj tematskih puteva • Upravljanje i marketing turističke destinacije
4. Razvoj diverzifikacije djelatnosti s poboljšanjem kvalitete života	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj i potpora uspostavi poduzetničke infrastrukture • Razvoj nepoljoprivrednih poduzetničkih aktivnosti • Razvoj komunalne i društvene infrastrukture s ciljem razvoja kvalitete života na području LAG-a 	<ul style="list-style-type: none"> • Revitalizacija, organizacija i poticanje razvoja obrta i mikro i malog poduzetništva, posebno marginalnih/osjetljivih/soci o-ekonomski ugroženih skupina društva i tradicijskih obrta

		<ul style="list-style-type: none"> • Potpora razvoju inovativnih proizvoda • Potpora naseljavanju i povećanju kvalitete stanovanja • Potpora revitalizaciji, izgradnji, sanaciji i organizaciji razvoja komunalne i društvene infrastrukture poticanjem zajedničkog nastupanja LAG-a prema izvorima financiranja i nadležnim institucijama
5. Razvoj ljudskih resursa	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj cjeloživotnog učenja i usavršavanja ljudskih resursa LAG-a • Jačanje i umrežavanje organizacija civilnog društva • Potpora i promocija kreativnosti, poduzetništva i mogućnosti zapošljavanja/samozapošljavanja na području LAG-a 	<ul style="list-style-type: none"> • Potpora, organizacija i razvoj programa za brigu o marginalnih/osjetljivih/soci o-ekonomski ugroženih skupina društva (starije osobe, osobe s posebnim potrebama, žene, mladi i dr.) • Potpora, organizacija i provedba programa obrazovanja, usavršavanja, informiranja i savjetovanja • Potpora organizaciji međusobne razmjene znanja i iskustava unutar LAG-a, na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, razvoju projekata i jačanje organizacija civilnog društva • Potpora i promocija kreativnosti, različitosti i zajedništva na području LAG-a • Potpora i promocija mogućnosti zapošljavanja i samozapošljavanja na području LAG-a te razvoju poduzetničkog duha, s revitalizacijom obrtničke tradicije • Promocija i širenje znanstvenih spoznaja, novih

		znanja i primjera dobre prakse na cijelom području LAG-a te s/na drugim suradničkim područjima i organizacijama
--	--	---

4.1.2 Jačanje i razvoj organizacije LAG-a i potpora razvoju (RC1)

Za kvalitetan, integralan i učinkovit razvoj područja LAG-a važna je zajednička aktivnost svih razvojnih dionika javnog, civilnog i privatnog sektora. Formiranje organizacije, odnosno, ureda LAG-a kao i njegovo jačanje za provedbu LRS-a, jedna je od temeljnih zadaća provedbe Strategije. Važno je uključenje velikog kruga nositelja aktivnosti, poljoprivrednih i nepoljoprivrednih, kako bi se postigli zajednički ciljevi osmišljeni Strategijom. Jedan od osnovnih uvjeta uspješne provedbe Strategije je proaktivitan pristup prema svim razvojnim dionicima, prvenstveno na lokalnoj razini, zatim na široj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. LAG-ov razvojni tim mora postati ključan ljudski resurs za privlačenje nacionalnih i stranih razvojnih sredstava, koji će biti dostupni odabranim projektima u programskom razdoblju provedbe LRS 2011-2015. Posebna pažnja posvetit će se razvoju međuregionalne i međunarodne suradnje (LAG je prihvatljiv partner za IPA-u, odnosno projekte prekogranične suradnje, budući graniči s Bosnom i Hercegovinom), dok su kontinuirana edukacija, usavršavanje, kao i animacija stanovnika, važni za ujednačen integralni razvoj cijelog područja. Provedba Programa za razvoj organizacije provodit će se kroz sljedeće prioritetne mjere:

Prioritet	Ciljevi prioriteta	Mjere (aktivnosti)	
1.1	Restrukturiranje i organizacija vođenja LAG-a	<p>Provesti zadaće proširenja LAG-a, primanje novih članova, te urediti Statut LAG-a, posebno upravna/izvršna tijela, i pripremiti ga za akreditaciju Ospozobiti dionike LAG-a i same organizacije za provedbu programa potpore provedbi LRS</p>	<p>1.1.1 Formiranje novog partnerstva i funkcionalnog ureda LAG-a s operativnim timovima stručnjaka</p> <p>1.1.2 Definiranje imena i vizualnog identiteta LAG-a sa izradom i nositeljima sustava informiranja javnosti (znak, web stranica, promotivni materijali, bilten i sl.), promocija i održavanje web stranice i informacijskog sustava, te uspostava pristupa i širenja informacija prema krajnjim korisnicima</p>
1.2	Informiranje i animacija stanovništva	<p>Pokrenuta provedba LRS-a prvenstveno provedbom projekata cjeloživotnog učenja i usavršavanja, te animacije stanovništva</p>	<p>1.2.1 Organizacija i provedba radionica i izrada promidžbenih materijala LAG-a s ciljem informiranja javnosti za jačanje provedbe LRS</p>

			1.2.2 Organizacija i provedba usavršavanja i edukacija za članove LAG-a i ured LAG-a
1.3	Provedba Lokalne razvojne strategije	Provedba LRS putem odabranih na operativnoj godišnjoj razini	1.3.1 Odabir prioritetnih projektnih ideja, izrada i odabir prioritetnih projekata s provedbom
1.4	Razvoj meduregionalne i međunarodne suradnje	Razmjena iskustava i primjera dobre prakse, međuregionalno i međunarodno umrežavanje s drugim LAG-ovima, sudjelovanje u partnerskim projektima i razmjeni informacija	1.4.1 Sudjelovanje i poticanje partnerskih odnosa s drugim LAG-ovima, organizacijama civilnog društva i nadležnim tijelima 1.4.2 Izrada, apliciranje, provedba i monitoring projekata LAG-a, kao partnera ili nositelja, na regionalnoj, međuregionalnoj i međunarodnoj razini

4.1.3 Jačanje prepoznatljivosti poticanjem udruživanja, promocije i inovacija (RC2)

Područje LAG-a u svom sastavu ima vrijedne prirodne i kulturne znamenitosti značajne na nacionalnoj razini. Ovaj prostor karakterizira staro gorje Zrinske Gore koje je nadaleko poznato po svojoj geološkoj raznolikosti i vrijednosti rudnih bogatstva, obilju izvorišta, ali i po velikoj paleontološkoj vrijednosti budući na starom nabranom gorju postoji nekoliko iznimno značajnih lokaliteta bogatih fosilima. To je područje i velike biološke raznolikosti, ali i značajno povjesno područje sa brojnim ostacima utvrđenih kula i gradova iz srednjevijekovnog razdoblja. Juži dio LAG-a zemljopisno je spojen sa značajnim područjem Pokuplja koje je poznato po svojoj tradicijskoj drvenoj arhitekturi, te Turopoljem i Odranskim poljem koje je iznimno značajno ne samo kao poplavno polje sa obiljem močvarnih staništa i poplavnih šuma, već kao i prostor u gdje se može uživati u pogledu na domaće životinje koje slobodno žive u nedirnutom krajoliku. Prostor LAG-a ima i svoje proizvode i proizvođače poznate po preradi drveta, mesa i proizvodnji djeće hrane, ali taj prostor ima i stoljetnu poljoprivrednu i obrtničku tradiciju (med, prevreli sir, banijska kobasica, vino od škrleta i ranine, lončarstvo – “stucka”, voćne prerađevine, pokupski vez, petrinjski bermet i dr.). Provedba ovog programa provodit će se kroz sljedeće prioritetne mјere:

Prioritet	Ciljevi prioriteta	Mjere (aktivnosti)
2.1 Razvoj integralnog identiteta i povećanje prepoznatljivosti	Identificirati elemente prepoznatljivosti područja na široj razini Stvaranje zajedničkog identiteta ukupnog područja	2.1.1 Razvoj identiteta i promocija područja LAG-a 2.1.2 Definiranje regulative, imena i znaka proizvoda LAG-

	područja	<p>LAG-a</p> <p>Razvoj i uporaba oznake područja</p> <p>Razvoj robnih marki/karakterističkih proizvoda i usluga važnih za prepozнатljivost LAG-a</p> <p>Učinkovito upravljanje robnim markama/karakterističnim proizvodima i uslugama i znakom LAG-a</p> <p>Animacija i uključivanje proizvođača i ponuditelja usluga, širu javnost, ali i aktiviranje stručnjaka/institucija zainteresiranih za suradnju s područjem LAG-a</p>	a
2.2	Poticanje udruživanja lokalnih razvojnih dionika u svrhu razvoja zajedničkih proizvoda, marketinga i promocije, uvođenja novih znanja, tehnologija, obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti	<p>Poticati razvoj stvaranjem preduvjeta za uspješnu prodaju proizvoda i usluga</p> <p>Diverzifikacija komplementarnih aktivnosti na području LAG-a</p> <p>Standardizacija i podizanje kvalitete, konkurenčnosti i prodaje zajedničkih proizvoda i usluga</p> <p>Povećanje prepozнатljivosti ruralnih prostora i njegovih umreženih proizvoda i usluga</p> <p>Poticanje i potpora udruživanju proizvođača i pružatelja usluga</p> <p>Uvođenje novih tehnologija, znanja, prijenos iskustava, primjera dobre prakse i promoviranje i uvođenje energetske efikasnosti (obnovljivi izvori energije)</p> <p>Poticanje lokalnih lanaca nabave</p> <p>Povećanje broja radnih mesta i jačanje zapošljavanja</p>	<p>2.2.1 Definiranje i provedba projekata promocije proizvoda LAG-a s naglaskom na proizvode udruženih i umreženih proizvođača / ponuditelja usluga</p> <p>2.2.2 Organizacija zajedničkog nastupa na tržištu i organizacija infrastrukture za potrebe marketinga lokalnih umreženih proizvođača / ponuditelja usluga</p> <p>2.2.3 Jačanje ekološke, autohtone proizvodnje i marketinga proizvoda</p> <p>2.2.4 Jačanje i razvoj uporabe novih znanja i tehnologija, obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti</p>

4.1.4 Razvoj poljoprivrede s dopunskim djelatnostima i selektivnih oblika turizma (RC3)

Očuvani prirodni resursi i mala naseljenost područja, ukazuju i na nedostatak poduzetničkih aktivnosti i ljudskih resursa. LAG ima vidljiv nedostatak raznolikih gospodarskih aktivnosti koje bi omogućile brži razvoj područja, posebno u znakovito ruralnim prostorima koja pokazuju tendenciju iseljavanja i odumiranja stanovnika, kao i zapuštanja poljoprivrednih imanja. Izrazito ruralne prostore karakteriziraju ozbiljni problemi: nedostatak radnih mjesta, trend migracije mladih prema urbanim sredinama, nizak životni standard stanovnika, mali prihodi i niska razina usluga, posebno na prostorima od posebne državne skrbi, što je 80,45% područja LAG-a. Isto tako, upravo ta očuvanost prostora i rijetka naseljenost, kao i očuvana tradicijska graditeljska baština, daje mu velike razvojne mogućnosti u razvoju selektivnih oblika turizma, od kojih se neki već uspješno razvijaju zahvaljujući entuzijastima, poput lovnog turizma, sokolarstva, seoskog turizma s dodatnim sadržajima poput jahanja, biciklizma i vožnje čamcima. Poticanjem diverzifikacije ruralnih prostora, poljoprivrednih i nepoljoprivrednih aktivnosti i potporom za specifične investicije za očekivati je smanjenje depopulacije, osobito mladih i obrazovanih stanovnika, kao i doseljavanje novih stanovnika iz urbanih cjelina. Provedba ovog programa provodit će se kroz sljedeće prioritetne mjere:

Prioritet	Ciljevi prioriteta	Mjere (aktivnosti)	
3.1	Razvoj konkurentne i održive poljoprivrede, s naglaskom na potporu i razvoj selektivnih oblika turizma	<p>Promocija održive uzgojne prakse</p> <p>Potpore održavanju prirodnih uvjeta, biološke raznolikosti i tradicionalnog krajolika</p> <p>Povećanje kvalitete poljoprivredne proizvodnje i prerade uz poticanje zapošljavanja</p> <p>Organizacija i potpora legalizaciji objekata i rješavanju imovinsko-pravnih odnosa vlasništva zemljišta</p> <p>Razvoj referentnog centra marketinga i distribucije poljoprivrednih proizvoda</p> <p>Razvoj potporne infrastrukture za razvoj konkurenčne poljoprivrede</p> <p>Razvoj novih poljoprivrednih proizvoda i usluga</p> <p>Potpore distribuciji lokalnih poljoprivrednih proizvoda kroz turističku ponudu</p> <p>Razvoj turističke destinacije</p>	<p>3.1.1 Razvoj održive poljoprivrede s dopunskim djelatnostima</p> <p>3.1.2 Organizacija i potpora uvođenju i provedbi Zajedničke poljoprivredne politike i ruralnog razvoja EU</p> <p>3.1.3 Poticanje razvoja ruralnog turizma i razvoj smještajnih kapaciteta</p> <p>3.1.4 Revitalizacija i promocija kulturno-povijesne i tradicijske baštine kao podloge razvoju turističke ponude</p> <p>3.1.5 Razvoj turističke infrastrukture i organizirane/umrežene ponude područja, razvoj tematskih puteva</p> <p>3.1.6 Upravljanje i marketing turističke destinacije</p>

3.2	Očuvanje i zaštita krajobrazne raznolikosti i prirodnih vrijednosti <p>Razvoj ekološke poljoprivrede i uzgoja autohtonih vrsta i sorata s povećanjem broja proizvođača i različih vrsta proizvoda Priprema i provedba NATURA 2000 (te korištenja mjera NATURA 2000 kao razvojnih mogućnosti) i agroekoloških mjeru</p>	3.2.1 Razvoj ekološke poljoprivrede i uzgoja autohtonih vrsta i sorata 3.2.2 Priprema i provedba mjera za područja s otežanim uvjetima gospodarenja, agroekološke mjere i NATURU 2000 kao razvojnu mogućnost, edukacija i usavršavanje poljoprivrednih proizvođača
-----	---	---

4.1.5 Razvoj diverzifikacije djelatnosti s poboljšanjem kvalitete života (RC4)

Područje LAG-a ima neiskorištene ljudske razvojne potencijale kao i prirodne resurse, ali i nedostatak poduzetničkih aktivnosti i dodatnih izvora prihoda. Ruralni prostori imaju daleko veće i ozbiljnije probleme od urbanijih sredina, depopulaciju, smanjenje prihoda, nezaposlenost i stanovništvo nižeg obrazovanja. Poticanjem diverzifikacije djelatnosti, posebno nepoljoprivrednih djelatnosti, s naglaskom na razvoj obrta i poduzeća, posebno onih zasnovanih na tradiciji i baštini, omogućiti će se ostanak stanovništva na ruralnim prostorima, dolazak novih stanovnika i povećanje prihoda ruralnih područja. Važno je razviti mikro i mala poduzeća koja koriste resursne prednosti područja na održiv način uz očuvanje prirodne baštine i zaštitu okoliša, kao i revitalizirati tradicionalne djelatnosti uz uporabu novih tehnologija i obnovljivih izvora energije, te maksimalizaciju energetske učinkovitosti. Također, većina prostora LAG-a ima nedostatno razvijenu komunalnu, poduzetničku i društvenu infrastrukturu. Kako bi se očuvalo život na ovim prostorima ali i podigla kvaliteta života lokalnih stanovnika, te privuklo nove stanovnike i ulagače, potrebno je razviti infrastrukturu koja će to i omogućiti. Provedba ovog programa provodit će se kroz sljedeće prioritetne mjeru:

Prioritet	Ciljevi prioriteta	Mjere (aktivnosti)	
4.1	Razvoj i potpora uspostavi poduzetničke infrastrukture	Razvoj poduzetničkih zona i potporne infrastrukture za razvoj konkurentnog gospodarstva Razvoj novih proizvoda i usluga potpore poduzetništvu Razvoj poslovnih inkubatora/centara za mlade poduzetnike i poduzetnike početnike, omogućavanje poslovnih prostora u okviru realnih finansijskih mogućnosti	4.1.1 Potpora razvoju inovativnih proizvoda i usluga
4.2	Razvoj	Promicanje uporabe novih	4.2.1 Revitalizacija,

	nepoljoprivrednih poduzetničkih aktivnosti	tehnologija (ICT) i uspostave informacijskih centara Razvoj novih proizvoda i usluga te informiranja stanovnika Revitalizacija, organizacija i poticanje razvoja obrta i mikro i malog poduzetništva Potpora stvaranju partnerskih mreža, posebno usluga skrbi i potpore ugroženim i osjetljivim društvenim skupinama Edukacija i usavršavanje	organizacija i poticanje razvoja obrta i mikro i malog poduzetništva, posebno marginalnih/osjetljivih/socio-ekonomski ugroženih skupina društva i tradicijskih obrta
4.3	Razvoj komunalne i društvene infrastrukture s ciljem razvoja kvalitete života na području LAG-a	Revitalizacija i izgradnja komunalne i društvene infrastrukture Potpora izgradnji i revitalizaciji smještajnih kapaciteta koji omogućuju novo naseljavanje na prostoru LAG-a	4.3.1 Potpora naseljavanju i povećanju kvalitete stanovanja 4.3.2 Potpora revitalizaciji, izgradnji, sanaciji i organizaciji razvoja komunalne i društvene infrastrukture poticanjem zajedničkog nastupanja LAG-a prema izvorima financiranja i nadležnim institucijama

4.1.6 Razvoj ljudskih resursa područja (RC5)

U razvoju svakog područja najvažniji segment je čovjek koji svojim znanjima i vještinama djeluje u svojem okolišu. Kvaliteta dostizanja strateških ciljeva ovisi o kvaliteti i količini znanja, te mogućnostima izgradnje ljudskih kapaciteta za provedbu aktivnosti. Važna je spremnost cijelog okruženja za potporu i ulaganje u razvoj ljudskih resursa, jer su znanje i vještine ključni razvojni čimbenik. Dobri rezultati u razvoju ljudskih resursa dovode do dobrih rezultata u općem gospodarskom razvoju i podizanju kvalitete života cijelokupnog prostora. U radu LAG-a kao i provedbi LRS-a važno je slijediti trendove potrebnih strukturnih promjena i tehnološkog napretka, što iziskuje kontinuirano obrazovanje i ospozobljavanje. Razvoj ljudskih resursa temelji se na različitim oblicima edukacije. Za uspješnu provedbu formalnog obrazovanja i usavršavanja potrebno je povezati različite dionike sustava obrazovanja ali i socijalne skrbi. Važno je što preciznije odrediti potrebe gospodarstva kako bi ih se što kvalitetnije povezalo s obrazovnim sustavom i postiglo maksimalni učinak za krajnje korisnike, stanovnike LAG-a. Neformalno obrazovanje potrebno je što učestalije organizirati i time nadopunjavati i povećavati učinke formalnog obrazovanja. Provedba ovog programa provodit će se če kroz sljedeće prioritete i aktivnosti:

Prioritet		Ciljevi prioriteta	Mjere (aktivnosti)
5.1	Razvoj cjeloživotnog učenja i usavršavanja ljudskih resursa	<p>Stjecanje formalnih i neformalnih oblika znanja (i certifikata) potrebnih stanovnicima i ciljanim skupinama područja LAG-a</p> <p>Povećanje svijesti stanovnika ruralnih područja o potrebi stalnog stjecanja novih znanja i vještina</p> <p>Formiranje informacijsko-edukacijske mreže i regionalnog glasila</p>	<p>5.1.1 Potpora, organizacija i razvoj programa za brigu o marginalnih/osjetljivih/socio-ekonomski ugroženih skupina društva (starije osobe, osobe s posebnim potrebama, mladi, žene i dr.)</p> <p>5.1.2 Potpora, organizacija i provedba programa obrazovanja, usavršavanja, informiranja i savjetovanja</p>
5.2	Jačanje i umrežavanje organizacija civilnog društva	<p>Razmjena znanja i vještina organizacija civilnog društva</p> <p>Stvaranje strukovnih i tematskih udruženja civilnog društva s ciljem njihova singergijskom djelovanja</p> <p>Razvoj organizacijskih i upravljačkih vještina organizacija civilnog društva</p>	<p>5.2.1 Potpora organizaciji međusobne razmjene znanja i iskustava unutar LAG-a, na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, razvoju projekata i jačanje organizacija civilnog društva</p>
5.3	Potpore i promocija kreativnosti, poduzetništva i mogućnosti zapošljavanja i samozapošljavanja na području LAG-a	<p>Pružiti potporu razvoju poduzetničkog duha i promovirati poduzetništvo i inovacije</p> <p>Pružiti potporu i osnaživanje za samozapošljavanje, posebno osjetljivih i ugroženih skupina stanovnika</p>	<p>5.3.1 Potpora i promocija kreativnosti, različitosti i zajedništva</p> <p>5.3.2 Potpora i promocija mogućnosti zapošljavanja i samozapošljavanja na području LAG-a te razvoju poduzetničkog duha, s revitalizacijom obrtničke tradicije</p> <p>5.3.3 Promocija i širenje znanstvenih spoznaja, novih znanja i primjera dobre prakse na cijelom području LAG-a te s/na drugim suradničkim područjima i organizacijama</p>

4.1.7 Usklađenost razvojnih ciljeva i prioriteta s prioritetima ruralnog razvoja

Prioriteti ruralnog razvoja		IPARD 2007-2013		
Razvojni ciljevi i prioriteti LRS		P1	P2 +LEDAER	P3
1.	Jačanje i razvoj organizacije LAG-a i potpora održivom razvoju			
1.1.	Restruktuiranje i organizacija vođenja LAG-a			
1.2	Informiranje i animacija stanovništva			
1.3	Provedba LRS			
1.4	Razvoj međuregionalne i međunarodne suradnje			
2.	Jačanje prepoznatljivosti poticanjem udruživanja, promocije i inovacija			
2.1.	Razvoj integralnog identiteta i povećanje prepoznatljivosti područja			
2.2.	Poticanje udruživanja lokalnih razvojnih dionika u svrhu razvoja zajedničkih proizvoda, marketinga i promocije, uvođenja novih znanja, tehnologija, obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti			
3.	Razvoj poljoprivrede s dopunskim djelatnostima i selektivnih oblika turizma			
3.1.	Razvoj konkurentne i održive poljoprivrede, s naglaskom na potporu i razvoj selektivnih oblika turizma			
3.2.	Očuvanje i zaštita krajobrazne raznolikosti i prirodnih vrijednosti			
4.	Razvoj diverzifikacije djelatnosti s poboljšanjem kvalitete života			
4.1.	Razvoj i potpora uspostavi poduzetničke infrastrukture			
4.2.	Razvoj nepoljoprivrednih poduzetničkih aktivnosti			
4.3.	Razvoj komunalne i društvene infrastrukture s ciljem razvoja kvalitete života na području LAG-a			
5.	Razvoj ljudskih resursa			
5.1.	Razvoj cjeloživotnog učenja i usavršavanja ljudskih resursa LAG-a			
5.2.	Jačanje i umrežavanje organizacija civilnog društva			
5.3.	Potpore i promocija kreativnosti, poduzetništva te mogućnosti zapošljavanja/samozapošljavanja na području LAG-a			

4.1.8 Ciljane skupine i očekivani rezultati razvojnih ciljeva i prioritetnih mjera

Ciljane skupine prioritetnih mjera su: Obiteljska gospodarstva (OPG-i), Postojeća i nova poduzeća, obrti i zadruge, Jedinice lokalne samouprave, Strukovne organizacije i potporne institucije, Organizacije civilnog društva i građanske inicijative, Stanovnici područja LAG-a s naglaskom na osjetljive i ugrožene skupine i dr.

Tablica 4.1 Ciljane skupine prioritetnih mjera LRS.

Razvojni ciljevi i prioriteti:	Razvojni cilj 1		Razvojni cilj 2		Razvojni cilj 3		Razvojni cilj 4			Razvojni cilj 5				
Ciljane skupine/det.:	1.1.	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	4.3	5.1	5.2	5.3
OPG-i														
Mikro i mala poduzeća, obrti, zadruge														
Srednja i velika poduzeća														
JLS														
Strukovne organizacije/potporne institucije														
Organizacije civilnog društva i građanske inicijative														
Žene														
Osobe s posebnim potrebama														
Mladi														
Umirovljenici														
Nezaposleni														
Ostali														

Tablica 4.1 detaljno prikazuje uključenost ciljanih skupina za svaku grupu prioritetnih mjera, odnosno svaki prioritet i cilj. Ciljne skupine strukturirane su u tri sektora, javni-civilni-privatni sektor i označene bojama radi lakšeg razlikovanja sektorske podjele. Bijelim slovima navedene su ciljne skupine privatnog sektora, tamno-plavim slovima ciljne skupine javnog sektora i žutim slovima označene su ciljne skupine civilnog sektora. Važno je napomenuti kako, u suštini, sve skupine imaju koristi od realizacije svih prioritetnih aktivnosti kao krajnji korisnici, no detaljnije će se svaki od prioriteta baviti označenom ciljnom skupinom. Tamno plavom bojom označene su ciljane skupine na koje će se prioritet više koncentrirati.

Tablica 4.2 Očekivani rezultati prioritetnih mjera LRS.

Razvojni ciljevi i Prioriteti (grupe prioritetnih mjera)		Očekivani rezultati
1.	Jačanje i razvoj organizacije LAG-a i potpora održivom razvoju	
1.1.	Restrukturiranje i organizacija vođenja LAG-a	<ul style="list-style-type: none"> Operativan ured s profesionalnim vođenjem LAG-a i formiranim operativnim timovima stručnjaka, koji uspješno radi Educirani i osposobljeni ljudski resursi LAG-a (ured, članovi) koji svoje znanje prenose u praksu
1.2	Informiranje i animacija stanovništva	<ul style="list-style-type: none"> Osmisljena i provedena kampanja promocije LEDAER programa i LAG-a kao nositelja, te Lokalne razvojne strategije Uključenje novih članova u skupštinu, UO i rad na aktivnostima LAG-a
1.3	Provedba LRS	<ul style="list-style-type: none"> Informirana javnost i provedeni pozivi na prikupljanje projektnih ideja i projekata Provedeni projekti LAG-a planirani provedbom Strategije
1.4	Razvoj meduregionalne i međunarodne suradnje	<ul style="list-style-type: none"> Izrađeni i aplicirani projekti meduregionalne i međunarodne suradnje LAG uključen u mreže LAG-ova na nacionalnoj i međunarodnoj razini Sudjelovanje i provedene radionice i susreti razmjene znanja i iskustava LAG-ova na nacionalnoj i međunarodnoj razini
2.	Jačanje prepoznatljivosti poticanjem udruživanja, promocije i inovacija	
2.1.	Razvoj integralnog identiteta i povećanje prepoznatljivosti područja	<ul style="list-style-type: none"> Povećana svijest stanovnika o važnosti lokalne prepoznatljivosti Izgrađen identitet prepoznatljiv na nacionalnoj i međunarodnoj razini Kreiran i zaštićen znak proizvoda područja LAG-a
2.2.	Poticanje udruživanja lokalnih razvojnih dionika u svrhu razvoja zajedničkih proizvoda, marketinga i promocije, uvođenja novih znanja, tehnologija, obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti	<ul style="list-style-type: none"> Povećana svijest stanovnika o važnosti zajedničkog natupa na tržištu, međusobnog udruživanja i suradnje Povećana svijest o novim znanjima, tehnologijama, obnovljivim izvorima energije i energetskoj učinkovitosti Povećan broj proizvoda nastalih udruživanjem proizvoda i pružatelja

		<ul style="list-style-type: none"> usluga Povećan broj provedenih inovativnih pristupa proizvodnji, preradi i finalizaciji proizvoda Povećan broj implementiranih projekata obnovljivih izvora energije
3.	Razvoj poljoprivrede s dopunskim djelatnostima i selektivnih oblika turizma	
3.1.	Razvoj konkurentne održive poljoprivrede, s naglaskom na potporu i razvoj selektivnih oblika turizma	<ul style="list-style-type: none"> Povećan broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava s finalnim proizvodima Povećane poljoprivredne površine koje se obrađuju Povećanje ekoloških proizvođača i proizvoda te uzgajivača autohtonih sorti i pasmina Razvijeni prepoznatljivi lokalni proizvodi zanovani na prirodnim vrijednostima i tradicijskom nasljeđu, plasirani na tržište Povećani prihodi od poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda Novi turistički proizvodi Povećan broj turističkih puteva koji su uspješno uključeni u turističku ponudu područja Povećan broj posjetitelja i prihoda od turizma Povećan broj uređene turističke infrastrukture Uspostavljen sustav upravljanja turističkom destinacijom
3.2.	Očuvanje i zaštita krajobrazne raznolikosti i prirodnih vrijednosti	<ul style="list-style-type: none"> Povećana svijest i motivacija stanovnika i razvojnih dionika o potrebi očuvanja okoliša Povećana provedba mjera očuvanja okoliša i energetske efikasnosti
4.	Razvoj diverzifikacije djelatnosti s poboljšanjem kvalitete života	
4.1.	Razvoj i potpora uspostavi poduzetničke infrastrukture	<ul style="list-style-type: none"> Povećana iskorištenost postojeće poslovne infrastrukture Pojačano upravljanje poduzetničkom infrastrukturom Razvijena nova poduzetnička infrastruktura
4.2.	Razvoj nepoljoprivrednih poduzetničkih aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> Povećan broj nepoljoprivrednih djelatnosti na području

4.3.	Razvoj komunalne i društvene infrastrukture s ciljem razvoja kvalitete života na području LAG-a	<ul style="list-style-type: none"> Povećan broj sanirane, revitalizirane i nove društvene i komunalne infrastrukture Povećan broj opremljene društvene infrastrukture novim tehnologijama
5.	Razvoj ljudskih resursa	
5.1.	Razvoj cjeloživotnog učenja i usavršavanja ljudskih resursa	<ul style="list-style-type: none"> Povećana svijest o potrebi cjeloživotnog učenja i usavršavanja Povećan broj programa formalnog i neformalnog obrazovanja s povećanim brojem korisnika programa
5.2.	Jačanje i umrežavanje organizacija civilnog društva	<ul style="list-style-type: none"> Ojačan program međugeneracijske solidarnosti Ojačane i povezane organizacije civilnog društva koje sinergijski djeluju
5.3.	Potpore i promocija kreativnosti, poduzetništva te mogućnosti zapošljavanja/samozapošljavanja na području LAG-a	<ul style="list-style-type: none"> Povećan broj radnih mjeseta Povećana poduzetnička svijest stanovnika Povećana informiranost stanovnika o mogućnostima zapošljavanja, samozapošljavanja i inovacijama

4.1.9 Horizontalni strateški ciljevi LAG-a

Iako neobavezan dio strategije, važno je napomenuti kako, izuzev dugoročnih programskih ciljeva, LAG ima i važne, horizontalne dugoročne ciljeve, koji se moraju promicati kroz provedbu svih programa i projekata implementacije LRS-a, posebno u projektima finansiranim iz sredstava IPARD-a te drugih izvora Europske unije, budući su oni i horizontalni strateški ciljevi ukupne dugoročne razvojne politike Europske unije, to su: **razvoj informacijskog društva, promocija jednakih mogućnosti i ljudskih prava, održivi razvoj te partnerstvo i učinkovita demokracija**. Specifičan horizontalni cilj LAG-a, nastao kao posljedica ratnih događanja, **razminiranje**, važan je za razvoj gospodarstva ali i kvalitetu života stanovnika u cjelini.

5 Strategija izrade i provedbe

5.1 Značajke partnerstva i izrade Lokalne razvoje strategije

U nastavku ćemo predstaviti osnovne značajke formiranja LAG-a i izrade Lokalne razvojne strategije, provedenih putem više od 14 radionica i sastanaka, kroz koje je sazrijevala ideja suradnje, formiranja i rada LAG-a. Priprema i izrada same Lokalne razvojne strategije provedena je u suradnji sa UNDP-em, u okviru provedbe projekta „Potpora nerazvijenim područjima U Hrvatskoj kao priprema za Zajedničku poljoprivrednu politiku EU te politiku ruralnog razvoja istovremeno smanjujući osjetljivosti na klimatske promjene“ financiranog

sredstvima Kraljevine Nizozemske i GEF-a (*Global Environmental Fund*), a u okviru krovnog dugoročnog programa UNDP-a „Socio-gospodarskog oporavka na području od posebne državne skrbi – Banovina i Kordun“, tijekom jeseni i zime 2011.

Radionice za izradu LRS-a nisu bile usmjerene samo na izradu samog strateškog dokumenta, već prvenstveno prema osvješćivanju potrebe suradnje svih razvojnih sektora, javnog-civilnog i privatnog, te prihvaćanju svih dobrih razvojnih ideja bez obzira od kuda su pristigle. Tijekom izrade Strategije provela se i analiza partnerskih odnosa, pripremile smjernice za reformiranje LAG-a od njegova osnivanja, te širenje ideje LEADER-a i na druga, susjedna područja (LAG Zrinska Gora osnovali su dionici s područja gradova Gline i Petrinje, dok su se, tijekom procesa izrade LRS, LAG-u pridružili i dionici s područja općine Lekenik, čime je postao LAG Zrinska Gora-Turopolje). Na radionicama izrade LRS-a uz članove Upravnog odbora LAG-a, sudjelovali su i članovi Skupštine, ali i predstavnici šireg kruga razvojnih dionika koji nisu članovi LAG-a, kao i dionika s područja općine Lekenik, koja se LAG-u pridružila tijekom postupka izrade LRS. Isto tako, tijekom same izrade, savjetovalo se s brojnim drugim stručnjacima te predstavnicima različitih organizacija, poduzeća i obrta kako bi se što kvalitetnije analiziralo stanje i potrebe područja i svih njegovih stanovnika. Cijeli postupak vodio je Upravni odbor LAG-a u suradnji sa stručnjacima Regionalnog razvojno edukacijskog centra „Primus Fortissimus“, angažiranih od strane UNDP-a.

5.1.1 Aktivnosti formiranja i struktura partnerstva LAG-a

Gradovi Gline i Petrinja te općina Lekenik predstavljaju zaokruženu geografsku cjelinu s tisućljetnom suradnjom stanovnika i sličnim povijesnim karakteristikama, no prvenstveno ih povezuje želja za zajedničkim ciljem postizanja održivog i integriranog razvoja cjelokupnog područja. Razvoj partnerstva započeo je još u zimu 2010. kada su jedinice lokalne samouprave, svjesne trendova programa ruralnog razvoja i instrumenata za njegovu provedbu, kontaktirale lokalni ured UNDP-a s odlukom izrade zajedničkog programa ruralnog razvoja.

2010.-2012.

Aktivnosti osnivanja LAG-a

27. listopad 2010. Na prvom, inicijalnom, sastanku, predstavnici lokalnih dionika područja Gline i Petrinje upoznali su se sa Europskim programom razvoja ruralnih područja – LEDAER programom, te izrazili zajedničku želju za osnivanjem LAG-a imenom Zrinska Gora.
- 12.prosinca 2010. Drugi sastanak inicijative - detaljnije informiranje prisutnih o načelima provedbe LEADER programa te strukture Lokalne akcijske grupe.
- 28.siječnja 2011. Na 3. sastanku inicijativnog odbora za osnivanje LAG-a dionici su se bolje upoznali s najnovijim saznanjima o provedbi LEADER programa u Republici Hrvatskoj, primjerima rada drugih LAG-ova, te primjerima projekata LAG-ova kao i njegove provedbe putem IPARD programa 2007-2013.
- 22.veljače 2011. Održan je 4. sastanak inicijative na kojem se održala prezentacija LEADER programa i rada Lokalnih akcijskih grupa te njihovu važnost u razvoju ruralnih područja u predpristupnom razdoblju te kao i nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji., ključnim gospodarskim razvojnim dionicima područja Gline i Petrinje.
17. ožujka 2011. Osnivačka skupština LAG-a Zrinska Gora koji tada obuhvaća područje

gradova Gline i Petrinje na kojem su pristustvovali relevantni dionici iz sva 3 razvojna sektora. Skupština ima 22 člana od kojih je 5 predstavnika javnog sektora, 9 predstavnika privatnog sektora te 8 predstavnika civilnog sektora (od kojih je 4 žene i 2 predstavnika mlađih, te 5 predstavnika osjetljivih skupina društva – žene, mlađi, manjine).

10. listopad 2012. Na 2. izbornoj skupštini, u sastav LAG-a Zrinska Gora ulaze novi dionici sa svih područja, a posebno s područja općine Lekenik. To je prvo proširenje LAG-a pri čemu je LAG promijenio ime u LAG Zrinska Gora-Turopolje. Na Skupštini je primljeno 30 novih članova (12 s područja općine Lekenik, 9 s područja Grada Glina i 9 s područja Grada Petrinja).

Sjedište i ured LAG-a Zrinska Gora-Turopolje je na adresi Donja Bačuga 108c, u Jabukovcu, Grad Petrinja. LAG ima izabranog voditelja. Udruga LAG Zrinska Gora, registrirana je pri Uredu državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji 06. lipnja 2011. Nakon proširenja i promjene imena, LAG je ponovo registriran kao LAG Zrinska Gora-Turopolje. Skupštinu LAG-a Zrinska Gora-Turopolje danas, u svom sastavu, ima 52 člana s područja 3 JLS - Grada Glina, Grada Petrinje i Općine Lekenik, od kojih JLS ima po 1 predstavnik s 8 drugih predstavnika iz javnog sektora, ukupno 11 (21%), 23 predstavnika civilnog sektora, te 18 predstavnika privatnog sektora (79% civilno-privatni sektor). Također, u skupštini se nalazi 37 žena (71%), 3 mlađih do 29 godina (6%) te 7 predstavnika osjetljivih skupina društva (predstavnici udruga žena, manjina, osoba treće životne dobi, mlađih te osnovnoškolske i predškolske populacije).

Izvršna tijela LAG-a čine Predsjednik, Zamjenik predsjednika, Nadzorni odbor te Upravni odbor u koji čini 15 članova od kojih je 5 iz javnog sektora (33%), 3 iz privatnog (20%) i 7 iz civilnog sektora (47%). Također, u UO je 7 žena odnosno 47%, te 2 osobe mlađe od 29 godina (14%, 2Ž).

5.1.2 Priprema LRS primjenom načela “*odozdo prema gore*”

Aktivnosti koje su se odvijale pri izradi LRS-a LAG-a provele su se u radobluju kolovoz, 2011. – listopad, 2012., a zasnivale su se na usvajanju i primjeni sedam osnovnih LEDAER načela:

- primjena načela "*odozdo prema gore*" i sudjelovanje različitih interesnih skupina, uključujući socio-ekonomske ugrožene skupine, žene i mlađe u izradi strategije
- plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarenju ciljeva
- postojeće (tradicionalne) i nove (inovativne) aktivnosti
- utjecaj provedbe strategije na okoliš
- mogućnost primjene strategije u drugim područjima
- održivost strategije bez sredstava javne pomoći
- plan potrebnih sredstava i raspoloživi izvori financiranja za provedbu strategije
- praćenje provedbe strategije i mjerjenje učinaka provedbe strategije, kriteriji i indikatori za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti projekata

Za provedbu postupka izrade formirana je otvorena radna grupa iz redova predstavnika javnog, civilnog i privatnog sektora koju su činili članovi Upravnog odbora, članovi Skupštine LAG-a ali i relevantni razvojni dionici cijelog LAG područja, koji nisu članovi

LAG-a (informiranje i pozivi putem medija web stranica JLS). Posebna pažnja posvetila se odnosu zastupljenosti razvojnih sektora, te je većinom prevladavao civilni i privatni sektor, s naglaskom na žene, mlade te predstavnike organizacija koje se bave socio-ekonomski ugroženim skupinama. Članovi radne grupe su, pod vodstvom stručnih savjetnika RREC-a, proveli postupak izrade koji se zasnivao na prethodnim pripremama svih potrebnih materijala za raspravu koji su se članovima radne grupe dostavljali elektroničkim putem prije sastanka, uključivanjem i raspravom sa širim krugom razvojnih dionika oko važnih dijelova strategije te zajedničkih sastanaka na kojima su se odluke i zaključci donosili dogовором. Posebna dodana vrijednost ove strategije općem strateškom planiranju na području LAG-a je sam postupak procesa izrade i dubinske rasprave i savjetovanja sa svim relevantnim razvojnim dionicima LAG-a u transparentnom procesu donošenja odluka i uključivanjem javnosti. Pripremi izrade Strategije prethodila je i izrada i elektronička dostava jedinstvenih upitnika za prikupljanje aktualnih podataka o stanju u prostoru kako bi se dionici izrade LRS upoznali i s načinom i izvorima podataka potrebnih za njezinu provedbu u kasnijem razdoblju, ali i izrada i elektronička dostava jedinstvenog obrasca kreiranog posebno za LAG, za prikupljanje projektnih ideja širokog kruga razvojnih dionika iz svih sektora. Obrazac je bio namijenjen izradi ukupne Baze projektnih ideja, koja je, uz osnovnu i SWOT analizu, bila jedna od polazišnih točaka za kreiranje strateških programskih ciljeva i prioritetnih mjera LAG-a, odnosno, operativnog plana provedbe LRS. Važno je napomenuti kako je Baza projektnih ideja stalno otvorena za prikupljanje novih projektnih ideja i mora se revidirati najmanje jednom u 6 mjeseci svake godine trajanja LRS. Također, iznimno je važno napomenuti kako su u cijeli proces izrade LRS bili uključeni dionici s područja općine Lekenik, iz sva 3 sektora, iako su tek po njezinom završetku formlano postali članovi. Cijeli postupak kao i otvorenost LAG-a pokazao je veliku demokratičnost i želju za zajedništvo što većeg kruga različitih razvojnih dionika. **U izradu LRS bilo je uključeno ukupno 34 osobe, članova i zainteresiranih razvojnih dionika područja LAG-a, od toga 11 žena (32%) i 23 muškaraca (68%), odnosno, 13 predstavnika javnog sektora (38%), te 21 predstavnika civilnog i privatnog sektora (62%).** U izradu LRS, od civilnog sektora, bili su uključeni svi relevantni predstavnici osjetljivih skupina društva poput obrazovnih organizacija, udruga žena, mlađih, umirovljenika te Crvenog križa, koji se brine za marginalizirane skupine na području LAG-a.

2011.-2013.

Aktivnosti izrade LRS

15. rujna 2011. Na 6. sastanku, predstavnici UO LAG-a upoznali su se sa stručnjacima koji će pružiti tehničku pomoć pri izradi Lokalne razvojne strategije. Objasnjena im je metodologija izrade LRS. UO će činiti radnu grupu za izradu LRS u koju su pozvani i drugi članovi skupštine ali i drugih ključnih razvojnih dionika koji nisu članovi LAG-a ali će se u njega učlaniti.
05. listopada 2011. Na 7. sastanku predstavnici radne grupe upoznati su s načelima LEADER programa, stanja prikupljanja literature i podataka o prostoru LAG-a. Sastanku se pridružio i predstavnik općine Lekenik koja je izrazila želju uključivanja u LAG, sa svojim dionicima.
- 10.listopada 2011. Javno je predstavljen LAG Zrinska Gora razvojnim dionicima područja općine Lekenik, postupak izrade strategije, kao i osnovni podaci o području u koji je uključen prostor općine Lekenik.
20. listopada 2011. Na 8. Sastanku predstavljene su osnovne karakteristike područja LAG-a i izrađen 1. nacrt SWOT analize.

03. studenog 2011. 9. sastanak bio je posvećen izradi konačne SWOT analize i nacrtu Vizije.
11. studenog 2011. Na sastanku su bili prezentirani različiti prijedlozi vizualnog identiteta LAG-a (znak) s varijacijama imena prema prijedlozima sa 9. sastanka. Odabran je logo LAG-a dok se pitanje promjene imena ostavilo za raspravu i odluku koja će biti donesena na Skupštini LAG-a. Definirani su konačna Vizija i Moto LAG-a, te prezentirana Baza projektnih ideja. Prema smjernicama Baze, osnovne i SWOT analize, izrađen je prvi nacrt Strateških programskih ciljeva za ostvarenje razvojne Vizije.
18. studenog 2011. Na sastanku se prvenstveno raspravilo o nalazima Baze projektnih ideja, prikupljenih prijedloga, te zaključilo kako je širok krug dionika vidljivo sudjelovao u prikupljanju projektni ideja. Baza je pokazala kako postoji značajn broj zajedničkih projektnih ideja važnih za razvoj cijelog područja LAG-a. Prema nalazima Baze, osnovne i SWOT analize, definirani su dugoročni programski strateški ciljevi, prioritetni programi i programske aktivnosti za realizaciju razvojne Vizije LRS u razdoblju 2011-2015. Pripremljen je i nacrt operativnog programa provedbe LRS prema ulazni podacima Baze i nalazima osnovne i SWOT analize.
25. studenog 2011. Nakon dodatnih usklađivanja, usvojeni su ključni dijelovi konačnog nacrtu LRS koji se odnose na SWOT, strateške programske ciljeve, te programske prioritete i aktivnosti s ciljanim skupinama, te usklađenosti s prioritetnim osima ruralnog razvoja Republike Hrvatske i EU.
02. prosinca 2011. Na 13. sastanku LAG-a, usvojen je konačni nacrt Strategije s operativnim jednogodišnjim programom i dugoročnim programom uskladenim sa poznatim smjernicama nadležnog tijela za provedbu LEADER-a, koji je sastavni dio LRS.
10. listopad 2012. Obzirom na činjenicu kako je, od donošenja konačnog nacrtu objavljen i prijedlog Pravilnika za provedbu Mjere 202, Strategija je još jednom revidirana sukladno smjernicama nadležnog tijela, isto tako, budući je UO sa suradnicima s područja općine Lekenik, već prihvatio prijedlog izmjena imena LAG-a u LAG Zrinska Gora-Turopolje, u LRS je uneseno i novo ime LAG-a. Na prethodno dostavljenu, revidiranu, LRS s pratećim dokumentima, nije bilo primjedbi te je jednoglasno prihvaćena od, sada, skupštine LAG-a Zrinska Gora-Turopolje. Dodatno, LRS je još jednom puštena u javnu raspravu putem direktnog kontakta s članovima radne grupe, članovima LRS te širokog kruga lokalnih dionika i stručnih suradnika.
- 19.veljače 2013. Revidirana LRS, posebno u dijelu objavljenih podataka iz Popisa stanovništva 2011, ponovno je raspravljena s članovima izvršnog tijela LAG-a i članovima NO te prihvaćena u potpunosti s odobrenjem za postupak prijave na natječaj IPARD programa.

5.2 Plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarenju ciljeva

Tablica 5.1 Okvirni kvartalni operativni plan provedbe prioritetnih mjer (aktivnosti) LRS 2012-2014.

Prioritetne mjere (aktivnosti)	Vrijeme provedbe 2012-2014											
	2012				2013				2014			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
M 1.1.1												
M 1.1.2												
M 1.2.1												
M 1.2.2												
M 1.3.1												
M 1.4.1												
M 1.4.2												
M 2.1.1												
M 2.1.2												
M 2.2.1												
M 2.2.2												
M 2.2.3												
M 2.2.4												
M 3.1.1												
M 3.1.2												
M 3.1.3												
M 3.1.4												
M 3.1.5												
M 3.1.6												
M 3.2.1												
M 3.2.2												
M 4.1.1												
M 4.2.1												
M 4.3.1												
M 4.3.2												
M 5.1.1												
M 5.1.2												
M 5.2.1												
M 5.3.1												
M 5.3.2												
M 5.3.3												

Sve prioritetne mjere identificirane procesom izrade LRS ne počinju u isto vrijeme, no sve imaju sličan slijed. Tamnom bojom označeno je prioritetno okvirno vrijeme alokacije ljudskih resursa na provedbu određenih prioritetnih mjera odnosno, aktivnosti. Važno je napomenuti da brojne aktivnosti ovise i o natječajima koji će se pojaviti za njihovu moguću

provedbu od strane nadležnih tijela, stoga se vrijeme provedbe može promijeniti od planiranog ovim, okvirnim, programom provedbe, kao i donošenjem novog Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za 2014.-2020.

5.3 Postojeće (tradicionalne) i nove (inovativne) aktivnosti

LRS je, samom metodologijom svoje izrade, i provedbom LEADER pristupa, donijela porast svijesti lokalnih dionika o potrebi međusobne sektorske suradnje ali i suradnje na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, u cilju cjeleovitog i ubrzanog razvoja područja LAG-a. LRS je, aktiviranjem različitih sektorskih dionika postigla njihovo sinergijsko djelovanje u postizanju zajedničkih ciljeva provedbom prioritetnih aktivnosti.

Tablica 5.2 Odnos postojećih i inovativnih aktivnosti područja LAG-a.

Prioritetne programske mjere	Postojeće (tradicionalne) mjere /aktivnosti	Nove (inovativne) mjere /aktivnosti
M 1.1.1		
M 1.1.2		
M 1.2.1		
M 1.2.2		
M 1.3.1		
M 1.4.1		
M 1.4.2		
M 2.1.1		
M 2.1.2		
M 2.2.1		
M 2.2.2		
M 2.2.3		
M 2.2.4		
M 3.1.1		
M 3.1.2		
M 3.1.3		
M 3.1.4		
M 3.1.5		
M 3.1.6		
M 3.2.1		
M 3.2.2		
M 4.1.1		
M 4.2.1		
M 4.3.1		
M 4.3.2		
M 5.1.1		
M 5.1.2		
M 5.2.1		
M 5.3.1		
M 5.3.2		
M 5.3.3		

Tijekom cijele izrade LRS, kao i u planiranju njezine provedbe, radna grupa integrirala je tradicijsko nasljeđe i znanja s inovativnim idejama stručnjaka i mladih s područja LAG-a, ali i onih koji nisu s područja LAG-a no s njime dugoročno surađuju. Iz strukture LRS-a vidljiva je velika valorizacija i potreba za revitalizacijom kulturno-povijesne i tradicijske baštine uz očuvanje prirodnih resursa, putem uporabe novih znanja, vještina i tehnologija te usvajanjem temeljnih načela održivog razvoja. Iz priložene tablice odnosa postojećih (tradicionalnih) i novih (inovativnih) mjera (aktivnosti) koje se još nisu provodile na području LAG-a, vidljiva je iznimno velika inovativnost LRS, od **31 predviđene prioritetne mјere, čak 20 (64,51%) ih je inovativnog karaktera.**

5.4 Utjecaj provedbe Strategije na okoliš

Iz cijele strukture Lokalne razvojne strategije, SWOT-a i strateških operativnih programa i programskih aktivnosti vidljivo je prioritetno usmjerjenje provedbe strategije usvajanjem i primjenom načela održivog razvoja. Sve **aktivnosti u sebi imaju ugrađene elemente održivog gospodarenja prirodnim resursima i zaštitu okoliša**, kako u gospodarskom razvoju, tako i pri razvoju komunalne i društvene infrastrukture. LRS je dala i **poseban naglasak na usvajanje novih znanja i vještina i prioritetu uporabu novih tehnologija, kao i prioritetno uvođenje obnovljivih izvora energije s ciljem postizanja energetske samoodrživosti**. Načela održivog razvoja i zaštite okoliša, horizontalni su ciljevi LRS te moraju biti poštivani u provedbi svakog projekta Lokalne strategije razvoja. Stoga je razvidan zaključak kako ova Strategija ima iznimno pozitivan utjecaj na očuvanje okoliša i prirodnih resursa u cijelom području LAG-a.

5.5 Održivost Strategije bez sredstava javne pomoći¹

Analizom stanja utvrđeno je kako je području LAG-a potreban brz i značajan razvojni zaokret. Istovremeno, iz aktivnosti predviđenih za provedbu, vidljiv je velik interes i spremnost razvojnih dionika za zajedničkim radom na novom razvojnomy smjeru u svrhu održivog razvoja cjelokupnog područja.

Trajinost LRS postignuta je:

- razvojnom prirodnom LRS, temeljenom na analizi stanja i SWOT analizi, uzimajući u obzir prirodne, kulturne/društvene, ljudske, finansijske i organizacijske resurse
- oblikovanjem razvojne vizije, okvira dugoročnih strateških programskih ciljeva
- kreiranjem programskih prioriteta i pripadajućih aktivnosti,
- definiranjem očekivanih rezultata i rasporeda provedbe aktivnosti
- kao i planiranjem praćenja i vrednovanja provedbe strategije putem definiranih razvojnih pokazatelja/indikatora, te
- kontinuiranom edukacijom i usavršavanjem članova LAG-a i stanovnika ukupnog područja

Koncept razvojne vizije i strateških programskih ciljeva oblikovani su tako da pružaju dugoročni temelj kvalitetnog rada koji nije vezan samo za programsko razdoblje do 2013-te već daleko unaprijed. Ciljevi ove LRS definirani su do 2014-te, ali će biti i za daleko duže razdoblje, koje se preklapa s ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, odnosno

¹ Op.a Javna pomoć u smislu sredstava IPARD programa.

programsко razdoblje do 2020-te godine. Upravo radi dugoročnosti programskih ciljeva, LRS-om su definirani i kratkoročni ciljevi prioritetnih programa, čije postizanje je moguće mjeriti na godišnjoj razini. Predviđene aktivnosti uglavnom imaju trajni karakter (edukacije, animacije, informiranje, suradnja, umrežavanje i sl.), dok je dio aktivnosti predviđen samo za ovo provedbeno razdoblje LRS, poput identiteta, komunikacijske startegije, regulative i zaštite znaka LAG-a i sl (područje aktivnosti prioriteta 1).

Važnu ulogu u održivosti provedbe LRS ima kvaliteta osoblja ureda LAG-a, kao i formirani timovi stručnjaka iz redova članova LAG-a i vanjskih suradnika koji nisu članovi. Edukacijom i ospozobljavanjem osoblja, ali i članova stručnih timova, te pripremom projekata LAG-a i njegovom aplikacijom na različite natječaje, osigurati će se dodatna sredstva za rad LAG-a i provedbu aktivnosti identificiranih strategijom. Značajno je napomenuti kako članovi upravljačkih tijela LAG-a i njegovi dionici imaju dugogodišnje iskustvo u izradi i provedbi projekata financiranih iz EU fondova (CARDS, PHARE, ISPA, IPA), fondova Svjetske banke (projekti PSGO), ali i iz EIB-a, diplomatskih predstavništava drugih zemalja u Republici Hrvatskoj i dr. Također, LAG u svom sastavu ima certificirane voditelje projekata (IPMA) kao i stručnjake za provedbu javne nabave po PRAG-u i FIDIC-u. Važno je napomenuti kako se na području LAG-a, u izvedbi njegovih članova, upravo provode projekti financirani iz fondova EU u iznosima većim od 2.000.000,00 Eur.

Tablica 5.3 Projekti koji su se provodili i koji se provode iz drugih izvora financiranja (ujedno, dokaz o sposobnosti dionika LAG-a za upravljanje javnim sredstvima).

Nositelj/Partner projekta	Naziv projekta:	Vrijednost projekta (EUR)	Izvori financiranja
Udruga IKS/ DON Prijedor	Građanski centar	98.757,40	EU/ IPA
Udruga IKS Petrinja/Udruga Restart Zagreb	Zajednica za ljudska prava	98.748,30	EIDHR (European Instrument for Democracy and Human Rights) / IKS
Udruga IKS/ALD Sisak	Volontiranjem do razvoja prekograničnih zajednica	113.812,00	EU IPA 2007 & 2008 CBC Cro-BiH
	Jačanje lokalne demokracije	95.581,50	EU/EIDHR
Udruga IKS	EVS 2013 (Active Citizenship)	49.780,00	EC- Youth in Action Programme, Action 2 European Voluntary Service
	EVS 2012 (Multiculturemedium)	14.460,00	EC- Youth in Action Programme, Action 2 European Voluntary Service
Centar za sljivu i kesten	Ekološki poljoprivredni gospodarstvenik	205.150,51	IPA IV/ASO
Petrijska razvojna agencija Petra	Pomoć mladima i nezaposlenima u svladavanju prepreka na tržištu rada	120.228,00	IPA IV – Youth in the labour market
	Pomoć visokoobrazovanim osobama u stjecanju dodatnih znanja i vještina	121.697,00	IPA IV
Srednja škola Petrinja	AGRI – Integracija školskog obrazovanja s poljoprivrednim razvojem	123.478,94	IPA/ASO
Grad Glina	InTourAct	1.371.500,00	SEE, EU program za zemlje jugoistočne Europe

Pravovremeno informiranje ukupne populacije (web stranica, suradnja s medijima), animacija stanovnika i njihova aktivacija u kreiranju razvojnih projekata, također osigurava održivost Strategije. Tendencija jačeg uključivanja i aktiviranje gospodarskog sektora putem potpore LAG-a, te njihovo umrežavanje, osigurati će dodatna sredstva za provedbu Strategije i njezinu održivost.

Trajna održivost LRS ovisi o kvaliteti partnerstva koje je uključeno u provedbu LRS. Učinkovita partnerstva su ona koja su sposobna, izuzev sredstava osi ruralnog razvoja, osigurati vlastite finansijske izvore. To je i jedan od kriterija odabira razvojnih projekata LAG-a za provedbu LRS i njezine održivost u kontekstu mogućnosti provedbe aktivnosti bez sredstava javne pomoći.

Za potrebe izrade LRS i procjene LAG je, sustavom javnog poziva i obrazaca prikupljao projektne ideje pri čemu je, na jednom mjestu, prikupio sve projektne ideje razvojnih dionika svog područja i izradio njihovu analizu stanja dokumentacije, usklađenost s LRS i nadređenim strateškim dokumentima, potrebna sredstva, vrijeme realizacije, te sektorsku analizu (od ukupno 123 projektnih ideja 47 se odnosi na komunalnu, društvenu i poslovnu infrastrukturu; 44 se odnosi na revitalizaciju tradicijske i kulturne baštine, 7 na razvoj poljoprivrede, šumarstva i diverzifikaciju djelatnosti, 2 na obnovljive izvore energije i 11 na razvoj ljudskih resursa, dok se 12 odnosi na jačanje LAG-a i projekte potpornih aktivnosti održivom razvoju područja).

Tablica 5.4 Indikativni izvori financiranja provedbe prioritetnih aktivnosti LRS 2012.-2014. izvan okvira IPARD programa.

Razvojni cilj LRS	Broj prikupljenih projektnih ideja	Procijenjeni iznosi/mil.Eur	Mogući izvori financiranja
1. Jačanje i razvoj organizacije LAG-a i potpora održivom razvoju	12	1,8	IPA I, IV, transgranični, dr. međunarodni, nacionalni izvori i lokalni izvori
2. Jačanje prepoznatljivosti poticanjem udruživanja, promocije i inovacija	44	32,9	IPA I, III, IV, dr. međunarodni, nacionalni izvori
3. Razvoj poljoprivrede s dopunskim djelnostima i selektivnih oblika turizma	7	19,4	IPA I, III, IV, dr. međunarodni, nacionalni izvori
4. Razvoj diverzifikacije djelatnosti s poboljšanjem kvalitete života	49	42,6	IPA I, III, IV, dr. međunarodni, nacionalni izvori
5. Razvoj ljudskih resursa	11	1,3	IPA IV, transgranični programi, međunarodni, nacionalni i lokalni izvori
LRS 2012.-2014.		98 mil. Eur	

Izvor: Baza projektnih ideja LAG-a (2011-2013.)

Sredstva potrebna za provedbu aktivnosti LRS biti će prikupljena članarinom predstavnika svih sektora i članova LAG-a, ali i putem marketinških aktivnosti, kreiranjem svojih usluga, kao i apliciranjem projekata na regionalne i međunarodne izvore financiranja. Sisačko-moslavačka županija ima predviđena sredstva za poticanje razvoja poljoprivrede, obrta,

mikro i malog gospodarstva, selektivnih oblika turizma, kao i uvođenja obnovljivih izvora energije. LAG će organizirano pristupiti poticajnim sredstvima županijske razine za potrebe svojih stanovnika i gospodarstvenika, ali pružati potporu privatnom sektoru, organizacijama i institucijama, sa svog područja, za apliciranje na poticajna razvojna sredstva nacionalnih i međunarodnih izvora financiranja. LAG će poticati objedinjavanje javnih poticajnih sredstava i programa lokalnih izvora, regionalnih, nacionalnih i međunarodnih, usmjerenih prema krajnjim korisnicima, odnosno, razvojnim dionicima područja LAG-a. Tijekom prvog dijela provedbenog razdoblja LRS, LAG će postati relevantan razvojni dionik sposoban pružati potporu i logistiku potrebnu za provedbu objedinjenih poticajnih sredstava različitih izvora i nositelja.

Važan element osiguranja održivosti LRS je i procjena (samoprocijena) učinaka LRS. Ovaj instrument praćenja i mjerena rezultata LRS, omogućuje procjenu projekata, ispravnost ili nedostatake u radu i provedbi. Dobiveni rezultati osnova su za poboljšanje i nadogradnju aktivnosti vezanih uz provedbu LRS i LAG-a kao organizacije, a provoditi će se na godišnjoj razini, prije pripreme godišnjeg izvješća o radu LAG-a i provedbi LRS.

Program rada temeljit će se na programu rada i provedbe projekata udrugе LAG, odnosno svih partnera okupljenih pri izradi LRS za razdoblje 2012-2014, kao i svih zainteresiranih razvojnih dionika koji će imati mogućnost izrade projekata te iznalaženja sredstava njihova financiranja. LAG će 2 puta godišnje objavljivati natječaj za prikupljanje projektnih ideja. Istovremeno, svi zainteresirani imat će mogućnost dostave projektnih ideja, putem info točke u uredu LAG-a, ili interaktivne web stranice LAG-a. U konačnici, LAG je svjestan da nije moguće u kratko vrijeme provedbe ove strategije realizirati većinu prikupljenih projektnih ideja, ali oni predstavljaju odličnu bazu za daljni rad i pripremu za realizaciju u razdoblju 2014.-2020.

5.6 Procjena broja projekata i potrebnih sredstava IPARD programa

Za rad LAG-ova i provedbe lokalnih razvojnih strategija za razdoblje 2012-2014 očekuju se sredstva iz, IPARD programa, za provedbu Mjere 202 (LEDAER mjera), te Mjere 101, 103, 301 i 302 (a nakon 2013/2014 –te, i sredstva iz EAFRD fonda).

Tablica 5.5 Indikativan broj projekata/potrebna sredstva javne potpore (IPARD, P 1 i 3) predviđenih za realizaciju LRS.

Mjera	Indikativan broj projekata/ LRS 2013.-2014.		Plan potrebnih sredstava (javna potpora) za realizaciju projekata za razdoblje 2013.-2014.	
	2013.	2014.	2013.	2014.
101 - „Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice“				
103 - „Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice“	1		10 mil. kn	
301 - „Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture“				
302 - „Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti“	1	1	0,4 mil. kn	0,5 mil.kn
Ukupno:	2	1	10,4 mil.kn	0,5 mil.kn

Indikativan finansijski plan i sredstva potrebna za provedbu LRS iz IPARD Mjere 202, navedena su u Tablici u Dodatku 8.1.

5.7 Praćenje provedbe Strategije i mjerjenje učinaka

Praćenje provedbe Lokalne razvojne strategije LAG-a Zrinska Gora-Turopolje obuhvaća stalan monitoring, mjerjenje učinaka provedbe strategije, kriterije ocjenjivanja te indikatore za ucjenu uspješnosti i učinkovitosti mjera, odnosno aktivnosti/projekata kojima se provode (Tablica 5.6 + indikatori ukupne LRS). Praćenje i evaluacija (ocjenjivanje) sastavni je dio redovnih aktivnosti LAG-a. Statut LAG-a te interni pravilnici o radu, definirali su zadaće LAG-a, koje, između ostalog, obuhvaćaju zadaće praćenja, izvješćivanja i ocjenjivanja učinkovitosti rada LAG-a odnosno, provedbe Strategije koja je dala smjernice i okvir za rad LAG-a. Zadaće su rapoređene između Upravnog i Nadzornog odbora, Skupštine te operativnih tijela, odnosno, zaposlenika LAG-a.

Za provedbu praćenja strategije i njezino ocjenjivanje, LAG, općenito, mora:

- uspostaviti aktivnu bazu podataka o stanju u prostoru i bazu projektnih ideja za realizaciju mjera Strategije, koja u sebi sadrži bazu podataka o stanju projekata,
- LAG mora uspostaviti kriterije odabira i indikatore praćenja odabranih projekata za provedbu LRS, te procedure davanja Pisma potpore LAG-a,
- pripremu i analizu raznih vrsta izvješća (kvalitativnih i kvantitativnih, odnosno, narativnih i finansijskih), te
- mora provesti sustav edukacije za provedbu samoanalize i vanjske evaluacije (*ex ante* evaluacija).

Za praćenje i procjenu provedbe LRS prvenstveno je zadužen Predsjednik, stručni voditelj te Upravni odbor udruge. Strategiju provode članovi udruge. Upravni odbor ima zadaću razvoja i provedbe kriterija i kontrolu procedura za odabir projektnih prijedloga koji će se financirati u okviru provedbe LRS te davanja Pisma potpore projektima koji se kandidiraju na mjeru IPARD programa. Predsjednik i stručni voditelj udruge odgovoran je za provedbu zadaća i odluka Upravnog odbora i provedbu odluka članova Skupštine, kao i učinkovitu provedbu Strategije. Profesionalni stručni voditelj udruge odgovoran je za prikupljanje, pregled dokumentacije, nadopunu dokumentacije, provedbu procedura izdavanja Pisma preporuke, provedbu LRS i financiranje projekata.

Sustav praćenja aktivnosti, odnosno provedbe LRS uključuje:

- Mjesečne sastanke voditelja i predsjednika LAG-a (aktualnosti, bilješke)
- Kvartalne sastanke UO, osim u slučaju izdavanja Pisma potpore, te po potrebi i NO, koji obuhvaćaju narativna i finansijska izvješća provedbe LRS i planiranje aktivnosti i financiranja za naredno kvartalno razdoblje
- Godišnja narativna i finansijska izvješća koja voditelj LAG-a, UO i NO podnose Skupštini LAG-a – s godišnjim planom za slijedeću programsку godinu
- Komunikacija s javnosti

Sve aktivnosti tijekom provedbe LRS prate narativna i finansijska izvješća s potpisnim listama ciljanih korisnika i medijskom arhivom (foto/video).

Praćenje provedbe provoditi će se pomoću indikatora koji su prvenstveno pripremljeni na razini utjecaja na realizaciju prioriteta:

Tablica 5.6 Indikatori provedbe LRS 2012.-2014.

Prioritet	Indikator	Početna vrijednost	Završna vrijednost
1.1	Broj odobrenih LAG-ova	0	1
	Broj zaposlenih u udruzi LAG	0	1
	Broj provedenih/završenih edukacija i ospobljavanja osoblja LAG-a	0	4
1.2	Broj provednih kampanja promotivnih kampanja, (promocija LEADER-a i LAG-a)	2	20
	Web stranica LAG-a kreirana, promovirana i dostupna javnosti	0	1
1.3	Broj projektnih ideja odabranih iz Baze projektnih ideja prema definiranim kriterijima LRS	0	40
	Broj provedenih projektnih ideja podržanih od strane LAG-a	0	5
1.4	Broj provedenih projekata međuregionalne suradnje	0	3
	Broj provedenih projekata međunarodne suradnje	0	1
2.1	Broj zaštićenih znakova LAG-a (znak LAG-a i znak proizvoda i usluga LAG-a)	0	2
	Broj novih zaštićenih proizvoda (na nacionalnoj i ili EU razini) s područja LAG-a	0	2
	Broj promidžbenih izdanja LAG-a (bez web stranice)	0	8
2.2	Broj novouredenih stalnih prodajnih mjesto LAG-a	0	4
	Broj novih registriranih proizvoda i usluga zasnovanih na suradnji dionika LAG-a	0	10
	Broj novih provedenih tehnologija, metoda i vještina	0	10
	Broj promotivnih kampanja objedinjenih proizvoda i usluga LAG-a	0	10
	Broj zajedničkih nastupa na tržištu proizvođača i pružatelja usluga LAG-a	0	10
	Broj implementiranih projekata uvođenja obnovljivih izvora energije	0	3
3.1	Broj novih investicija u poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i dostizanja standarda Zajednice	0	20
	Broj novozaposlenih u poljoprivredi i preradi poljoprivrednih proizvoda	0	50
	Broj novih ležajeva u turizmu LAG-u	0	100
	Broj nove registrirane smještajne ponude ruralnog turizma	0	10
	Broj novih sastavnica turističke ponude LAG-a	0	10
	Povećanje broja noćenja u LAG-u	0	500
	Broj novozaposlenih u turizmu	0	20
	Broj nove postavljene turističke	0	100

		signalizacije		
		Broj turističkih informativnih centara na području LAG-a	0	1
		Broj novoobjavljenih turističkih promidžbenih materijala LAG-a	0	20
3.2	Očuvanje i zaštita krajobrazne raznolikosti i prirodnih vrijednosti	Broj novih registriranih ekoloških proizvođača u LAG- u	0	30
		Broj novih uzgajivača autohotnih sorti i pasmina	0	5
		Broj edukacijsko/ informativnih radionica o zaštiti okoliša i provedbi mjera zaštite okoliša	0	10
4.1	Razvoj i potpora uspostavi poduzetničke infrastrukture	Broj provedenih edukacija/radionica za razvoj poduzetništva	0	10
		Broj novih potpornih centara/institucija/organizacija potpore poduzetništvu u LAG- u	0	1
		Broj novouređenih/ opremljenih poslovnih zona i centara	0	3
		Broj novih poduzetnika u poslovnim zonama	0	10
		Broj novozaposlenih u poduzeničkim zonama	0	20
4.2	Razvoj nepoljoprivrednih poduzetničkih aktivnosti	Broj novih registriranih poduzeća/obrta	0	20
		Broj novih registriranih tradicijskih obrta i kućne radinosti	0	10
		Broj novozaposlenih u poduzetničkom sektoru	0	150
		Broj naselja s registriranim novim nepoljoprivrednim aktivnostima	0	5
4.3	Razvoj komunalne i društvene infrastrukture s ciljem razvoja kvalitete života na području LAG-a	Broj sanirane, obnovljene i izgrađene komunalne infrastrukture	0	20
		Broj sanirane, obnovljene i izgrađene društvene infrastrukture	0	10
5.1	Razvoj cjeloživotnog učenja i usavršavanja ljudskih resursa LAG-a	Broj provedenih programa (formalnih i neformalnih) cjeloživotnog obrazovanja	0	10
		Broj polaznika programa cjeloživotnog obrazovanja (certificiranih i necertificiranih)	0	300
5.2	Jačanje i umrežavanje organizacija civilnog društva	Broj provedenih edukacijskih programa jačanja civilnog društva	0	10
		Broj provedenih zajedničkih projekata organizacija civilnog društva	0	10
		Broj sudionika u aktivnostima jačanja i umrežavanja organizacija civilnog društva	0	200
		Broj organizacija koje su sudjelovale u provedbi edukacija i zajedničkim projektima	0	50
5.3	Potpora i promocija kreativnosti, poduzetništva te mogućnosti zapošljavanja/samozapošljavanja na području LAG-a	Broj promotivnih akcija jačanja poduzetničke svijesti/promocije poduzetništva	0	20
		Broj radionica koje potiču razvoj	0	10

		kreativnosti		
		Broj sudionika na radionicama	0	150
		Broj novih samozaposlenih	0	50

Razina	Najvažniji kriteriji provedbe LRS
Razina projekata LAG-a	<ul style="list-style-type: none"> • Međusektorska suradnja i razmjena znanja i iskustava između članova LAG-a • Aktivnosti indirektnog utjecaja na lokalni i regionalni razvoj
LAG	<ul style="list-style-type: none"> • Identitet i prepoznatljivost • Međusektorska suradnja i razmjena znanja i iskustava između članova LAG-a • Jačanje članstva • Vlastiti kapaciteti i sredstva LAG-a
LAG područje	<ul style="list-style-type: none"> • Identitet i prepoznatljivost • Lokalna i regionalna međusektorska suradnja • Indirektni učinci provedbe LRS (nove inicijative, nove integracije, inovacije...) • Sudjelovanje u ostvarivanju širih razvojnih prioriteta (npr. prioriteti regionalnog razvoja i sl.)
Nacionalna i međunarodna razina	<ul style="list-style-type: none"> • Identitet i prepoznatljivost LAG-a • Međuregionalno i prekogranično partnerstvo • Indirektni učinci provedbe LRS (nove inicijative, nove integracije, inovacije...) • Sudjelovanje u ostvarivanju širih razvojnih prioriteta (npr. prioriteti regionalnog razvoja, nacionalni prioriteti, međunarodni razvojni prioriteti i sl.)

Razina	Kvantitativni pokazatelji (indikatori)
Razina projekata LAG-a	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti (provedba akcijskog plana), ovisno o vrsti projekata, novo zapošljavanje, uključenost ranjivih skupina, broj partnera i dr.), za svaki projekt – barem jedan indikator
Razina LAG – LRS	<ul style="list-style-type: none"> • Strateški pokazatelji odn. indikatori koji su navedeni pod realizacijom razvojnih ciljeva
Nacionalna i međunarodna razina	<ul style="list-style-type: none"> • Pokazatelji definirani na nacionalnoj razini koji se dostavljaju tijelu nadležnom za provedbu IPARD programa i dr. međunarodnih programa čije projekte provodi LAG i njegovi dionici

IPARD - Mjera 202	Nacionalni indikatori provedbe LEADER programa
Mjera 202	<ul style="list-style-type: none"> • Odobren LAG
Podmjera 1: Stjecanje vještina, animiranje stanovnika LAG teritorija	<ul style="list-style-type: none"> • Broj lokalnih projekata koji su dobili potporu (od čega, posebno za prioritet 1 i za prioritet 3)
Podmjera 2: Provedba lokalnih strategija razvoja	<ul style="list-style-type: none"> • Ukupan broj stvorenih radnih mjesta • Broj usavršavanja za članove LAG-a • Broj sudionika na usavršavanjima LAG-a • Broj informativnih i promotivnih aktivnosti LAG-a • Broj sudionika na informativnim i promotivnim aktivnostima • Broj studija za područje LAG-a • Broj projekata za koje je LAG izdao pisma preporuke za osi 1 i 3 s preslikama pisma preporuke za svaki pojedini projekt
Podmjera 3: Projekti suradnje	<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarski rast – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), % • Proizvodnost rasta – promjena u brutto dodanoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE), %
IPARD program (općenito) – poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima	

Prije izrade evaluacijskog izvješća, svi članovi LAG-a koji provode određene aktivnosti u okviru provedbe LRS, moraju dostaviti svoja narativna i finansijska izvješća voditelju LAG-a. Evaluacija provedbe Strategije mora biti pripremljena krajem kalendarske godine, kao temelj detaljnog planiranja aktivnosti za narednu kalendarsku godinu. Evaluacijsko izvješće provedenih aktivnosti, odnosno, realizacije LRS, sadrži narativno i finansijsko izvješće, s preporukama za naredno razdoblje provedbe Strategije. Finalno godišnje izvješće, evaluaciju i plan rada za sljedeću kalendarsku godinu izrađuje i prezentira Skupštini, stručni voditelj LAG-a nakon konzultacija i prihvaćanja od strane Upravnog odbora.

Vanjska (*Ex ante*) evaluacija provedbe LRS biti će provedena krajem 2014-te godine, odnosno, sukladno dinamici objave i smjernica Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020., kako bi se LRS mogla prilagoditi narednom proračunskom razdoblju.

5.7.1 Procedura i kriteriji odabira projektnih ideja te davanje Pisma preporuke

Za uspješnu provedbu LRS neophodno je uspostaviti Bazu projektnih ideja. **Baza projektnih ideja** ima za cilj učinkovito planiranje i detaljno praćenje provedbe LRS LAG-a Zrinska Gora-Tropolje. Baza projektnih ideja predstavlja **službeni registar projektnih ideja s područja LAG-a**. U Bazu se unose podaci o razvojnim projektima kojih su korisnici i/ili nositelji i/ili predlagatelji javno-pravne, privatne i civilne organizacije, posebno onih za koje LAG daje Pismo preporuke. Baza je, na jednom mjestu, objedinjeni pregled projektnih ideja i/ili pripremljenih prijedloga projekata s područja LAG-a koja omogućuje uvid u implementaciju Lokalne razvojne strategije LAG-a za programsко razdoblje 2012.-2013., te predstavlja temelj za naredno programsko razdoblje 2014.-2020.

Kako bi se formirala baza projektnih ideja, LAG je kreirao jedinstven obrazac putem kojeg se prikupljaju osnovni podaci o projektima idejama razvojnih dionika područja LAG-a, te provesti informativnu kampanju o potrebi prikupljanja projektnih ideja u jednom centru (ured LAG-a) i stvaranja Baze projektnih ideja. Kampanja se provodila i dalje će se provoditi putem javnih glasila, elektroničkim medijima ili direktnim kontaktom članova LAG-a s razvojnim dionicima. Projektne ideje moraju biti uskladene s Lokalnom razvojnom strategijom, što je, istovremeno, odličan put ka provedbi komunikacije strategije, odnosno, upoznavanja lokalnih razvojnih dionika sa sadržajem Strategije i strateških razvojnih ciljeva LAG-a. Javni poziv za prikupljanje projektnih ideja provoditi će se na polugodišnjoj bazi, odnosno 2 puta godišnje. Istim tempom će se i revidirati Baza projektnih ideja. Obrazac za prikupljanje projektnih ideja bit će javno dostupan i na web stranici LAG-a, ali i njezinih članova, posebno iz javnog i civilnog sektora. Putem interaktivne web stranice, biti će otvorena mogućnost elektroničkog predlaganja projektnih ideja. Javni poziv za prikupljanje projektnih ideja kojima je potrebno Pismo potpore LAG-a (projekti koji se prijavljuju na IPARD program) biti će stalno otvoren.

Nakon prikupljanja projektnih ideja, posebno onih za koje se traži Pismo potpore, mora se provesti njihova detaljna analiza usklađenosti s programskim strateškim ciljevima i prioritetima, te provesti dubinska ocjena spremnosti projektnih ideja (ili već gotovih projektnih aplikacija) za realizaciju. Mora im se odrediti sadržaj, iznosi, razina pripremljenosti te drugi pokazatelji koji će ocijeniti koliko su određene ideje prioritetne za razvoj područja LAG-a i implementaciju strategije. Prema nalazima analize, LAG operativno pruža potporu u realizaciji projektnih ideja, ili sam započinje s njihovom realizacijom, u partnerstvu drugim razvojnim dionicima. U konačnici, važno je napomenuti kako se baza projektnih ideja mora stalno ažurirati i to minimalno na polugodišnjoj razini. Evaluaciju projektnih ideja, posebno onih za koje se traži Pismo potpore LAG-a, prema unaprijed definiranim kriterijima, provode članovi Evaluacijske komisije LAG-a, pod koordinacijom stručnog voditelja LAG-a. Evaluacijsku komisiju čini po jedan predstavnik stručnih tematskih timova LAG-a. Član Evaluacijske komisije ne može biti i podnositelj zamolbe za pismom potpore, kako bi se **izbjegao sukob interesa**. Nakon provedbe evaluacije od strane Evaluacijske komisije, stručni voditelj podnosi izvješće Upravnog odboru LAG-a, koji još jednom provjerava usklađenost sa LRS, ali i financijskim mogućnostima LAG-a za potporu projektnih ideja. Nakon usklađenja odluka, Upravni odbor podnosi izvješće o odabranim projektnim idejama Skupštini LAG-a koja, u konačnici, odabire projektne prijedloge koji će biti podržani sufinciranjem ili operativnom potporom od strane Lokalne akcijske grupe Zrinska Gora-Turopolje. U slučaju prijedloga projekata za koje se traži **Pismo potpore**, radi operativnosti **procedura**, nakon pismenog zaprimanja prijedloga projekta i zamolbe (na propisanim obrascima, dostupnim u uredu i web stranici LAG-a), dostavljenim pismenim putem, uz potvrdu zaprimanja, te provedbe evaluacije usklađenosti s LRS, prema gore opisanoj proceduri, Evaluacijski odbor izrađuje zapisnik s evaluacije i dostavlja ga UO, koji donosi konačnu odluku o izdavanju Pisma potpore. Pismo potpore dostavlja se korisniku pismenim putem u 2 originalna primjerka ovjerena od strane predsjednika LAG-a, uz potvrdu zaprimanja. U slučaju pozitivne evaluacije, UO LAG-a, mora korisniku dostaviti Pismo potpore u roku 15 dana od zaprimanja pisane zamolbe za izdavanjem Pisma potpore.

Tablica 5.7 Kriteriji za odabir projektnih ideja iz Baze, za provedbu LRS 2012.-2015.

Kriteriji za odabir projektnih ideja

Opći kriteriji	Kriteriji Opis kriterija	Maks. broj bodova	Ostvaren broj bodova	Objašnjenje evaluatora
Strateška integracija	Projektna ideja usklađena je sa strateškim ciljevima EU/nacionalne/regionalne razine <ul style="list-style-type: none"> • ako DA – 5 bodova • ako NE – 0 <i>(ako je odgovor NE, odmah se odbacuje)</i>	5		
Usklađenost s LRS	Projektna ideja usklađena je sa strateškim programskim ciljevima i prioritetima LRS <ul style="list-style-type: none"> • ako DA – 10 bodova • ako NE – 0 <i>(ako je odgovor NE, odmah se odbacuje)</i>	10		
Inovativnost	Projektna ideja zasniva se na revitalizaciji i promociji tradicijske baštine, vještina i metoda <ul style="list-style-type: none"> • revitalizacija/promocija tradicijske baštine, vještina i metoda - 10 bodova • modernizacija tradicionalnih metoda, usluga i proizvoda u području – 5 bodova • ako NE – 0 Projektna ideja promovira i uvodi nove tehnologije, metodologije, znanja i vještine <ul style="list-style-type: none"> • uvođenje/promocija nove tehnologije, metoda, znanja i vještina – 10 bodova • ako NE – 0 	10		
Financiranje	Projektna ideja ima zatvorenu finansijsku konstrukciju (osigurano financiranje) <ul style="list-style-type: none"> • ako DA – 15 bodova • ako NE – 0 <i>(ako je odgovor NE, odmah se odbacuje)</i> <i>Napomena: Ovaj kriterij se primjenjuje isključivo u slučaju potpore projektnim prijedlozima za natjecaje kojima je preduvjet 100% financiranja prije odobrenja povrata sredstava</i> Projektna ideja ima osigurano minimalno 50% vlastitih sredstava (<i>za projekte koji moraju imati osigurano min. 50% vlastitih izvora financiranja</i>) <ul style="list-style-type: none"> • ako ima 75% - 10 bodova • ako ima 50-75% - 5 bodova • ako ima manje od 50% - 0 bodova 	15		
Ujednačen razvoj cijelog područja	Projektna ideja pridonosi ujednačenom razvoju cijelog područja LAG-a <ul style="list-style-type: none"> • projektna ideja pridonosi ujednačenom razvoju sve 3 JLS – 6 bodova • projektna ideja pridonosi ujednačenom razvoju 2 JLS – 4 boda • projektna ideja pridonosi ujednačenom razvoju 1 JLS – 2 boda Ciljevi i očekivani rezultati projekta korisni su za sve stanovnike područja LAG-a (nova radna mjesta/diverzifikacija djelatnosti/razvoj poduzetništva/ugrožene ciljane skupine...)	10		

	<ul style="list-style-type: none"> • ako DA – 4 boda • djelomično – 2 boda • ako NE – 0 bodova 			
Uključenost lokalne zajednice	<p>U realizaciju projektne ideje uključeni su predstavnici više sektora (javni, privatni, civilni)</p> <ul style="list-style-type: none"> • uključeni predstavnici sva 3 sektora – 3 boda • uključeni predstavnici 2 sektora – 2 boda • uključeni predstavnici 1 sektora – 1 boda <p>Projektna ideja kreirana je i bit će provedena primjenom načela „odozdo prema gore“</p> <ul style="list-style-type: none"> • ako DA – 5 boda • ako NE – 0 bodova 	8		
Održivost	<p>Projekt je održiv i nakon iskorištenja javnih sredstava</p> <ul style="list-style-type: none"> • ako DA – 5 bodova • ako NE – 0 bodova 	5		
Primjena u drugim područjima	<p>Projektna ideja primjenjiva je i u drugim područjima, i omogućuje umrežavanje aktivnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ako DA – 3 boda • Ako NE – 0 bodova 	3		
Razvoj gospodarstva	<p>Projektna ideja predviđa održivo korištenje postojećih resursa (omogućuje poštivanje načela održivog razvoja)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ako DA – 7 bodova • Ako NE - 0 bodova <p>Projektna ideja doprinosi povećanju vrijednosti lokalnih proizvoda i/ili usluga, uvodi nove proizvode i usluge</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ako DA – 8 bodova • Ako NE – 0 bodova 	15		
Upravljanje projektima	<p>Ocjena sposobnosti i reference podnositelja/nositelja projektnog prijedloga</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 i više uspješno provedenih projekata vrijednosti iznad 5.000 Eur – 5 bodova • 2 i više uspješno provedenih projekata vrijednosti veće od 5.000 Eur – 4 boda • 1 uspješno proveden projekt vrijednosti veće od 5.000 Eur – 2 boda • Nema provedenih projekata vrijednosti veće od 5.000 Eur – 0 bodova 	4		
Jednake mogućnosti	<p>Ciljane skupine projektne ideje (nezaposleni, žene, mladi, osobe s posebnim potrebama, osobe treće životne dobi i dr. marginalne/osjetljive i socijalno-ekonomski ugrožene skupine, poljoprivrednici, mikro poduzetnici i dr.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projektna ideja uključuje 2 i više prioritetnih ciljanih skupina LAG-a – 5 bodova • Projektna ideja uključuje 1 prioritetnu ciljanu skupinu LAG-a – 3 boda • Projektna ideja ne uključuje prioritetne ciljane skupine LAG-a – 0 bodova 	5		
Utjecaj na okoliš	<ul style="list-style-type: none"> • Izrazito pozitivan utjecaj – 5 bodova • Pozitivan utjecaj – 4 boda • Neutralan – 1 bod • Negativan utjecaj na okoliš, moguće 	5		

	<ul style="list-style-type: none"> onečišćenje ili ugrožavanje okoliša – 0 bodova 			
	Specifični kriteriji			
Projektna ideja realizira prioritetne projektne aktivnosti LRS 2012.-2015.	<ul style="list-style-type: none"> ako DA - 5 ako NE - 0 	5		
Projektna ideja doprinosi identitetu područja LAG-a	<ul style="list-style-type: none"> ako DA - 5 ako NE - 0 	5		
Projektna ideja doprinosi očuvanju prirodnih i tradicijskih vrijednosti područja LAG-a	<ul style="list-style-type: none"> ako DA - 5 ako NE - 0 	5		
Projektna ideja doprinosi povećanju kvalitete života na području LAG-a	<ul style="list-style-type: none"> ako DA - 5 ako NE - 0 	5		
Ukupan broj bodova:		115		

6 Usklađenost Strategije s nacionalnim i županijskim razvojnim programima i politikama

Lokalna razvojna strategija, kao provedbeni dokument lokalnog razvoja, mora biti usklađena sa ključnim nacionalnim i regionalnim razvojnim strateškim dokumentima, odnosno njihovim strateškim ciljevima budući realizacijom svojih aktivnosti, pridonosi i ostvarenju strateških ciljeva nadređenih strateških razina. Kako sve jedinice lokalne samouprave LAG-a pripadaju Sisačko-moslavačkoj županiji, koja ima nekoliko važećih sektorskih strateških dokumenata za čiju ralizaciju osigurava proračunska sredstva, važno je da LRS LAG-a bude usklađena sa županijskim starteškim razvojnim prioritetima. Svrha usklađivanja na regionalnoj razini, omogućuje objedinavanje poticajnih finansijskih sredstava lokalne i regionalne razine, a u svrhu što kvalitetnije realizacije LRS. Također, Lokalna razvojna strategija mora biti usklađena sa strateškim ciljevima/prioritetima nacionalne razine i to prvenstveno Strategije ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2008-2013, jer je LRS provedbeni dokument provođenja mjera ruralnog razvoja na lokalnom području (i omogućuje korištenje IPARD programa (IPA V), kao provedbenog programa Strategije ruralnog razvoja). Usklađenost s IPARD programom 2007.-2013. prethodno je opisana u podpoglavlju 4.1.7.

Tablica 6.1 Usklađenost LRS sa ciljevima i prioritetima Strategije ruralnog razvoja RH 2008-2013 i ŽRS Sisačko-moslavačke županije 2011-2013.

Strateški (programski) ciljevi i prioriteti LRS		Ciljevi SRR RH 2008-2013	Ciljevi ŽRS SMŽ 2011-2013
1.	Jačanje i razvoj organizacije LAG-a i potpora održivom	SC 4 Poboljšanje učinkovitosti institucijskog okruženja	SC 1 Učinkovito upravljanje razvojem i razvojnim resursima,

	razvoju		SC 3 Razvoj ljudskih resursa i društvenog standarda
2.	Jačanje prepoznatljivosti poticanjem udruživanja, promocije i inovacija	SC 4 Poboljšanje učinkovitosti institucijskog okruženja SC 3 Očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa	SC 1 Učinkovito upravljanje razvojem i razvojnim resursima
3.	Razvoj poljoprivrede s dopunskim djelatnostima i selektivnih oblika turizma	SC 1 Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora SC 2 Očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa	SC 2 Razvoj konkurentnog i društveno odgovornog gospodarstva, SC 4 Očuvani okoliš, održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom
4.	Razvoj diverzifikacije djelatnosti s poboljšanjem kvalitete života	SC 3 Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva	SC 2 Razvoj konkurentnog i društveno odgovornog gospodarstva, SC 4 Očuvani okoliš, održivo upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom
5.	Razvoj ljudskih resursa	SC 3 Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva	SC 1 Učinkovito upravljanje razvojem i razvojnim resursima, SC 3 Razvoj ljudskih resursa i društvenog standarda

Kingdom of the Netherlands

7 Karta LAG-a u mjerilu 1:100 000

8 Dodaci

8.1 Dodatak 1 – Indikativan finansijski plan provedbe LRS u 2013. - Mjera 202

Podmjera 1: „Stjecanje vještina, animiranje stanovnika LAG područja“		
1.1. Izrada studija za područje LAG-a (izrada studija – socio-ekonomiske, regionalne, marketinške i druge)		
Stavka	Iznos	PDV
1.1.1. Usluge stručnjaka (ukupno)	60.000,00	15.000,00
1.1.2. Prijevod izrađenog dokumenta i simultano prevođenje		
1.2. Usavršavanje i obrazovanje zaposlenika, volontera i članova LAG-a		
Stavka	Iznos	
1.2.1. Usluge stručnjaka	15.000,00	3.750,00
1.2.2. Najam prostora i opreme za trening i obrazovanje		
1.2.3. Usluga korištenja opreme za simultano prevođenje i tehničko osoblje		
1.2.4. Usluga korištenja opskrbe pripremljenom hranom i pićem sudionika	4.000,00	1.000,00
1.2.5. Naknade, kotizacije i pretplate za časopise i magazine	3.000,00	750,00
1.2.6. Prijevod dokumenta (brošure i sl.)	2.000,00	500,00
1.3. Animacija, izrada promidžbenih materijala i organizacija promidžbenih događaja za članove i stanovnike LAG-a (seminari, radionice, sastanci, i drugo)		
Stavka	Iznos	PDV
1.3.1. Usluge stručnjaka (ukupno)	20.000,00	5.000,00
1.3.2. Najam prostora i opreme za animaciju i promidžbene događaje	5.000,00	1.250,00
1.3.3. Usluga korištenja opreme za simultano prevođenje i tehničko osoblje		

1.3.4. Usluga korištenja opskrbe pripremljenom hranom i pićem sudionika	10.000,00	2.500,00
1.3.5. Izrada, umnažanje i podjela promotivnih materijala	15.000,00	3.750,00
1.3.6. Usluge oglašavanja putem TV/radio/novine/web	3.000,00	750,00
1.4. Sudjelovanje zaposlenika, volontera te članova LAG-a na seminarima, radionicama, sastancima i studijskim putovanjima (uključujući događaje u organizaciji nacionalne mreže za ruralni razvoj i Europske mreže za ruralni razvoj)		
Stavka	Iznos	PDV
1.4.1. Korištenje službenog ili privatnog vozila u službene svrhe	15.000,00	
1.4.2. Korištenje javnog prijevoza – autobus, vlak, brod	5.000,00	
1.4.3. Korištenje zrakoplova – ekonomski klasa	10.000,00	
1.4.4. Korištenje lokalnog javnog prijevoza na mjestu događaja	5.000,00	
1.4.5. Dnevnice	3.000,00	
1.4.6. Smještaj	15.000,00	1500
1.4.7. Naknade i kotizacije	10.000,00	2500
UKUPNO PODMJERA 1:	200.000,00	

*limit 200.000,00

2. Podmjera 2: „Provedba lokalnih razvojnih strategija“		
2.1. Plaća za voditelja/upravitelja LAG-a i/ili drugo osoblje		
2.1.1. Plaća zaposlenika LAG-a	IPARD mjera 202, udio u plaći, neto	Vlastita sredstva - članarine i drugi izvori
2.1.1.1. Voditelj ureda (12 mjeseci)	75.000,00	54.132,00
2.1.1.2. Stručni suradnik (12 mjeseci)	49.920,00	27.948,00
2.1.1.3. Računovođa (4 sata, 12 mjeseci)	24.960,00	11.004,00
Ukupno 2.1	149.880,00	93.084,00
2.2. Najam ureda i režijski izdaci		

Stavka	Iznos	PDV
2.2.1. Najam ureda (sjedište LAG-a) - 12 mjeseci	36.000,00	
2.2.2. Telefon i internet	3.000,00	750,00
2.2.3. Režijski izdaci ureda: struja, voda, odvoz otpada, grijanje, plin, TV i radio preplata, pričuva, ostali režijski izdaci	0,00	
2.3. Uredski materijal		
Stavka	Iznos	PDV
2.3.1. Potrošni uredski materijal	8.000,00	2.000,00
2.4. Nabava opreme		
Stavka	Iznos	
2.4.1. Uredska oprema (uključujući montažu): namjestaj i oprema/uredaji	10.000,00	2.500,00
2.4.2. Računalna oprema	22.000,00	5.500,00
2.5. Usluge		
Stavka	Iznos	
2.5.1. Usluge računalnog stručnjaka	4.000,00	1.000,00
2.5.2. Usluge knjigovodstvenog stručnjaka	15.000,00	
2.5.3. Usluge pravnog stručnjaka	2.000,00	500,00
Ukupno 2.2	100.000,00	12.250,00
UKUPNO PODMJERA 2:	249.880,00	24.500,00

UKUPNO, IPARD Mjera 202/2013: 449.880,00

8.2 Dodatak 2 – Popis JLS i naselja u TUG područjima

LAG Zrinska Gora-Turopolje	broj stanovnika 2011	TUG (br. i naziv KO, TUG kategorija)	Površina naselja u km ²
Grad GLINA	9.283		544,1
Balinac	69	309915 KO Balinac - 3. kategorija	8,95
Baturi	-		3,48
Bijele Vode	67	309923 KO Bijele Vode - 3. kategorija	8,73
Bišćanovo	-	309931 KO Bišćanovo - 3. kategorija	3,39
Bojna	28	309940 KO Bojna - 3. kategorija	15,76
Borovita	17	309958 KO Borovita - 3. kategorija	7,6
Brestik	76	309974 KO Brestik - 3. kategorija	21,49
Brezovo Polje	24	309982 KO Brezovo polje - 3. kategorija	18,91
Brnjeuška	13	310000 KO Brnjeuška - 3. kategorija	10,02
Brubno	4	310018 KO Brubno - 3. kategorija	14,54
Buzeta	67	310034 KO Buzeta - 3. kategorija	18,49
Dabrina	86	310042 KO Dabrina - 3. kategorija	5,41
Desni Degoj	86	310069 KO Desni Degoj - 3. kategorija	6,4
Dolnjaki	102	310077 KO Dolnjaci - 3. kategorija	4,51
Donja Bučica	54	310026 KO Bučica - 3 kategorija	7,3
Donja Trstenica	-	310085 KO Donja Trstenica - 3. kategorija	6,24
Donje Jame	22	310239 KO Jame - 3. kategorija	4,7
Donje Selište	109	310093 KO Donje Selište - 3. kategorija	8,15
Donje Taborište	40	310492 KO Taborište - 3. kategorija	2,11
Donji Klasnić ²	90	310263 KO Klasnić - 3. kategorija	10,12
Donji Selkovac	1	310107 KO Donji Selkovac - 3. kategorija	3,72
Donji Viduševac	179	310557 KO Viduševac - 3. kategorija	4,5
Dragotina	149	310115 KO Draotina - 3. kategorija	6,8
Drenovac Banski	74	310123 KO Drenovac Banski - 3. kategorija	8,86
Dvorišće	99	310131 KO Dvorišće - 3. kategorija	6,02
Glina	4.680	310140 KO Glina - 3. kategorija	9,51
Gornja Bučica	128	310026 KO Bučica - 3 kategorija	5,85
Gornje Jame	-	310239 KO Jame - 3. kategorija	7,22
Gornje Selište	55	310158 KO Gornje Selište - 3 kategorija	3,44
Gornje Taborište	56	310492 KO Taborište - 3. kategorija	9,07
Gornji Klasnić	41	310263 KO Klasnić - 3. kategorija	10,1
Gornji Selkovac	-	310166 KO Gornji Selkovac - 3. kategorija	8,77
Gornji Viduševac	468	310557 KO Viduševac - 3. kategorija	7,8

² Naselje Donji Klasnić se nalazi u KO Klasnić i KO Brezovo Polje

Gračanica Šišinečka	24	310174 KO Gračanica Šišinečka - 3. kategorija	9,19
Hađer	50	310182 KO Hađer - 3. kategorija	3,33
Hajtić	32	310204 KO Hajtić - 3. kategorija	8,23
Ilovačak	93	310212 KO Ilovačak - 3. kategorija	6,79
Joševica	37	322792 KO Joševica - 3. kategorija	3,82
Kihalac	50	310255 KO Kihalac - 3. kategorija	1,48
Kozaperovica	46	310271 KO Kozaperovica - 3. kategorija	3,98
Maja	168	310280 KO Maja - 3. kategorija	2,86
Majske Poljane	196	310298 KO Majske poljane - 3 kategorija	14,47
Majski Trnlik	36	310301 KO Majski Trnlik - 3. kategorija	5,43
Mala Solina	15	310310 KO Mala Solina - 3. kategorija	11,12
Mali Gradac	143	310328 KO Mali Gradac - 3. kategorija	8,02
Mali Obljaj ³	34	310379 KO Obljaj - 3. kategorija	13,3
Marinbrod	93	310336 KO Marinbrod - 3. kategorija	2,64
Martinovići	71	310344 KO Martinovići - 3. kategorija	6,59
Momčilovića Kosa	36		3,33
Novo Selo Glinsko	118	310352 KO Novo Selo Glinsko - 3. kategorija	7,55
Prekopa	143	310395 KO Prekopa - 3. kategorija	2,02
Prijeka	57	310409 KO Prijeka - 3. kategorija	2,43
Ravno Rašće	129	310417 KO Ravno Rašće - 3. kategorija	6,15
Roviška	46	310425 KO Roviška - 3. kategorija	6,31
Skela	41	310433 KO Skela - 3. kategorija	2,53
Slatina Pokupska	88	310387 KO Pokupska Slatina - 3. kategorija	8,21
Stankovac	24	310441 KO Stankovac - 3. kategorija	3,74
Svračica	44	310450 KO Svračica - 3. katgorija	4,19
Šaševa	26	310468 KO Šaševa - 3. kategorija	8,15
Šatornja	176	310476 KO Šatonja - 3. kategorija	14,57
Šibine	28	310484 KO Šibine - 3. kategorija	5,12
Trnovac Glinski	31		21,46
Trnlik Glinski	14	310506 KO Trnlik Glinski - 3. kategorija	3,45
Turčenica	-	310514 KO Turčenica - 3. kategorija	2,75
Velika Solina	69	310522 KO Velika Solina - 3. kategorija	10,4
Veliki Gradac	126	310549 KO Veliki Gradac - 3. kategorija	16,19
Veliki Obljaj	22	310379 KO Obljaj - 3. kategorija	22,02
Vlahović	73	310565 KO Vlahović - 3. kategorija	6,42
Zaloj	20	310573 KO Zaloj - 3. kategorija	7,9
Općina LEKENIK	6.032		228,64

³ Naselje Mali Obljaj se nalazi u KO Obljaj, KO Borovite i KO Mala Vranovina

Brežane Lekeničke	302		20,74
Brkiševina	95	326097 KO Brkiševina - 3. kategorija	10,8
Cerje Letovaničko	73		31,45
Donji Vukojevac	499		10,39
Dužica	353		17,13
Gornji Vukojevac	67		3,86
Lekenik	1.897		29,45
Letovanić	464	326445 KO Letovanić - 3. kategorija	16,3
Palanjek Pokupski	9		6,04
Peščenica	883		16,26
Petrovec	334		4,82
Pokupsko Vratečko ⁴	23		5,81
Poljana Lekenička	283		11,86
Stari Brod	166		4,98
Stari Farkašić ⁵	86		20,25
Šišinec	78	326836 KO Šišinec - 3. kategorija	6,16
Vrh Letovanički	65		6,02
Žažina	355	326925 KO Žažina - 3. kategorija	6,33
Grad PETRINJA	24.671		380,65
Begovići	58	322610 KO Begovići - 3. kategorija	17,24
Bijelnik	47	322628 KO Bijelnik - 3. kategorija	3,79
Blinja	78	322636 KO Blinja - 3. kategorija	3,89
Brest Pokupski	279	322644 KO Brest Pokupski - 3. kategorija	10,54
Cepeliš	59	322679 KO Cepeliš - 3. kategorija	3,61
Čuntić	27	322687 KO Čuntić - 3. kategorija	1,88
Deanovići	28	322695 KO Deanovići -3. kategorija	2,16
Dodoši	76		2,31
Donja Bačuga ⁶	142	322601 KO Bačuga - 3. kategorija	9,06
Donja Budičina ⁷	236	322652 KO Budičina - 3. kategorija	5,71
Donja Mlinoga ⁸	96	322890 KO Mlinoga - 3. kategorija	3,92
Donja Pastuša	11	322946 KO Pastuša - 3 kategorija	15,08
Donje Mokrice	57		4,72
Dragotinci	63		3,22
Dumače	272		2,29
Glinska Poljana	121	322725 KO Glinska Poljana -3. kategorija	9,61
Gora	264	322733 KO Gora - 3. kategorija	15,46

⁴ Naselje Pokupsko Vratečko se nalazi u KO Farkašić i KO Brkiševina

⁵ Naselje Stari Farkašić se nalazi u KO Farkašić, KO Hotnja i KO Cerje Letovaničko

⁶ Naselje Donja Bačuga se nalazi u KO Bačuga, KO Prnjavor Čuntički i KO Dolčani

⁷ Naselje Donja Budičina se nalazi u KO Budičina i KO Taborište

⁸ Naselje Donja Mlinoga se nalazi u KO Minoga i KO Klinac

Gornja Bačuga	79	322601 KO Bačuga - 3. kategorija	6,58
Gornja Mlinoga	33	322890 KO Mlinoga - 3. kategorija	3,69
Gornja Pastuša ⁹	31	322946 KO Pastuša - 3 kategorija	4,89
Gornje Mokrice	105		5,18
Graberje	155	322750 KO Gruberje - 3. kategorija	6,41
Grabovac Banski	200	322768 KO Grabovac Banski - 3. kategorija	7,35
Hrastovica	464	322776 KO Hrastovica - 3. kategorija	8,98
Hrvatski Čuntić ¹⁰	86	322687 KO Čuntić - 3. kategorija	1,85
Jabukovac	141	322784 KO Jabukovac - 3. kategorija	6,59
Jošavica	84	322792 KO Jošavica - 3. kategorija	3,82
Klinac	27	322806 KO Klinac - 3. kategorija	4,51
Kraljevčani	63	322814 KO Kraljevčani - 3. kategorija	2,32
Križ Hrastovački	141	322822 KO Križ Hrastovački - 3. kategorija	3,49
Luščani	163	322857 KO Luščani - 3. kategorija	12,52
Mačkovo Selo	36	322865 KO Mačkovo Selo - 3. kategorija	3,87
Mala Gorica	510		8,56
Međurače	36	322881 KO Međurače - 3. kategorije	5,44
Miočinovići	43		16,74
Mošćenica	2.470	322903 KO Mošćenica - 3. kategorija	4,75
Moštanica	93	322911 KO Moštanica - 3. kategorija	7,05
Nebojan	191		13,22
Nova Drenčina	404	322920 KO Nova Drenčina - 3. kategorija	5,69
Novi Farkašić ¹¹	81	322741 KO Gorske Mokrice - 3. kategorija	10,07
Novo Selište	321	322938 KO Novi Selište - 3. kategorija	3,04
Pecki	84	322954 KO Pecki - 3. kategorija	5,41
Petkovac	15	322962 KO Petkovac - 3. kategorija	3,49
Petrinja	15.683	322989 KO Petrinja - 3. kategorija	37,81
Prnjavor Čuntički	79	322997 KO Prnjavor Čuntički - 3 kategorija	1,86
Sibić	67	323004 KO Sibić - 3. kategorija	2,74
Slana	92	323012 KO Slana - 3. kategorija	8,1
Srednje Mokrice	33		4,97
Strašnik	202	323039 KO Strašnik - 3. kategorija	10,04
Stražbenica	9	323047 KO Stražbenica - 3. kategorija	3,28
Taborište ¹²	227	323055 KO Taborište - 3. kategorija	6,78
Tremušnjak	47	323063 KO Tremušnjak - 3. kategorija	6,54
Veliki Šušnjar	117	323071 KO Veliki Šušnjar - 3. kategorija	8,88

⁹Naselje Gornja Pastuša se nalazi u KO Pastuša i KO Jošavica

¹⁰Naselje Hrvatski Čuntić se nalazi u KO Čuntić i KO Bačuga

¹¹Naselje Novi Farkašić se nalazi u KO Gorske Mokrice, KO Slana i KO Vratečko

¹²Naselje Taborište se nalazi u KO Taborište i KO Petrinja

Vratečko	60	323080 KO Vratečko - 3. kategorija	3,7
Župić	85		1,96
LAG ZRINSKA GORA-TUROPOLJE	UK 39.986 stanovnika	UK br. naselja u LAG-u - 142	1153,39 km²
	Br. stanovnika u TUG III - 32.902	Br. naselja u TUG III - 113	Ukupna površina za TUG III - 648,77 km²

Izvor: DZS, Popis stanovnika 2011., Pravilnik o područjima s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi (NN 44/11), ARKOD.

8.3 Dodatak 3 – Nacionalna ekološka mreža i NATURA 2000

Međunarodna **ekološka mreža NATURA 2000** obuhvaća područja koja su, primjenom stručnih kriterija, utvrđena kao područja važna za očuvanje ili uspostavljanje povoljnog stanja ugroženih i rijetkih stanišnih tipova i/ili divljih vrsta na Europskoj i nacionalnoj razini. Za svako područje utvrđeni su ciljevi očuvanja i mjere zaštite, prema Uredbi o proglašenju ekološke mreže (NN109/07).

Na prostoru LAG-a moramo izdvojiti neka područja visoko vrijedne prirodne baštine, i to prvenstveno **Šipiju u Šušnjaru**, otkivenu 1984. godine, koja je danas zaštićena kao spomenik prirode. Šipila je smještena uz lokalnu cestu D. Bačuga – Banski Grabovac – Veliki Šušnjar, 14 km od Petrinje, na lokalitetu Gajevi. To je izuzetna i vrlo rijetka podzemna geomorfološka i hidrogeološka pojava specifična za plitki krš sjevernih padina Zrinske Gore sa 607 metara, do danas, istraženih podzemnih kanala, prolaza i proširenja. Šipila je zatvorena za javnost budući je u njoj, radi njezine jedinstvenosti, potrebno provesti detaljna geološka, speleo-biološka i mikro-meteorološka istraživanja.

Područje **Zrinske Gore** predstavlja tipičan primjer gore složenog geološkog sastava masivnog izgleda, s vrhovima i obroncima obraslim gustom šumskom vegetacijom. Šumama su pokrivene oko dvije trećine površine s tri dominantna tri tipa šume: bukove šume, šume hrasta kitnjaka i graba i šume hrasta kitnjaka i kestena. Preostalu trećinu površine najvećim dijelom čine travnjaci, livade i pašnjaci. Na raznolikost biljnog pokrova Zrinske gore utjecale su promjene koje su se zbivale prilikom velikih rasprostranjenja biljaka. Ondje se mogu naći i neke tzv. reliktnе biljke koje imaju ograničeni areal rasprostranjenosti te biljke iz tercijara koje su zaostale iz ledenog doba, zatim endemske biljke i druge biljke zaštićene zakonom. U dosadašnjim istraživanjima evidentirano je više od 50 biljka koje imaju određeni status zaštite. Šume, šikare su utočišta brojnih životinjskih vrsta koje se međusobno upotpunjavaju. Dosad je na području Zrinske gore zabilježena 41 vrsta sisavaca, vjerojatno nešto više od 2/3 ukupnog broja vrsta. Fauna je tipična srednjoeuropska. Zakonom strogo zaštićene vrste u Hrvatskoj koje su pronađene na Zrinskoj gori ili njezinoj okolici su sve vrste šišmiša, dvije vrste puhova, vidra i vuk, koji se nedavno vratio na ovo područje. Na području Zrinske Gore zaštićeno je desetak vrsta sisavaca i zabilježeno više od 109 vrsta ptica, te 19 vrsta vodozemaca i gmazova. Područje Zrinske Gore predloženo je za nacionalnu zaštitu u kategoriji Regionalnog parka.

Prostor **Odranskog polja**, u širem smislu, proteže se od desne obale rijeke Save, u predjelu Velike Gorice, pa sve do Grada Siska, dužinom od 30 kilometara i širinom od oko 8 kilometara (200 km²). Na području LAG-a nalazi se 3.723 ha zaštićenog dijela Odranskog

polja. Pašnjaci Odranskog polja predstavljaju plavna područja, koja plavi uglavnom rijeka Kupa prilikom otapanja snijega ili za vrijeme kišnog razdoblja. Plavne vode koje natapaju Odransko polje dolaze koritom Kupe iz Gorskog kotara, te još nisu onečišćene otpadnim vodama industrije i gradova. Pašnjačke površine su poplavljene 5-7 dana godišnje i to u 90% slučajeva u mjesecu studenom, siječnju i veljači, a rijeđe u ožujku. Poplavljivanje je kratkotrajno i događa se polako, a razlog plavljenja je rast razine vode u Kupi, zbogtopljenja snijega i velikih kiša, kada ona počinje teći u suprotnom smjeru, unazad, te pri tome unaša vode u Odransko polje. Uzrok plavljenja je tzv. "usko grlo" Odre kod ušća u Kupu, što ne dozvoljava protok većih količina vode i uvjetuje "vraćanje" vode tokom Kupe unazad, u Odransko polje. Poplavne površine obrasta vegetacija pašnjaka, izuzetno bogata biljnim i životinjskim vrstama. U Odranskom polju prevladava flora livadne režuhe, bijele i poljske djeteline, kao i različite vrste šaševa, busike i zlatice. Tu prevladavaju i šume hrasta lužnjaka, poljskog jasena (poplavne šume), crne johe s tršljikom. Od životinjskih vrsta ovdje možemo zateći velik broj insekata (npr. vretenaca, komaraca, leptira...), vodozemaca (žaba) i gmažova (najčešće bjelouška, rjeđe sljepići), te velik broj ptica: orla štekavca, rodu, kosca, čaplju i dr. Odransko polje je i zavičaj različitih pasmina domaćih životinja: konja-hrvatskog posavca i turopoljske svinje. Zavičajne pasmine životinja značajna su vrijednost prirodnog i kulturnog naseljeđa naše zemlje, a u ovom području su se održale zahvaljujući tradicijskom stočarstvu, kao važnoj grani gospodarstva. Tradicijsko stočarstvo omogućuje održavanje pašnjaka i vlažnih livada, kao staništa brojnih biljnih i životinjskih vrsta, a predstavlja i posebnu krajobraznu osobitost ovog kraja.

Dolina rijeke Kupe, radi svoje izuzetne ljepote i krajobraza, posebno je značajno prirodno područje. Na području LAG-a Kupa je manja, sporija rijeka, zelene boje, zamućena, bez mirisa i bez vidljive otpadne tvari. Gustoća napućenosti biotopa biljnim i životinjskim organizmima je zamjetljiva, ali je gustoća vrsta nevelika, tek je znatnija zamjetljivost populacije algi-kremenjašica, zelenih algi i puževa. Okolno područje bogato je biološkom raznolikosti (do 100 metara udaljenosti od riječnog korita), posebno poplavnih šuma i livada, no posebno moramo istaknuti činjenicu da se, uz brojne zaštićene vrste riba i beskralježnjaka, na Kupi još uvek može vidjeti u iznimno ugrožena vidra.

Detaljne podatke dostavio je DZZP 2011-te:

PODRUČJA NATURA 2000 – OPĆINA LEKENIK (7/10/2011)

SPA PODRUČJE – Područja posebne zaštite

TUROPOLJE – HR 1000003

Površina: 3153.03166 ha

KVALIFIKACIJSKE VRSTE

ZNANSTVENO IME	HRVATSKO STANDARDNO IME	G	P	Z	G min	G max	%_pop
Crex crex	kosac	G			35	55	5
Ficedula albicollis	bjelovrata muharica	G			1500	4000	2,5

OSTALE VRSTE

ZNANSTVENO IME	HRVATSKO STANDARDNO IME	G	P	Z	G min	G max	%_pop
Pernis apivorus	škanjac osaš	G			2	3	1,33

OSTALE VRSTE

ZNANSTVENO IME	HRVATSKO STANDARDNO IME	G	P	Z	G min	G max	%_pop
Circus pygargus	eja lивадарка	G			0	2	
Aquila pomarina	орao kliktaš	G			1	2	1,6
Picus canus	сива ѡуна	G			40	60	1,14
Sylvia nisoria	пјегава грмуша	G			60	100	3,33
Lanius collurio	руси сврачак	G			3000	4000	1,00
Lanius minor	сиви сврачак	G			2	5	0,09
Alcedo atthis	водомар	G			2	3	0,29
Dendrocopos medius	крвеноглави дjetлић	G			250	400	1,5
Circus cyaneus	еја стрнjarica			Z			
Haliaeetus albicilla	штекавац	G			1	2	0,74
Dryocopus martius	црна ѡуна	G			5	9	0,42
Ciconia ciconia	рода	G			30	50	2,7
Ciconia nigra	црна рода	G			3	4	1,3
Strix uralensis	јастребаћа	G			4	5	1,25

NAPOMENA: oznaka G odnosi se na gnjezdarice, P na preletnice, Z na zimovalice

pSCI PODRUČJA – Područja važna za Zajednicu

Ukupna površina: 3979.925015 ha

KUPA - HR 2000642

Površina - 256.310017 ha

Područje je uvršteno u prijedlog mreže NATURA 2000 sa sljedećim ciljevima očuvanja:

staniste_ime	NATURA_code
Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	8210
Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (Convolvulion sepii, Filipendulion, Senecion fluvialis)	6430
Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	91E0*
Izvori uz koje se taloži sedra (Cratoneurion) – točkaste ili vrpčaste formacije na kojima dominiraju mahovine iz sveze Cratoneurion commutati	7220*
Vodni tokovi s vegetacijom Ranunculion fluitantis i Callitricho-Batrachion	3260

NAPOMENA: * označava prioritetni stanišni tip (minimalno se izdvaja 80% tog stanišnog tipa)

Dolina rijeke Kupe uvrštena je u prijedlog mreže NATURA 2000 kao područje važno za očuvanje sljedećih vrsta:

vrsta_hrv	vrsta_lat	skupina	udio_pop
zlatni vijun	Sabanejewia balcanica	ribe	15-30%
plotica	Rutilus pigus	ribe	15-30%
mladica	Hucho hucho	ribe	15-30%

vrsta_hrv	vrsta_lat	skupina	udio_pop
potočna mrena	Barbus balcanicus	ribe	15-30%
peš	Cottus gobio	ribe	2-15%
tankorepa krkuša	Romanogobio uranoscopus	ribe	45-60%
gavčica	Rhodeus amarus	ribe	15-30%
veliki vijun	Cobitis elongata	ribe	15-30%
vidra	Lutra lutra	sisavci	47i zajedno s Pokupskim bazenom (=3,5%), ali imamo ih kao odvojena područja pa = C
obična lisanka	Unio crassus	beskralježnjaci	5-8%
bjeloperajna krkuša	Romanogobio vladykovi	ribe	2-15%
velika pliska	Alburnus sarmaticus	ribe	45-60%
kiseličin crvenko	Lycaena dispar	beskralježnjaci	<2%
mala svibanjska riđa	Hypodryas maturna	beskralježnjaci	2-15%
danja medonjica	Callimorpha quadripunctaria	beskralježnjaci	
dabar	Castor fiber	sisavci	
bojen	Aspius aspius	ribe	2-15%
dunavska paklara	Eudontomyzon vladykovi	ribe	15-30%
Keslerova krkuša	Romanogobio kessleri	ribe	15-30%
mali vretenac	Zingel streber	ribe	2-15%

ODRANSKO POLJE - HR 2000415

Površina - 3723.614998 ha

Područje je uvršteno u prijedlog mreže NATURA 2000 sa sljedećim ciljevima očuvanja:

staniste_ime	NATURA_code
Nizinske košanice (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	6510
Prirodne eutrofne vode s vegetacijom <i>Hydrocharition</i> ili <i>Magnopotamion</i>	3150

Područje je važno za očuvanje sljedećih vrsta:

vrsta_hrv	vrsta_lat	skupina	udio_pop
vidra	Lutra lutra	sisavci	malo šire područje 18i
kiseličin crvenko	Lycaena dispar	beskralježnjaci	
barska kornjača	Emys orbicularis	gmazovi	2-15%
veliki vodenjak	Triturus carnifex	vodozemci	2-15% (za cijelo Turopolje)
hrastova strizibuba	Cerambyx cerdo	beskralježnjaci	
močvarna riđa	Euphydryas aurinia	beskralježnjaci	<2%
jelenak	Lucanus cervus	beskralježnjaci	
žuti mukač	Bombina variegata	vodozemci	2-15%

PODRUČJA NATURA 2000 – OPĆINA GLINA (30/9/2011)

pSCI PODRUČJA – Područja važna za Zajednicu

Ukupna površina: 7118.698398 ha

KUPA - HR 2000642

Površina - 484.385056 ha

Područje je uvršteno u prijedlog mreže NATURA 2000 sa sljedećim ciljevima očuvanja:

staniste_ime	NATURA_code
Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	8210
Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (Convolvulion sepii, Filipendulion, Senecion fluvialis)	6430
Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	91E0*
Izvori uz koje se taloži sedra (Cratoneurion) – točkaste ili vrpčaste formacije na kojima dominiraju mahovine iz sveze Cratoneurion commutati	7220*
Vodni tokovi s vegetacijom Ranunculion fluitantis i Callitricho-Batrachion	3260

NAPOMENA: * označava prioritetni stanišni tip (minimalno se izdvaja 80% tog stanišnog tipa)

Područje je važno za očuvanje sljedećih vrsta:

vrsta_hrv	vrsta_lat	skupina	udio_pop
zlatni vijun	Sabanejewia balcanica	ribe	15-30%
plotica	Rutilus pigus	ribe	15-30%
mladica	Hucho hucho	ribe	15-30%
potočna mrena	Barbus balcanicus	ribe	15-30%
peš	Cottus gobio	ribe	2-15%
tankorepa krkuša	Romanogobio uranoscopus	ribe	45-60%
gavčica	Rhodeus amarus	ribe	15-30%
veliki vijun	Cobitis elongata	ribe	15-30%
vidra	Lutra lutra	sisavci	47i zajedno s Pokupskim bazenom (=3,5%), ali imamo ih kao odvojena područja pa = C
obična lisanka	Unio crassus	beskralježnjaci	5-8%
bjeloperajna krkuša	Romanogobio vladaykovi	ribe	2-15%
velika pliska	Alburnus sarmaticus	ribe	45-60%
kiseličin crvenko	Lycaena dispar	beskralježnjaci	<2%
mala svibanjska riđa	Hypodryas matura	beskralježnjaci	2-15%
danja medonjica	Callimorpha quadripunctaria	beskralježnjaci	
dabar	Castor fiber	sisavci	
bolen	Aspius aspius	ribe	2-15%
dunavska paklara	Eudontomyzon vladaykovi	ribe	15-30%
Keslerova krkuša	Romanogobio kessleri	ribe	15-30%
mali vretenac	Zingel streber	ribe	2-15%

ŠAŠEVA CRET – HR 2001331

Površina – 21.110811 ha

Područje je uvršteno u prijedlog mreže NATURA 2000 sa sljedećim ciljevima očuvanja:

staniste_ime	NATURA_code
Depresije na tresetnoj podlozi (Rhynchosporion)	7150

ZRINSKA GORA – HR 2001356

Površina – 6444.105092 ha

Područje je uvršteno u prijedlog mreže NATURA 2000 sa sljedećim ciljevima očuvanja:

staniste_ime	NATURA_code
Bukove šume Asperulo-Fagetum	9130
Šume pitomog kestena (Castanea sativa)	9260
Bukove šume Luzulo-Fagetum	9110
Ilirske bukove šume (Aremonio-Fagion)	91K0
Ilirske hrastovo-grabove šume (Erythronio-Carpinion)	91L0

Područje je važno za očuvanje sljedećih vrsta:

vrsta_hrv	vrsta_lat	vrsta_HD	udio_pop
žuti mukač	Bombina variegata	vodozemci	2-15%
gorski potočar	Cordulegaster heros	beskralježnjaci	7%

PETRINJČICA – HR 2000459

Površina – 169.097439

Područje je uvršteno u prijedlog mreže NATURA 2000 sa sljedećim ciljevima očuvanja:

staniste_ime	NATURA_code
Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	91E0*
Ilirske bukove šume (Aremonio-Fagion)	91K0

NAPOMENA: * označava prioritetni stanišni tip (minimalno se izdvaja 80% tog stanišnog tipa)

Područje je važno za očuvanje sljedećih vrsta:

vrsta_hrv	vrsta_lat	skupina	udio_pop
veliki vijun	Cobitis elongata	ribe	<2%
peš	Cottus gobio	ribe	<2%
zlatni vijun	Sabanejewia balcanica	ribe	<2%
potočna mrena	Barbus balcanicus	ribe	<2%
danja medonjica	Callimorpha quadripunctaria	beskralježnjaci	

PODRUČJA NATURA 2000 – OPĆINA PETRINJA (30/9/2011)

pSCI PODRUČJA – Područja važna za Zajednicu

Ukupna površina: 6485.223289 ha

VUČJAK - HR2000590

Površina - 293.197871 ha

Ovo područje uvršteno je u prijedlog mreže NATURA 2000 sa sljedećim ciljevima očuvanja:

staniste_ime	NATURA_code
Šume pitomog kestena (Castanea sativa)	9260

KUPA - HR2000642

Površina - 819.549628 ha

Područje je uvršteno u prijedlog mreže NATURA 2000 sa sljedećim ciljevima očuvanja:

staniste_ime	NATURA_code
Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	8210
Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (Convolvulion sepii, Filipendulion, Senecion fluvialis)	6430
Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	91E0*
Izvori uz koje se taloži sedra (Cratoneurion) – točkaste ili vrpčaste formacije na kojima dominiraju mahovine iz sveze Cratoneurion commutati	7220*
Vodni tokovi s vegetacijom Ranunculion fluitantis i Callitricho-Batrachion	3260

NAPOMENA: * označava prioritetni stanišni tip (minimalno se izdvaja 80% tog stanišnog tipa)

Dolina rijeke Kupe uvrštena je u prijedlog mreže NATURA 2000 kao područje važno za očuvanje sljedećih vrsta:

vrsta_hrv	vrsta_lat	skupina	udio_pop
zlatni vijun	Sabanejewia balcanica	ribe	15-30%
plotica	Rutilus pigus	ribe	15-30%
mladica	Hucho hucho	ribe	15-30%
potočna mrena	Barbus balcanicus	ribe	15-30%
peš	Cottus gobio	ribe	2-15%
tankorepa krkuša	Romanogobio uranoscopus	ribe	45-60%
gavčica	Rhodeus amarus	ribe	15-30%
veliki vijun	Cobitis elongata	ribe	15-30%
vidra	Lutra lutra	sisavci	47i zajedno s Pokupskim bazenom (=3,5%), ali imamo ih kao odvojena područja pa = C
obična lisanka	Unio crassus	beskralježnjaci	5-8%
bjeloperajna krkuša	Romanogobio vladykovi	ribe	2-15%

vrsta_hrv	vrsta_lat	skupina	udio_pop
velika pliska	Alburnus sarmaticus	ribe	45-60%
kiseličin crvenko	Lycaena dispar	beskralježnjaci	<2%
mala svibanjska riđa	Hypodryas matura	beskralježnjaci	2-15%
danja medonjica	Callimorpha quadripunctaria	beskralježnjaci	
dabar	Castor fiber	sisavci	
bolen	Aspius aspius	ribe	2-15%
dunavska paklara	Eudontomyzon vladkyovi	ribe	15-30%
Keslerova krkuša	Romanogobio kessleri	ribe	15-30%
mali vretenac	Zingel streber	ribe	2-15%

ZRINSKA GORA - HR2001356

Površina - 4764.232635 ha

Područje je uvršteno u prijedlog mreže NATURA 2000 sa sljedećim ciljevima očuvanja:

staniste_ime	NATURA_code
Bukove šume Asperulo-Fagetum	9130
Šume pitomog kestena (Castanea sativa)	9260
Bukove šume Luzulo-Fagetum	9110
Ilirske bukove šume (Aremonio-Fagion)	91K0
Ilirske hrastovo-grabove šume (Erythronio-Carpinion)	91L0

Zrinska Gora uvrštena je u prijedlog mreže NATURA 2000 kao područje važno za očuvanje sljedećih vrsta:

vrsta_hrv	vrsta_lat	skupina	udio_pop
žuti mukač	Bombina variegata	vodozemci	2-15%
gorski potočar	Cordulegaster heros	beskralježnjaci	7%

PETRINJČICA - HR2000459

Površina - 608.243155 ha

Područje je uvršteno u prijedlog mreže NATURA 2000 sa sljedećim ciljevima očuvanja:

staniste_ime	NATURA_code
Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	91E0*
Ilirske bukove šume (Aremonio-Fagion)	91K0

NAPOMENA: * označava prioritetni stanišni tip (minimalno se izdvaja 80% tog stanišnog tipa)

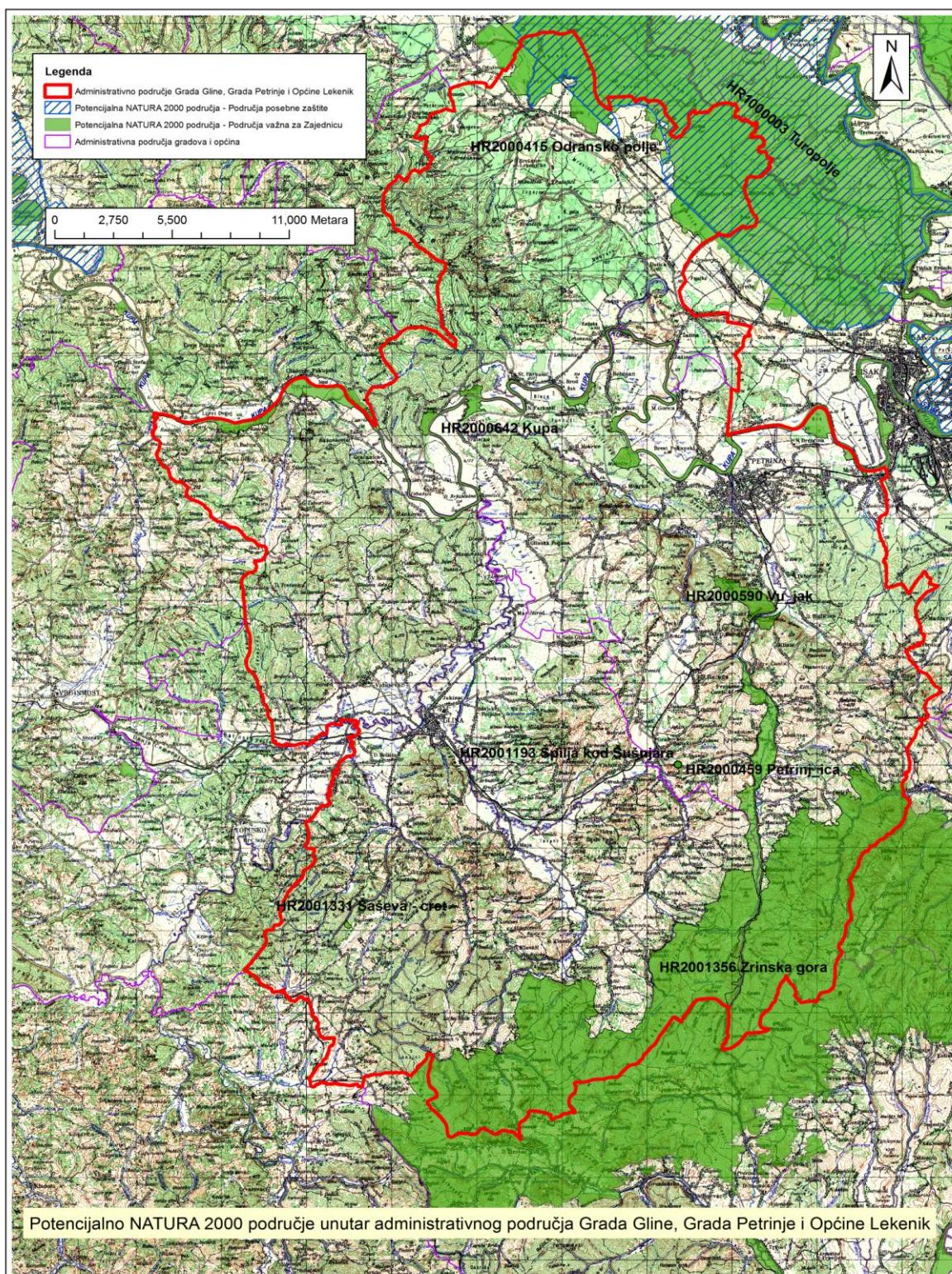
Područje je važno za očuvanje sljedećih vrsta:

vrsta_hrv	vrsta_lat	skupina	udio_pop
veliki vijun	Cobitis elongata	ribe	<2%
peš	Cottus gobio	ribe	<2%
zlatni vijun	Sabanejewia balcanica	ribe	<2%
potočna mrena	Barbus balcanicus	ribe	<2%
danja medonjica	Callimorpha quadripunctaria	beskralježnjaci	

PSCI_POINT

ŠPILJA KOD ŠUŠNJARA – HR 2001193

staniste_ime	NATURA_code
Špilje i jame zatvorene za javnost	8310

Slika 1.5 Potencijalna NATURA 2000 područja LAG-a. (Izvor: DZZP, 2011)

9 Popis literature

- Antolec, B. et al., Putevima Bana Josipa Jelačića, brošura, TZ Petrinja, Lekenik, Topusko, Grad Glina, TZ Sisačko-moslavačke županije
- Bašić, F., Grgić, Z. et al., Agroekološka studija i program razvitka poljoprivrede na području Sisačko-moslavačke županije, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Bašić, F., Husnjak, S., 2005., Agroekološko vrednovanje i potencijali razvitka poljoprivrede na području Grada Petrinje I i II, studija, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
- Bučar, M. et al., 2010., Zrinska Gora - Regionalni park prirode zbornik radova, Petrinja
- Buturac, L., 2004., Osam stoljeća Župe Gore, Ogranak Matice Hrvatske, Petrinja
- Common Agricultural Policy 2007.-2013., COUNCIL REGULATION (EC) No 1290/2005, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:209:0001:0025:EN:PDF>
- CPA d.o.o., 2005., Prostorni plan uređenja Grada Petrinje, Zagreb
- CPA d.o.o., 2006. Izmjene i dopune prostornog plana uređenja Grada Petrinje, Zagreb
- CPU d.o.o., 2003., UPU Grad Glina, Zagreb
- Čaćić, B., Župa Sv. Lovre, Petrinj: duhovni i povjesni život, 1990., Petrinja
- Čaćić, B., Salopek, D., 1971., Hrvatska korablj: arhitektura u drvu petrinjskog Pokuplja i sisačke Posavine, Savez arhitekata Hrvatske, Zagreb
- Čaćić, B., 1992., Hrvatska krosna: tkalačko i vezilačko umijeće Petrinjskog Pokuplja i Sisačke Posavine, Ogranak Matice Hrvatske, Petrinja
- Čavrak, V. et al., 2004., Analiza poduzetničkih potencijala i mogućnosti razvitka malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva na području Grada Petrinje, stručni rad, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
- Danish Agricultural Advisory Service National Centre, 2007., Poljoprivredna razvojna strategija Sisačko-moslavačke županije, Sisak
- Directorate general for internal policies, Policy department B: Structural and Cohesion policies, The single payment scheme after 2013: New approach-New targets, Study (2010)
- Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2011., Hrvatska u brojkama 2011., Zagreb
- Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2002., Popis stanovništva 2001., Zagreb
- Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2004., Popis poljoprivrede 2003., Zagreb
- Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2012., Popis stanovništva 2011., Zagreb
- Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2010., Zaposlenost i plaće u 2010., br. 1449, Statistička izvješća, Zagreb
- Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2011., Žene i muškarci u Hrvatskoj 2011., Zagreb
- Državni zavod za zaštitu prirode, 2007., Biološka raznolikost Hrvatske, DZZP, Zagreb
- Jelić, D. et al., Biološka raznolikost i zaštita reptila u Republici Hrvatskoj, zanstveni članak, DZZP, Zagreb
- Europa 2020, 2010., http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm
- European Commission, Communication from Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions, The CAP towards 2020; Meeting the food, natural resources and territorial challenges of the future; 18 November 2010. COM(2010) 672 FINAL, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0672:FIN:en:PDF>
- European Commission, 2011., Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The Economic and Social Committee and The Committee of the Regions, „Our life insurance, our natural capital: an EU biodiversity strategy to 2020“, EC, Brussels, http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/2020/1_EN_ACT_part1_v7%5B1%5D.pdf
- European Commission, The Reform of the CAP towards 2020; Consultation document for Impact Assessment, http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/consultation/consultation-document_en.pdf
- Golec, I., 1993., Povijest Grada Petrinje (1240.-1992.), str. 1-602, bilješke 1-860, Institut za povijest, Zagreb
- Golec, I., 2000., Povijest školstva u Petrinji (1700.-2000.), str. 1-561, bilješke 1-951, Institut za povijest, Zagreb
- Golec, I., 2003., Vojni komunitet Petrinja kao gospodarsko i prosvjetno kulturno središte Banske Krajine (1777.-1871.), str. 1-523, bilj. 1-1118, Institut za povijest, Zagreb
- Golec, I., 2004., Hrvatsko pjevačko društvo „Slavulj“ Petrinja (1864.-2004.), str. 1-464, bilj. 1-677, Institut za

povijest, Zagreb

- Golec, I., 2002., Cehovsko obrtništvo Banske Krajine i vojnog komuniteta Petrinja (1777.-1871.), izvorni znanstveni rad, Povijesni prilozi HIP 21(2002)br. 22, str. 81-102, bilješke 1-106, Institut za povijest, Zagreb
- Golec, I., 2006., Šumraski odnosi u Banovini – važan segment razvoja šumarstva Vojne krajine, Povijesni prilozi HIP, 25(2006) br. 30, str. 169-202, bilješke 1-96, Institut za povijest, Zagreb
- Gospodarska škola za seoske domaćice u Petrinji, 1. Školsko izvješće, 1921., Zagreb
- Hrvatska poljoprivredna agencija, 2010., Godišnje Izvješće 2010., HPA, Zagreb
- Hrvatski farmer (2009): Strategija seoskog područja grada Siska, Zagreb
- Hrvatski Sabor, 2009., Strategija održivog razvoja Republike Hrvatske
- IGH d.d., 2007. Studija valorizacije prostorno-prometnog sustava Sisačko-moslavačke županije, Zagreb
- Impuls, 2009., Razvojna strategija Grada Gline 2009-2013, Glina
- IRI d.o.o., 2009., Izvješće o stanju okoliša Grada Gline , Sisak
- IRI d.o.o.,2010., Plan gospodarenja otpadom Grada Gline
- Konzervatorska podloga PPU općine Lekenik, 2006., Zagreb
- Lisabon Agenda for jobs and growth, 2000., http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/
- Marić, A., 2005., Poljoprivredni poduzetnički potencijal Grada Petrinje, stručni rad, Petrinja
- Maroević, I., 1988., Prostorni razvitak gradskog naselja Glina, stručni rad, Glina i glinski kraj kroz stoljeća, zbornik radova, Glina
- Ministarstvo kulture, 2008., Strategija I akcijski plan zaštite biološke I krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske (NN 143/08)
- MPRRR, Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj 2011.-2016.,Zagreb
- MPRRR, 2006., IPARD program 2007.-2013., revidiran 2010., APPRRR, 2010., Zagreb
- MPRRR, 2008., Strategija ruralnog razvoja RH 2008.-2013., Zagreb
- MPRRR, 2010., Nacionalni program očuvanja izvornih I zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj, Zagreb
- Nacionalni strateški referentni okvir 2012-2013 s Operativnim programima
- Neustadter, J., 1998., Ban Jelačić i događaju u Hrvatskoj do 1848., Svezak 2, Školska knjiga, Zagreb
- Okvir za usklađenost strategija RH 2007.
- Roksandić, D., Kolar-Dimitrijević, M. et al., 1988., Glina i glinski kraj kroz stoljeća, zbornik radova, Glina
- Rural development policy 2007.-2013., http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_en.htm
- SIMORA d.o.o., 2009., Program ukupnog razvoja općine Lekenik, Sisak
- SIMORA d.o.o. et al., 2007., Strategija razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije 2007.-2013.
- Spomenica Vinogradarsko-voćarske škole u Petrinji, 1986., Petrinja
- Strategija Energetskog razvoja Republike Hrvatske, 2009, NN 130/2009
- Strategija Vladinih programa za razdoblje 2011.
- Strateški okvir za razvoj 2006.-2013.
- Strateški plan poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja 2012.-2013.
- Škiljan, F., 1881., Kulturno – historijski spomenici Banije s pregledom povijesti Banije od prapovijesti do 1881.,SNV, Zagreb
- Šoljan-Vranješ, B., 1991., Stanovništvo gradova banske Hrvatske na prijelazu stoljeća: socijalno-ekonomski sastav i vodeći slojevi 1890-1914, Bib. Povijesna istraživanja, Školska knjiga, Zagreb
- Štanci, B., Vincek, Z., Žimbrek, T., 1984., Gospodarska osnova agroindustrijskog kompleksa Sisačko-banjiske regije, Institut za agroekonomiku poljoprivrede, Zagreb
- Tecnalia, 2011., Smart Energy City Sisak, Rewiev of available tools for rural development of the territory of Banija, D2: Compendium of best practices, UNDP/GEF, 2011.
- Tecnalia, 2011., Smart Energy City Sisak, D2: City of Sisak Development Strategy Framework, UNDP/GEF, 2011.
- Urban Institute, 2006., Strateški plan gospodarskog razvoja Grada Petrinje, Petrinja
- Bakšić, D., Baričević, D. et al., 2008., Šumske zajednice I šumska staništa u Hrvatskoj Nacionalnoj ekološkoj mreži, DZZP, Zagreb
- Županijska razvojna strategija Sisačko-moslavačke županije, 2011.-2013.

Kingdom of the Netherlands

Županijski zavod za prostorno uređenje Sisačko-moslavačke županije, 2006., Prostorni plan općine Lekenik, Sisak

Županijski zavod za prostorno uređenje Sisačko-moslavačke županije, 2010., Prostorni plan Sisačko-moslavačke županije, Izmjene i dopune, Sisak

Županijski zavod za prostorno uređenje Sisačko-moslavačke županije, Izmjene i dopune prostornog plana Grada Gline, 2010., Sisak

Županijski zavod za prostorno uređenje Sisačko-moslavačke županije, 2010., Izmjene i dopune prostornog plana općine Lekenik, Sisak